

СОДЕРЖАНИЕ

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Сиченко В. Модернізація системи та функцій державного управління в сфері послуг	5
Байдак І. Інституційні проблеми державного управління підприємництва та шляхи їх реформування в Україні	7
Білоцерківець В. Роль держави в умовах становлення постіндустріальної інноваційно-орієнтованої економіки: «нічний сторож» чи ефективний партнер	9
Быков А. Возможность использования современных биржевых инструментов для повышения эффективности функционирования АПК Республики Казахстан	12
Вишневська М. Обґрунтування важливості розробки методичного та організаційного забезпечення програм інноваційного розвитку регіонів	14
Воробйова К. Вплив макроекономічних дисбалансів на тенденції світової торгівлі	15
Гетьман О. До питання державного управління нестандартними (інноваційними) формами зайнятості населення в Україні	17
Гладкий М. Механізми державного регулювання залучення позабюджетних ресурсів вищої школи	20
Головко Л. Домінанти сталого розвитку України у глобальному середовищі	22
Демчук Н. Приватно-державне партнерство у механізмах здійснення інвестиційних проектів	24
Карасьов О. Міжнародні моделі соціально-трудових відносин	27
Магдіч А. Вплив демографічних факторів на економічне зростання	29
Мареніченко В. Методи державного регулювання малого та середнього бізнесу	32
Мунько А. Муніципально-приватне партнерство у контексті розширення місцевого фінансового ресурсу	34
Трещов М. Фіскальні аспекти удосконалення системи формування місцевих бюджетів України	36
Шевченко Н., Сичова М. Інвестиційна привабливість України в умовах політичної та економічної нестабільності	37
Шмиговська О. Розвиток державного управління України в сфері зайнятості населення у період євроінтеграції	40
Шпортюк Н. Європейські підходи до проведення адміністративно-територіальної реформи	41

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Баглюк В. Емоційна компетентність в роботі сучасного менеджера освіти	44
--	----

Бутурлина О. Управление инновациями в сфере образования	47
Ватковська М. Інформаційна система управління освітою як складова модернізації державного управління у галузі освіти України	49
Висоцька О. Випереджаюча освіта для сталого розвитку у системі інноваційної освітньої діяльності	51
Гордєєва І. Грантрайтинг – нова професія у соціальному підприємстві для інвалідів	54
Дзіговський М. Інформаційно-комунікаційні технології як основа розвитку освітньої галузі	57
Дуднік В. Інноваційний розвиток сучасного освітнього менеджменту в спеціалізованих комп'ютерних освітніх системах	59
Коляда І. Вплив процесів глобалізації на трансформацію освіти	61
Кондратьєва А. Системні реформації в галузі освіти	64
Королук С. Визначення рівня управлінської культури керівника навчального закладу	66
Резніченко З. Нові горизонти розбудови соціального партнерства як особливого чинника управління школою	69
Трофименко Г. Досвід формування інноваційного вектору взаємодії освіти та підприємництва	71
Тухтарова Т. Управління регіональною системою освіти в Україні	75
Харлаш Л. Мережеві форми комунікації в освітньому менеджменті	77

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Вініченко І., Маховський Д. Конкурентоспроможність продукції птахівництва у контексті глобалізації економіки України	81
Гаркавий В. Результати роботи рослинницьких галузей сільського господарства України	82
Дідик Л. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні	84
Довбня С. Актуалізація структури системи збалансованих показників промислового підприємства з метою підвищення її дієвості	87
Запара Л. Процесний розвиток менеджменту якості	90
Кобернюк С. Актуальні проблеми менеджменту свинарських підприємств в умовах глобалізації	91
Лимонова Е. Злиття і поглинання – сучасний напрямок інвестиційного менеджменту в умовах глобалізації	94
Пугач А. Регіональне регулювання аграрної сфери економіки в умовах глобалізації	97
Савинкин В., Колиснеченко С. Разработка логико-структурной схемы управления инновационным проектом, определяющим развитие энергоэффективных технологий в машиностроительной отрасли	100

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ТА ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПОСЛУГ

ВІКТОР СИЧЕНКО, доктор наук з державного управління, завідувач кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Процес модернізації системи державного управління на національному рівні – провідна ланка всього процесу регулювання невиробничою сферою, особливо в період становлення державності. При організації процесу управління на цьому рівні формуються початкові параметри і завдання, що впливають на організацію інших процесів управління: в галузі, на території, в сервісній організації.

Тому правильна організація цього процесу управління має виняткове значення для ефективного функціонування всього механізму управління. І навпаки, недоліки і прорахунки, які допущені на народногосподарському рівні, насилу можуть бути компенсовані зусиллями в локальних процесах управління, а часто взагалі не можуть бути усунені зусиллями «знизу».

В умовах модернізації системи державного управління України сформувалася потужна нормативно-правова база, яка забезпечує ті чи інші форми і методи управління. В деяких нормативно-правових актах відразу здійснюються акценти на конкретних особливостях стимулювання регіонального розвитку, а в деяких міститься форма стимулювання – певним чином організована система стимулів для активізації регіонального розвитку загалом і сфери послуг зокрема.

Державне управління напрямків взаємодії суб'єктів бізнесу на ринку послуг є системою державних заходів, спрямованих на розвиток, вдосконалення та упорядкування підприємницької діяльності, а також створення правових механізмів їх реалізації в реальній економічній ситуації.

Основні функції державного управління ринку послуг слід класифікувати за характером дії, за характером впливу і за змістом. Комплексні функції державного управління полягають у застосуванні всіх засобів впливу на розвиток бізнесу на ринку послуг (оподаткування, сертифікація послуг).

Обмежуючі функції державного управління сфери послуг ґрунтуються на запровадженні заходів, які частково обмежують функціонування суб'єктів на ринку послуг (ліцензування і патентування окремих видів діяльності).

Підтримуючі функції державного управління сфери послуг спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку суб'єктів бізнесу на ринку послуг (бюджетне фінансування, пільгове оподаткування, кредитування, укладення державних контрактів).

Регулюючі функції державного управління сфери послуг полягають у розробці та впровадженні стратегічних програм розвитку сфери послуг, окремих її сегментів, а також наданні функціональних повноважень відповідним державним структурним підрозділам щодо втілення їх у практичну діяльність.

Правові функції державного управління сфери послуг спрямовані на формування законодавчої бази, покликані сприяти і регулювати розвиток бізнесу на ринку послуг, формувати механізми їх реалізації в реальній економічній ситуації. Основними формами вияву правових функцій держави є закони України, які стосуються підприємницької діяльності, постанови Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств і відомств. Саме закони є правовим фундаментом цивілізованого розвитку економіки, в т.ч. і бізнесу на ринку послуг.

Економічні функції державного управління сфери послуг полягають у створенні та запровадженні сукупності економічних форм і методів регулювання ринкових процесів у сфері послуг. Серед них виокремлюють прямі і непрямі (опосередковані); регулюючі, підтримуючі та обмежуючі. Наприклад, до економічних функцій належить оподаткування, ліцензування, патентування, сертифікацію, укладення державних контрактів, бюджетне фінансування та ін.

Організаційні функції державного управління сфери послуг забезпечують формування умов для сприяння розвитку бізнесу на ринку послуг на основі створення і функціонування відповідних організаційно-правових структур (міністерства, відомства, податкової адміністрації); розроблення державних програм розвитку ринку послуг; створення і налагодження роботи лабораторій із перевірки якості послуг.

Прямі функції державного управління сфери послуг полягають у безпосередньому втручанні органів державної влади у підприємницьку діяльність суб'єктів бізнесу на ринку послуг (інспектування діяльності, аудиторська перевірка за рішенням господарського суду).

Непрямі (опосередковані) функції державного управління сфери послуг передбачають застосування законодавчих і нормативно-орієнтуючих регуляторів, які розмежовують законний і тіньовий бізнес, визначають правові норми взаємовідносин учасників бізнесу, обсяги їхньої відповідальності, містять прийняті в країні економічні важелі стимулювання, підтримки і захисту законного бізнесу [1].

Найважливіші національні заходи державного регулювання ринку послуг спрямовані на встановлення і підтримання стандартів обслуговування в таких сферах, як медицина, освіта та інші, на захист внутрішнього ринку послуг від іноземних конкурентів, стимулювання експорту послуг. На наш погляд, сфера послуг є важливою складовою частиною задоволення матеріальних і духовних потреб населення, а підприємства цієї сфери через свою галузеву специфіку можуть динамічно, порівняно з іншими структурами матеріального виробництва, трансформуватися в ринкову економіку.

Державне регулювання соціально-економічних відносин у сфері послуг є об'єктивною реакцією на вимоги часу, а форми і методи втручання держави в сферу послуг, види і методи економічної політики повинні бути обґрунтованими та сприяти розв'язанню нагальних потреб суспільства. Використання викладених методологічних основ дозволяє розробити науково - обґрунтовану концепцію розвитку сфери послуг в сучасних умовах в Україні та конкретних регіонах з врахуванням їх специфіки [2].

Отже, основною особливістю розвитку сфери послуг в умовах модернізації системи державного управління є те, що правова основа, що регулює відносини на ринку послуг, на жаль, далека від досконалості. Основними її недоліками є:

- недостатня систематизованість законів і нормативних актів, що регулюють розвиток національної економіки загалом;

- застарілість багатьох правових і нормативних положень, що регулюють бізнес на ринку послуг;

- нечіткість, багатозначність змісту багатьох положень. Це породжує різночитання, спірні ситуації, які виникають між підприємцями, ними і владними структурами, ними і споживачами послуг.

Тому особливо важливим питанням залишається визначення оптимальної сукупності законодавчих актів, яка б забезпечила ефективний розвиток сфери послуг в Україні.

Список використаних джерел:

1. Булах Т.М. Організаційно-економічне забезпечення регіонального розвитку підприємництва в сфері послуг / Т.М. Булах // Формування ринкових відносин в Україні, 2008. – № 4. – С. 143-149.

2. Сірий Ю.М. Державне регулювання розвитку сфери послуг на основі механізму підтримки малого підприємництва / Ю.М. Сірий // Науковий вісник Академії муніципального управління : Серія «Управління» Вип. 4/2012. Державне управління та місцеве самоврядування / За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління. – 2012. – С. 294-299.

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

ІРИНА БАЙДАК, старший викладач

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Розвиток підприємництва – це основа економічних реформ. Покращення бізнес-клімату сприяє створенню робочих місць, збільшує залучення інвестицій, стимулює зростання національної економіки.

Пошук інструментів сприяння підприємницькому середовищу і країнах світу характеризує розвиток підприємництва в сучасних умовах. Для привабливості ведення бізнесу необхідно знайти баланс між регуляторними практиками і господарською діяльністю економічних агентів на ринках. Проте зростання невизначеності в економічному середовищі ускладнює пошук такого балансу та провокує загострення існуючих вад ринкової та управлінської системи у тій чи іншій країні.

Економічна система України не виняток. Але крім пошуку шляхів встановлення економічної рівноваги і розвитку для України важливо . виробити механізми переформування підприємницького середовища і застосування їх у процесі реалізації економічних реформ, що має першочергове значення для посилення конкурентоспроможності української економіки, підвищення її стійкості та гнучкості.

Для визначення пропорцій регуляторного впливу на економічне середовище розглянемо особливості ринку та інституційного характеру механізмів ринкового саморегулювання України.

Інституційні вади українського внутрішнього ринку:

- панування неформальних домовленостей в укладанні угод;
- переважання посередницьких структур у маркетингових ланцюгах;
- галузеве субсидування суб'єктів підприємницької діяльності;
- неоднозначність економічних обґрунтувань пільгових режимів.;
- не ринкове тарифне регулювання цін
- обтяженість податкового адміністрування;
- вибіркова адміністративна дискримінація.

Наведені особливості вказують на проблему управління в економічній сфері та прагнення національних економічних агентів до реалізації протекціонізму держави щодо них, зокрема здійснення лобістських заходів із отримання певних переваг та опір будь-яким реформам національної економіки на політичному рівні.

У 2014 році робота уряду з оптимізації діяльності органів державної і виконавчої влади у сфері ведення господарської діяльності підприємств привели до вирівнювання регуляторного середовищу у економічній сфері. Ці зміни не забезпечили суттєвого покращення характеристик розвитку підприємництва, але дозволили Україні піднятися в рейтингу «Doing Business – 2015» з 112 на 96 позицію серед 189 країн світу (табл.1). Виділяються значні досягнення за двома позиціями – «реєстрація власності» (59 позиція) і «сплата податків» (108 позиція), але низка важливих показників залишаються на дуже низькому рівні.

Таблица 1

Позиція України у рейтингу «Doing Bussiness» у 2008-2015 pp.

	2011	2012	2013	2014	2015
Складність ведення бізнесу, заг. оцінка	149	152	140	112	96
в т.ч. започаткування бізнесу	118	116	50	69	76
реєстрація власності	165	168	158	88	59
сплата податків	181	183	168	157	108
підключення до електропостачання	169	170	170	182	185
виконання зобов'язань за контрактом	44	44	45	44	43
банкрутство	158	158	157	141	142
отримання кредиту	21	23	24	14	17
зовнішня торгівля	136	144	148	153	154
дозвільна система у будівництві	182	182	186	68	70
захист прав інвесторів	108	114	127	107	109

Слід відмітити, що реалізовані реформи в сфері сприяння підприємницькій діяльності на практиці покращили міжнародні рейтинги України, але не забезпечили реальних процесів активізації підприємництва та відновлення національної економіки

Подолати фактори що стримують розвиток підприємництва можливо реалізувавши нові стратегії розвитку бізнесу в Україні, які направлені на створення сприятливих умов діяльності, підтримки та розвитку підприємництва на основі впровадження інноваційних технологій, інструментів кооперування суб'єктів малого, середнього та великого бізнесу.

Системні перетворення у сфері розвитку підприємництва потребують «перезавантаження» існуючої регуляторної політики, що дозволить Україні сформулювати привабливе бізнес-середовище і підвищити конкурентоспроможність економіки. Пріоритетні напрями трансформації державної політики розвитку підприємництва:

1. Формування конкурентних умов і усунення проявів дискримінації у створенні та веденні бізнесу для заохочення підприємницької активності (децентралізація дозвільної системи, формування інфраструктури підтримки підприємництва).

2. Спрощення ведення господарської діяльності підприємств (запровадження механізму прозорого ведення бізнесу).

3. Формування сприятливого підприємницького і інвестиційного клімату (удосконалення системи захисту прав власності, поширення практики проведення публічних консультацій у підприємницькому середовищі).

Дотримання запропонованих пріоритетів дозволить розпочати вибудовування функціональної державної політики підтримки розвитку підприємництва та стимулювати розширення підприємств незалежно від їхнього виду економічної діяльності та стартової позиції на ринку, надасть українській економіці нових конкурентних переваг на світовому ринку.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ: «НІЧНИЙ СТОРОЖ» ЧИ ЕФЕКТИВНИЙ ПАРТНЕР

ВОЛОДИМИР БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор кафедри політичної економії

Національна металургійна академія України, Україна

Перетворення в постіндустріальній інноваційно-орієнтованій економіці відбуваються автопоетично та спонтанно. Нагромаджені роками знання, інформація, навички, підспудні бажання споживачів у певний момент знаходять втілення у нових, незвіданих благах та набувають виразних контурів у конкретних нових потребах. І в цих умовах державна підтримка високотехнологічних галузей, спроби таргетувати майбутній розвиток наражаються на значний ризик фіаско. Проте автопоетичні особливості розвитку авангардних галузей постіндустріальної економіки та специфіка генерації новоєкономічних благ не визначають тотальну відмову від державного впливу на процеси становлення та еволюції нової економіки в національному вимірі. Значне відставання України від світових провідників новоєкономічного поступу, відсутність базових передумов, що детермінували перехід в економічно розвинених країнах до сучасного етапу еволюції постіндустріальної інноваційно-орієнтованої економіки детермінують передчасність послаблення ролі держави у забезпеченні розвитку останньої.

З одного боку, об'єктивні реалії, що склались у сучасній економіці України, окреслюють перспективи її доволі повільної авангардизації в процесі поступового зростання доходів і трансформації структури споживчих наборів вітчизняних економічних суб'єктів та відповідних змін у виробничих орієнтирах виробників. За таких умов природний перехід до постіндустріалізму не є категоричним імперативом сьогодення й відкладатиметься на майбутнє. З іншого боку, національні виробники та споживачі діють у координатах глобального світу, а отже, загальмування авангардизаційних перемін означатиме послаблення конкурентних позицій на зовнішніх та внутрішніх ринках, втрату споживачів, що в

більш швидкому темпі переходять до споживання новоекономічних благ, аніж в змозі їм запропонувати вітчизняні продуценти.

В умовах інформаційної революції оновлення потреб українських споживачів не надто відстає від аналогічних процесів в економічно розвинених країнах, що диктує відповідну (насамперед, новоекономічну) модернізацію товарних асортиментів з боку продавців. Як наслідок, відбуватиметься заміщення вітчизняної новоекономічної продукції, що озвичається та традиціоналізується в очах споживачів, імпоротною. Скорочуватиметься обсяг експорту та зростатиме імпорт товарів й послуг, що мають статус новоекономічних, посилюватиметься периферизація вітчизняного виробництва в ракурсі розвитку постіндустріальної інноваційно-орієнтованої економіки, що стає передумовою подальшого розгортання сценарію «збіднюючого зростання». Вийти з подібного «хибного кола» за рахунок власних ресурсів національна економіка явно неспроможна. Нова економіка, іманентною ознакою якої є висока схильність до мінливості та оновлення, залишатиметься орбітально сталою, перехід же до нової орбіти не відбудеться природним шляхом. Для цього, як доводять сучасні теорії економічного розвитку, потрібний потужний зовнішній поштовх, забезпечити який в умовах України спроможна виключно держава. Сподівання на реалізацію альтернативного сценарію, що передбачає впливання багатомільярдних інвестицій з боку іноземних міжнародних організацій та/або приватних інвесторів, за умови відсутності ефективного державного управління виглядають надто утопічними.

Подібний поштовх з боку держави тим необхідніший за врахування особливостей поширення його позитивного ефекту в межах новоекономічних виробництв. Дія екстерналій у високотехнологічних галузях сприяє привласненню вигадів від впровадження нових технологій чи виробництва нових товарів не тільки безпосередньо їх творцями, але й суспільством в цілому. Важливу роль у цьому контексті мало б відігравати державно-приватне партнерство як у забезпеченні формування кластерів із виробництва новоекономічної продукції, так й у реалізації приватним бізнесом НДДКР, що, втім, вимагає внесення певних змін у чинне законодавство. З огляду на це, на наш погляд, слід розширити перелік сфер, у яких здійснюється державно-приватне партнерство, поширивши його на науково-дослідні і дослідницько-конструкторські розробки.

На особливу увагу має заслуговувати місце та роль держави у забезпеченні поштовху розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в умовах стрімкого становлення інформаційного суспільства. Саме ефективність мережі комунікацій між творцями нового, досяжність та легкість доступу до інформаційних баз, в багатьом, визначає нелінійне зростання науково-дослідницької продуктивності робітників у новій постіндустріальній економіці, окреслює горизонти авангардизаційного поступу.

Завданням держави є сприяння формуванню відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створення передумов розвитку в Україні стільникового широкосмугового зв'язку, поширення відповідних інтернет-сервісів. У цьому розумінні велике значення має позиція Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, стосовно конкурентного надання ліцензій вітчизняним операторам на використання радіочастотного ресурсу для забезпечення застосування технологій мобільного зв'язку 3G та 4G на всій території України. Зняття обмежень та залучення до обігу вільного частотного ресурсу, що належить державі, як це нещодавно було здійснено, в значній мірі сприятиме подоланню штучного технологічного відставан-

ня вітчизняних надавачів телекомунікаційних послуг у цьому аспекті та визначатиме відновлення конкурентних позицій їх вітчизняних користувачів, надаючи, тим самим, додатковий поштовх розвитку сучасної інноваційно-орієнтованої економіки.

Зосередження зусиль держави на забезпеченні форсованого розвитку національного ІКТ-виробництва, концентрація державою та приватними інвесторами ресурсів в області генерування високих технологій та софтверних і хардверних продуктів безперечно матиме позитивні наслідки. Проте за цих умов новоекономічне піднесення отримає лише тимчасовий характер, Україна залишатиметься на периферії світової економіки, а національний варіант постіндустріальної інноваційно-орієнтованої економіки знов у найближчій перспективі буде носієм статусу застарілого, знаходячись далеко від фронту авангардно-економічного поступу. Лише випереджаюче опанування технологіями майбутнього, ефективна реалізація державою комплексу заходів стосовно створення відповідних умов для розвитку підприємств, що спеціалізуюватимуться на генерації, впровадженні та застосуванні біотехнологій, виготовленні інноваційної біотехнологічної продукції, сприятимуть формуванню перспективного на майбутнє національного варіанту неоекономіки, стаючи запорукою можливого новоекономічного лідерства України у наступні десятиліття.

З іншого боку, карколомний інформаційний науково-технічний прогрес ХХ ст. визначив провідну роль у сучасному авангардному новоекономічному розвитку освітнього фактору. Подальший розвиток постіндустріальної інноваційно-орієнтованої економіки вимагає масового зростання як чисельності наукової еліти, так і кількості висококваліфікованих фахівців, які були б у змозі продовжити генерування нового на різних ланках виробництва. Більш того, зміни посилюються й за іншим напрямом – сам процес споживання сучасних необлаг досить часто стає нездійсненим за відсутності у споживача спеціальних знань, навичок, певної мінімально необхідної кваліфікації. Новоекономічні блага починають вимагати не тільки наявності високопрофесійних фахівців для реалізації процесів їх виробництва, розподілу та обміну, але й потребують висококваліфікованих споживачів для забезпечення процесів їх ефективного споживання.

Тож, іншим пріоритетним напрямом докладання зусиль держави має стати сприяння форсованому зростанню професійно-кваліфікаційного й інтелектуально-освітнього потенціалу сукупного робітника суспільства, створення належних передумов для підготовки людей, здатних успішно виступати як у ролі продуцентів авангардних неоекономічних благ, так і в ролі їх ефективних споживачів. Реалізація державних програм, спрямованих на підвищення рівня загальної та професійної освіченості робітників, отримання ними полівалентної кваліфікації, посилення творчої складової в освіті, має забезпечити формування численних груп як високо креативного виробничого персоналу, так і споживачів, спроможних у сучасних умовах наростаючої демократизації інновацій активно залучитись зі свого боку до створення новоекономічних благ, ставши як ініціаторами розробки та впровадження нових технологій, так і пропонуючи освоєння виробництва нових для продуцентів товарів, з наперед заданим переліком консумаційних властивостей. Подібна взаємодія творчих, відкритих до сприйняття нового, інноваційно-налаштованих акторів-виробників та акторів-споживачів матиме наслідком синергійний ефект – динамічне зростання виробництва авангардної новоекономічної продукції не тільки в кількісному та в номенклатурному вимірах, але й появу якісно нових новоекономічних благ та технологій

ВОЗМОЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ БИРЖЕВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

АЛЕКСАНДР БЫКОВ, кандидат экономических наук, старший преподаватель
Северо-Казахстанский государственный университет имени Манаша Козыбаева, Республика Казахстан

Изменения внешней среды заставляют агроформирования работать в режиме реального времени, т. е. приспосабливаться к этим изменениям. Казалось бы, рост потока инноваций во всех сферах экономики должен был привести к росту эффективности агроформирований. Однако на деле этого не происходит.

Одним из наиболее узких мест в экономике сельского хозяйства является реализация продукции, причем острота этой проблемы усиливается по мере того, как увеличиваются объемы производства. Основной спектр проблем в этой сфере координируется в области недостатка информации о рынках и ценах на сельскохозяйственную продукцию и неразвитости рыночной инфраструктуры. Как следствие – неоправданно высокие транзакционные издержки, наличие большого количества лишних посредников.

На рынке множество посредников в виде частных лиц и компаний. Более успешно работают крупные компании, поэтому «мелочь» постепенно себя изживает. Трейдеры покупают продукцию у сельхозформирований, поэтому они диктуют условия на внутреннем рынке. Имеют место «откаты», когда приходится платить за ускорение процесса реализации. Это так называемые издержки оппортунистического поведения. Трейдеры поэтому и закладывает хорошую прибыль, которая может достигать до 25%.

В рамках реализации Программы по развитию агропромышленного комплекса в Республике Казахстан на 2010 – 2014 гг. предусматривалось увеличение объемов реализации сельскохозяйственной продукции через товарные биржи. Правительством Казахстана утвержден перечень биржевых товаров и минимального размера представляемых партий, которые реализуются через товарную биржу [1].

Биржевой рынок Казахстана очень молод. Мало участников знают обо всех преимуществах биржевой торговли. В нашем случае это особенно актуально, поскольку исторически сложилось так, что работники сельского хозяйства и агросектора в целом слабо осведомлены о возможностях современного финансового рынка. В настоящее время в Республике Казахстан действует 8 товарных бирж. Наибольшая доля оборота биржевой торговли по совершенным сделкам приходилась на пшеницу (95,3% оборота).

Основная часть биржевых торгов пшеницей приходится на АО «Товарная биржа «Евразийская торговая система» (ЕТС), которая была учреждена в 2008 г. региональным финансовым центром г. Алматы (РФЦА) и ОАО «Фондовая биржа РТС» (РТС) в г. Алматы. Главным конкурентом ЕТС как по объемам торгов, так и по скорости развития является УТБ.

АО «ЕТС» - это электронная биржа, работающая в режиме онлайн. Эта система уже прошла много ступеней своего развития и успешно работает в рамках российской биржи РТС. Она достаточно защищена и исключает какие-либо злоупотребления. Брокеры получают доступ к торгам вне зависимости от своего месторасположения. Система способна обработать практически любое количество сделок в единицу времени. Такой

механизм торгов – гарантированно лучший для определения текущей справедливой цены на момент размещения заявки без какого-либо участия человеческого фактора. Биржа гарантирует исполнение всех сделок, совершенных на ее торговых площадках. С этой целью создается гарантийный фонд биржи. Биржа осуществляет клиринг (взаиморасчеты) всех сделок день-в-день.

На бирже торгуется не только наличный товар, но и фьючерсы, а также совершаются сделки репо.

Кроме того, через биржи возможно осуществление электронных государственных закупок зерна АО «НК «Продкорпорация», так как существующая система государственного закупа зерна, разработанная еще в 90-ые гг. XX в., фактически не отвечает принципам рыночной экономики, вызывает протест и недовольство подавляющего большинства участников рынка.

Но несмотря на положительные моменты, у электронной торговли существуют определенные проблемы (рисунок 1).

Рис. 1. Проблемы электронной торговли

Тем не менее практика показывает, что электронная процедура закупок позволяет увеличить эффективность торгов и снизить затраты сторон.

Во-первых, для поставщиков снижаются издержки участия. Предоставление сопроводительной документации по закупкам (ходатайств, предложений, договоров, пред-

варительных заказов, счетов, платежных ведомостей и пр.) в электронном виде с использованием общепринятых стандартов расширяет и упрощает процедуру обмена информацией между сторонами. Теперь поставщикам гораздо проще найти информацию и подать заявку (достаточно заполнить заявку по электронному шаблону и послать ее по Интернету; таким образом, географическая удаленность уже не имеет значения).

Во-вторых, для поставщиков (в том числе для малого бизнеса) снижаются временные, информационные и географические издержки входа на рынок.

В-третьих, снижаются организационные издержки как для организаторов электронных торгов, так и для поставщиков за счет снижения затрат на согласования деталей контракта, более оперативной доставки продукции, возможности детализации товаров и отсутствия необходимости формирования лотов (что позволяет снизить цены).

Как показывает практика, процедура электронных торгов повышает эффективность государственных закупок, поскольку низкие издержки участия и низкие издержки входа на рынок закупок позволяют принимать участие в торгах поставщикам из отдаленных регионов, а также мелким предприятиям, что в рамках «бумажных» процедур практически невозможно. Возможность формирования базы данных по объемам закупок создает предпосылки к более обоснованному формированию местных бюджетов.

Список использованных источников:

1. Об утверждении перечня биржевых товаров и минимальных размеров представляемых партий, которые реализуются через товарные биржи: Постановление Правительства Республики Казахстан от 6 апреля 2011 г. №375 [Электронный ресурс]. – Астана, [200-]. – Режим доступа: <http://mtbk.kz/ru/documents/laws/123-postanovlenie>.

ОБҐРУНТУВАННЯ ВАЖЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

МАРІЯ ВИШНЕВСЬКА, к.т.н., доцент

Національна металургійна академія України, Україна

На чільному місці серед пріоритетів місцевих органів влади стоїть завдання нарощування обсягів інвестування та збільшення залучення інвестицій. Внутрішні потенційні ресурси регіону, до яких належать прибутки місцевих підприємств, кошти фінансово-кредитних установ, заощадження населення, не можуть достатньою мірою забезпечити швидке та стає зростання регіональної економіки.

Тому останнім часом прийнято низку законодавчих актів щодо інноваційного розвитку, серед яких закони України: “Про місцеві державні адміністрації”, “Про інноваційну діяльність”, “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, “Про державне регулювання у сфері трансферу технологій”, “Про науково-технічну інформацію”, “Про наукову та науково-технічну діяльність” та ін., з метою забезпечення створення і функціонування інноваційної інфраструктури та ефективного використання науково-технічного потенціалу України, а також наказ № 965-6 від 17.03.2009 р. “Про проведення парламе-

нтських слухань “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”.

У світовій практиці розв’язання завдань такого рівня складності звичайно передбачає створення програм інноваційного розвитку регіонів. У свою чергу, створення кожної такої програми, крім ефективності кожного проекту окремо, обмежене бюджетом та власними ресурсами регіону.

Питанням створення інноваційних програм займається система знань з управління інноваційними проектами і програмами підприємств – Р2М (С.Д. Бушуєв, Н.С. Бушуєва, Хіроші Танака, Шигенобу Охара), розробкою державних програм у сфері управління проектами займалися такі вчені, як С.Д. Бушуєв, В.М. Бурков, В.М. Беляков, І.В. Кононенко, С.К. Чернов, Ю.П. Шаров. Слід зауважити, що ці роботи присвячені або питанням оптимізації проектів у програмі, або програмам державного рівня. Що стосується програм регіонального рівня, над якими працювали вище зазначені фахівці, вони добре організовані й у ряді випадків пристосовані до проектних офісів, але при цьому не враховувався факт відсутності структур управління, організованих за принципом проектного офісу на регіональному рівні.

Наявність даної проблеми обумовлена недостатньо розробленим інструментарієм у галузі управління проектами на рівні кожного регіону, що, в свою чергу, свідчить про необхідність створення комплексу моделей та методів формування методичного та організаційного забезпечення програм інноваційного розвитку регіону, з метою підвищення їх ефективності.

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ НА ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

КАТЕРИНА ВОРОБИЙОВА, кандидат економічних наук, викладач, заступник завідувача кафедри міжнародної економіки та економічної теорії

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

Міжнародна торгівля є однією з основних форм міжнародних економічних відносин. Активізація економічного співробітництва між країнами, інтернаціоналізація виробництва, лібералізація торгових режимів, підвищення відкритості національних економік, підвищення рівня міжнародної кооперації, товарна спеціалізація країн, інтеграційні процеси обумовлюють підвищення взаємозалежності національних економік та їх залежність від тенденцій світової торгівлі.

Проблема макроекономічних дисбалансів як правило розглядається з позиції їх впливу на конкретного суб’єкта господарювання, і зовсім не вирішена на мегаекономічному рівні. Актуальним є аналіз впливу макроекономічних дисбалансів на світову торгівлю внаслідок зростаючої залежності країн від тенденцій світової торгівлі.

Сучасною тенденцією розвитку світової економіки є збільшення в світовій торгівлі частки країн, що розвиваються, що обумовлено зростанням об’ємів ВВП та зовнішньоторгового обороту. Можна відзначити зростання експортного потенціалу країн, що розвиваються. В той же час частка розвинених країн в світовій торгівлі зменшується.

Серед макроекономічних дисбалансів, які впливають на світову торгівлю за останні роки, можна виділити наступні. По-перше, дисбаланс попиту та пропозиції на валютному ринку. Населення намагається диверсифікувати валюту своїх заощаджень, віддаючи перевагу більш стійкій валюті, що викликає дисбаланс попиту на пропозиції на валютному ринку. Така ситуація здійснює вплив на курс національної валюти, зміна якого може негативно вплинути на конкурентоспроможність національних товаровиробників на зовнішньому ринку. По-друге, порушення пропорцій між секторами економіки внаслідок звуження зовнішніх ринків збуту, коливань зовнішнього попиту, посилення конкуренції на світовому ринку виробництва та збуту товарів. По-третє, дисбаланс між споживанням та заощадженнями. У відповідності до закону Сея, пропозиція товарів створює попит. Таким чином, в економіці повинна існувати рівновага між попитом на товари та їх пропозицією. Дисбаланс між споживанням та заощадженнями може впливати на ціну товарів, що впливає на попит на пропозицію товарів на ринку.

Наступним можна виділити бюджетні дефіцити в ряді країн. Дефіцит бюджету компенсується отриманням кредитів від зовнішніх кредиторів, звуженням соціальних програм. В таких умовах уряд країни не може підтримувати ні експортерів, ні соціально незахищене населення, внаслідок необхідності ліквідувати зовнішню заборгованість. Знижується національна платоспроможність. Далі, порушення пропорцій між товарним та грошовим ринком, тобто реальним та фінансовим сектором економіки, боргове навантаження на банки. Внаслідок звуження зовнішніх ринків збуту у позичальників виникають боргові проблеми, пов'язані з необхідністю погашення кредитів, які трансформуються в боргове навантаження на банки. Можливості банків як кредиторів знижуються. Дисбаланс між ринковими цінами та доходами населення, внаслідок постійного росту цін на кінцеву продукцію і, як наслідок, дисбаланс між попитом та пропозицією.

Причинами вразливості економіки України до глобальних дисбалансів можна назвати залежність від зовнішніх ринків збуту внаслідок не диверсифікованої товарної та географічної структури експорту, відсутність інвестицій в енергозберігаючі технології, енергетична залежність, сировинна структура експорту, необхідність обслуговування зовнішнього боргу.

Серед причин вразливості інших країн до глобальних дисбалансів можна виділити наступні. Провідні країни Європейського Союзу (Німеччина, Велика Британія, Франція та ін.) пройшли стадію максимального економічного росту, переважає сфера послуг та зарубіжне інвестування, характеризуються високим припливом іноземних інвестицій. Причиною вразливості до глобальних дисбалансів є затратна соціальна політика та енергетична залежність. Економіка США та Японії характеризується інтенсивним економічним зростанням в основному за рахунок інформаційних технологій, імпорт прямих іноземних інвестицій та боргових зобов'язань переважає експорт. Причиною вразливості до глобальних дисбалансів є спекулятивний фінансовий сектор, та для США дефіцит платіжного балансу. Економіка країн Близького Сходу, Росії, Ірану та ін. характеризується суттєвими запасами природних ресурсів, переважанням сировинного експорту. В той же час існує залежність від світових цін на мінеральні ресурси, що експортуються.

Для будь-якої країни роль зовнішньої торгівлі важко переоцінити. Не дивлячись на те, що країни в основному використовують традиційні інструменти зовнішньої торгової політики, необхідно розробляти нові підходи до ведення зовнішньої торгівлі, які могли б пристосовувати національні економіки до дестабілізуючих процесів у майбутньому.

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НЕСТАНДАРТНИМИ (ІННОВАЦІЙНИМИ) ФОРМАМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

ОКСАНА ГЕТЬМАН, кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровська державна фінансова академія, Україна

Визначальною характеристикою сучасного розвитку соціально-трудових відносин в Україні є інтенсивне поширення нестандартних форм зайнятості, яке має дедалі набуває стійкої форми. Поглиблення економічної і політичної кризи на фоні військових дій на сході України посилюють економічний дисбаланс, в тому числі на ринку праці: пропозиція робочої сили вже у рази перевищує попит на неї, відбуваються масові скорочення персоналу в результаті закриття бізнесу, поглинання чи злиття, реструктуризації державного сектору тощо. В таких умовах люди змушені шукати шляхи «заробляння на життя» будь-якими доступними і такими, що не суперечать чинному законодавству способами, тобто вдаючись до нестандартних форм зайнятості. Але, незважаючи на, здавалося б, дієве вирішення проблеми самою робочою силою, слід визнати, що держава не має ефективних механізмів управління такою зайнятістю, існують лише фрагментарні важелі, застосовувані в окремих випадках.

Вагомий внесок у розвиток науки державного управління зайнятістю населення та вітчизняним ринком праці здійснили С. Бандур, Д. Богиня, Н. Борецька, В. Васильченко, Г. Губерна, В. Данюк, А. Доценко, Л. Гук, О. Грішнова, О. Новікова, В. Оніщенко, В. Петух, С. Пирожков, Н. Юрлова й інші. Ними сформульовано загальнотеоретичні підходи до регулювання відносин зайнятості, визначено законодавчі засади управління нею. Але, на жаль, не було передбачено створення дієвого механізму на випадок того, що населення буде змушене масово вдатися до нестандартних (або, як їх називають сьогодні, – інноваційних) форм зайнятості, що актуалізує наші наукові дослідження.

Метою дослідження є розкриття особливостей нестандартних форм зайнятості населення в Україні та формування принципів державного управління ними.

Як зазначалося, нова ієрархія факторів економічного розвитку в Україні зумовлює трансформацію форм зайнятості. Нині інноваційними у сфері зайнятості можна вважати лізинг персоналу, дистанційну зайнятість, нестандартні графіки робочого часу тощо. Більшість учених і практиків відносять до нестандартних (інноваційних) форм зайнятості [4]: 1) повну зайнятість за умов гнучких форм організації робочого часу; 2) неповну зайнятість, тобто режими зайнятості неповний робочий час; 3) зайнятість тимчасових працівників; 4) вторинну зайнятість; 5) зайнятість на основі договорів цивільно-правового характеру; 6) надомну працю; 7) працю на потребу; 8) дистанційну зайнятість; 9) позикову працю (лізинг персоналу, аутстафінг та аутсорсинг персоналу); 10) неформальну зайнятість; 11) незареєстровану зайнятість у неформальному секторі. Такі форми дозволяють суспільству на макроекономічному рівні зменшити гостроту проблем безробіття через надання можливостей незайнятій робочій силі отримувати дохід, забезпечувати життя та підтримувати працездатність.

Аналізуючи сьогодишню ситуацію зайнятості населення України у нестандартних (інноваційних) формах, слід зазначити, що найбільш розповсюдженими є 1) гнучкі графіки робочого часу на вже створених робочих місцях; 2) нестандартні робочі місця (надомна праця, фриланс, Інтернет-провайдинг тощо); 3) нестандартні організаційні форми (лізинг персоналу, аутстафінг, аутсорсинг, офшоринг тощо); 4) самозайнятість [1].

Але на сучасному етапі економічних трансформацій на ринку праці постає проблема нерегламентованості інноваційних форм зайнятості, її об'єктивною передумовою є стрімкий розвиток «тіньової економіки», глибока криза соціально-трудових відносин, низькі стимули до праці, недосконалість податкової системи на фоні активної протидії Федерації профспілок України поширенню нестандартних форм зайнятості.

З метою впровадження та вдосконалення системи нестандартних (інноваційних) форм зайнятості в Україні слід вирішити, в першу чергу, ряд нормативно-правових питань, зокрема, ратифікувати конвенції МОП про нестандартні форми зайнятості; внести доповнення до КЗпП в частині режимів робочого часу та його регламентування; внести зміни в Закон України «Про зайнятість населення» щодо визначення нормативно-правових важелів регулювання нестандартних форм зайнятості; внести доповнення і зміни до Податкового Кодексу України з метою легалізації нестандартних форм зайнятості, забезпечити раціональне оподаткування діяльності громадян, зайнятих за вказаними вище формами; внести зміни і доповнення до Закону України «Про колективні договори та угоди» щодо розгалуження форм договорів (в т.ч. цивільно-правових), які укладаються на національному, регіональному, галузевому і виробничому рівнях; розробити процедури реєстрації та взяття на облік осіб, які бажають вдатися до нестандартних форм зайнятості, внесення відповідних змін до Порядку державного статистичного обліку таких осіб та методики прогнозування зайнятого населення; створити законодавчий Порядок режиму найбільшого сприяння для осіб, які офіційно реєструються як зайняті у нестандартних формах діяльності чи самозайняті.

Система державного регулювання нестандартних (інноваційних) форм зайнятості має ґрунтуватися на удосконаленні процедури державної реєстрації, статистичного обліку, оподаткування, економічного прогнозування та програмування їх розвитку. Розділ розвитку нестандартної зайнятості має стати невід'ємною складовою державних і регіональних стратегічних розробок (Стратегій) з питань упорядкування розвитку вітчизняного ринку праці, так званих Стратегій флексік'юріті [2, 7].

Авторська інтерпретація механізму державного управління та регулювання нестандартної (інноваційної) зайнятості населення в Україні представлена на *рис. 1*. Дана проблема потребує нагального правового регулювання, здатного забезпечити гідний соціальний захист працівників за умов, що склалися в країні. Але слід зауважити, що конкуренція між стандартними і нестандартними (інноваційними) формами зайнятості має й надалі зберігатися та забезпечувати стійкий розвиток ринку праці.

Рис. 1 – Напрями удосконалення механізму державного управління та регулювання нестандартної (інноваційної) зайнятості населення в Україні

Джерело: розроблено автором на основі досліджень [1-7]

Перспективи подальших розробок щодо вирішення визначених у дослідженні проблем мають полягати у створенні відповідної законодавчої основи, яка надасть можливість привести у відповідність зі світовою практикою ефективне використання нестандартних форм зайнятості та удосконалити інфраструктуру ринку праці в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гук Л.П. Прогнозування та регулювання розвитку нестандартної зайнятості в Україні / Л.П. Гук // Бізнес Інформ. – 2014. – №4. – С. 278-283. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2014/4_0/278_283.pdf.
2. Гук Л.П. Флексікьюріті як стратегія регулювання зайнятості в сучасних умовах / Л.П. Гук // Україна: аспекти праці. – 2013. – №7. – С. 23-28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/U

ap_2013_7_6.pdf.

3. Дощенко А.В. Розвиток дистанційної зайнятості як складова трансформації соціально-трудової сфери / А.В. Дощенко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2014. – №4(41). – С. 21-25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/journal/2014-4.pdf>.

4. Жадан О.В. Причини та наслідки поширення нестандартної зайнятості на національному ринку праці / О.В. Жадан // Теорія та практика державного управління. – 2014. – №46. – Вип. 3. – С. 1-8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-3/doc/2/02.pdf>.

5. Іванова Л.В. Застосування нестандартних форм зайнятості на сучасному ринку праці / Л.В. Іванова, В.Г. Никифоренко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №2(49). – С. 109-115. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vsed_2013_2\(1\)_18.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vsed_2013_2(1)_18.pdf).

6. Любохинець Л.С. Гнучкі форми зайнятості та флексибілізації ринку праці в умовах поглиблення глобалізації цих процесів світової економіки / Л.С. Любохинець // Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. – 2011. – №6. – Т.4. – С. 243-248. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_4/243-248.pdf.

7. Ціжма Ю.І. Концепція флексік'юриті та нестандартні форми зайнятості: виклики сьогодення / Ю.І. Ціжма // Бізнес Інформ. – 2013. – №7. – С. 197-202. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2013/7_0/197_202.pdf.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

МИХАЙЛО ГЛАДКИЙ, аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

В розвинутих країнах Заходу держава традиційно грає в розглянутому плані винятково важливу роль. Вона особливо велика в країнах Португалії й Іспанії, Швеції і Фінляндії, а також у Німеччині. У США державне фінансування вищої школи в процентному відношенні скромніше, ніж у Європі, але в абсолютному грошовому вираженні воно істотно вище, ніж у будь-якій європейській країні.

У зв'язку із скороченням бюджетних асигнувань по відношенню до зростаючих потреб вузів, обов'язковим елементом стратегічного розвитку системи вищої освіти стає залучення вузами позабюджетних ресурсів. У країнах з перехідною економікою використовуються різні механізми такого залучення, зокрема:

- приватні ресурси; їх обчислення ускладнюється відсутністю спеціальних досліджень та статистичного аналізу. Розмір приватного внеску широко варіюється серед країн унаслідок дії різних соціальних, економічних та інституційних факторів. Саме тому для більшої наочності міжнародних порівнянь фінансування освіти необхідно розвивати і вдосконалювати, наскільки це можливо, методи обчислення приватних ресурсів освіти;

- кошти підприємств, фірм, корпорацій. Існують однак певні труднощі в обчисленні загальних сум, які витрачають державні і комерційні підприємства на оплату навчання своїх працівників. Форми цієї оплати можуть бути дуже різноманітні, і не завжди здійснюється збір статистичної інформації по відповідних витратах підприємств. У нашій країні ці суми враховуються під категорією «кошти фізичних та юридичних осіб», і окремо не виділяються кошти підприємств. Простіше оцінити ті кошти, які збираються у вигляді податків з підприємств у Фонд зайнятості і використовуються на навчання працівників;
- зовнішні ресурси. В країнах, що розвиваються, часто провідну роль у фінансуванні освіти відіграє зовнішня допомога, величина та структура якої має враховуватися та постійно аналізуватися з точки зору ефективності використання цих коштів;
- змішані форми. Практика функціонування сучасних систем освіти в різних країнах світу свідчить про все більше використання різних змішаних форм оплати навчання, які поєднують елементи оплати з приватних джерел з частковим фінансуванням і відповідальністю держави або державне фінансування з більшою приватною відповідальністю [1].

Як і в інших країнах, в Україні на сучасному етапі все більшого значення у функціонуванні державних ВНЗ відіграє їх позабюджетна діяльність. Вона і раніше займала певне місце у системі вищої школи. Однак в умовах переходу до ринкових відносин значення позабюджетної діяльності зростає. При цьому, слід відзначити важливі причини посилення значущості позабюджетної діяльності в системі вищої школи. Наведемо основні з них: [2]

- постійне зменшення долі бюджетних асигнувань на вищу освіту в Україні, хоч за останні п'ять років збільшилися прямі держбюджетні надходження, що обумовлює необхідність розширення доходів вищих навчальних закладів від позабюджетної діяльності як важливого фактора виживання і розвитку державної вищої школи в сучасних умовах;
- збільшення витрат на утримання державної вищої освіти з позабюджетних джерел є сьогодні загальноосвітньою тенденцією, а не тільки необхідністю, викликаних кризовими проявами української вищої школи в умовах перехідного періоду;
- зростання попиту на додаткову другу вищу освіту, на підвищення кваліфікації, які здійснюються державними вищими навчальними закладами, а також бажаннями абітурієнтів, готових навчатися на платній основі, посилює роль і значення рівня організації позабюджетної діяльності;
- збільшення значення позабюджетної діяльності обумовлено також існуючою тенденцією зростання останнім часом рівня оплати праці викладачів і співробітників державних вищих навчальних закладів;
- перехід до нової системи організації науково-дослідних робіт і конструкторських розробок та комерційного використання їх результатів повинен збільшити надходження від позабюджетної діяльності у наступному періоді.

Повна і відпрацьована нормативна база закладу забезпечує стимулювання розвитку різних напрямків платної освітньої діяльності, раціоналізацію фінансових і матеріальних потоків, скорочення необхідного для її впровадження організаційного періоду. За допомогою інформаційних ресурсів утворюються умови для підтримки сучасних освітніх технологій (у тому числі впровадження дистанційного навчання), надання послуг по використанню мережі «Інтернет».

Не можна заперечувати важливість тих нових процесів, що відбулися в освіті і тим

самим заклали основи функціонування системи освіти України в XXI столітті. Її метою є зміцнення фінансової бази, розширення самостійності закладів освіти в процесі прийняття рішень та підвищення відповідальності за них. Це необхідно для успішного виконання навчальними закладами своїх первинних функцій — задоволення потреб населення в освітніх послугах, оволодінні знаннями найширшого спектру, формування національно свідомих та суспільно відповідальних громадян незалежної України.

Список використаних джерел:

1. Каленюк І.С. Диверсифікація джерел фінансування освіти / І.С. Каленюк // Фінанси України. — 2000. — № 11. — С. 72-78.
2. Сиченко В.В. Механізми регулювання системи освіти: сучасний стан та перспективи розвитку / В.В. Сиченко // Монографія. — 2010 — 400 с.

ДОМІНАНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ЛІЛІЯ ГОЛОВКО, старший викладач

Обласний комунальний вищий навчальний заклад «Інститут підприємництва «Стратегія», Україна

Визначення та обґрунтування стратегічних напрямів економічного розвитку України є однією із актуальних проблем державного управління. Важливість зазначеного підкріплюється необхідністю нівелювання наслідків глобальної економічної кризи та, при можливості, отримання принципово нових можливостей для національної економіки по закінченню цього кризового стану та посідання таких позицій на світовій арені, які є суттєвими саме для якісних перетворень в національній економіці.

Сталий розвиток забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколишнього середовища і природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб нинішнього та майбутніх поколінь.

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної. Узгодження цих різних точок зору та їх переклад на мову конкретних заходів, які є засобами досягнення сталого розвитку — завдання величезної складності, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано [2].

Концепція сталого розвитку ввібрала в себе позитивні ознаки всіх попередніх концепцій і має три основні центри спрямування цілей природа, суспільство та виробництво. В цьому аспекті відбувається поступове розгортання концепту сталого розвитку, у процесі якого визначаються нові орієнтири, що пов'язані з питаннями участі у вирішенні проблем бізнесу, створення так званої зеленої економіки, урахування проблем зміни клімату тощо [1].

Серед основних чинників, що забезпечують сталий розвиток, можна виділити такі: екологічний — визначає умови й межі відновлення екологічних систем унаслідок їх експлуатації; економічний — передбачає формування економічної системи, гармонізованої з

екологічним чинником розвитку; соціальний – утверджує право людини на високий життєвий рівень в умовах екологічної безпеки й благополуччя [1].

Розглядаючи взаємодію екологічної складової з економічною, можна виділити два напрямки досліджень у відповідності до двох головних секторів економіки – аграрного та промислового [2].

Модель сталого, стійкого розвитку, як і будь-яка соціальна модель, є системою інтегрованих компонентів, їх суттєвих відносин і зв'язків, що відображають основний зміст процесів збалансованого екологічного та соціально-економічного розвитку [1].

Певну наукову проблему становлять динамічні процеси, які значною мірою визначають стан майбутнього Землі та суспільства зокрема. Проте розробок, методик, які надавали б змогу належним чином оцінити наслідки того чи іншого рішення стосовно розвитку об'єкту в майбутньому, недостатньо, а існуючі мають певні недоліки. До основних недоліків варто віднести те, що у одній методиці використовуються дані, отримані з різних джерел, мають різну природу, що потребує системного узгодження, нормування, приведення до такого вигляду, який є зрозумілий особам, що приймають управлінські рішення на державному чи регіональному рівнях.

Інший суттєвий недолік – це приведення всього ряду показників до одного, базового року, адже соціальні, екологічні та економічні процеси розвиваються відносно незалежно, а показники можуть значно відрізнятися один від одного на значних періодах. Це при тому, що на практиці значення різні на різних періодах, а їх зміст однаковий. Зазначене більшою мірою стосується економічної складової сталого розвитку, адже, наприклад, середня зарплата у 2000 році та в 2013 році значно відрізняється, а купівельна спроможність змінилася не суттєво. Враховуючи зазначене, слід враховувати при розробці методики індекси, які коректують ту чи іншу залежність.

Рівень екологічної ситуації та розвитку національної екологічної системи України, її місце за цими показниками серед інших держав світу можна оцінити за допомогою міжнародного індексу екологічного виміру EPI (Environmental Performance Index). EPI визначається за шкалою від 1 до 100, де 100 – найвищий результат. Чим більший зазначений показник, тим вищий рівень забруднення екосистеми країни. Для розрахунку індексу використовують методику агрегування, відповідно до якої індекс EPI 2010 сформований з двох категорій екологічної політики верхнього рівня: санітарний стан навколишнього середовища (Environmental health) та життєздатність екосистеми (Ecosystem vitality), десяти екологічних індикаторів середнього рівня і 25 – нижнього рівня.

Рівень стабільності та безпеки країни можна оцінити за допомогою компоненти безпеки життя людей як складової індексу сталого розвитку, що відображає сумарний вплив сукупності глобальних загроз на різні країни й групи держав світу. До глобальних загроз, визначених міжнародними організаціями, відносять: глобальне зниження енергетичної безпеки (ES); порушення балансу між біологічними можливостями Землі й потребами людства в біосфері в контексті зміни демографічної структури світу (BB); наростаюча нерівність між людьми й країнами на Землі (GINI); поширення глобальних хвороб (GD); дитяча смертність (CM); зростання корупції (CP); обмеженість доступу до питної води (WA); глобальне потепління (GW); державна нестабільність (SF); глобальні зміни клімату й природні катастрофи (ND) [1].

У сучасному соціумі господарським орієнтиром сталого розвитку є поступове домінування у світовому господарстві постіндустріального укладу економіки. Основною тен-

денцією є заміщення фізичного (у т.ч. природного) капіталу людським, частка якого наприкінці ХХ століття зросла до 80% у сукупному національному багатстві, що і складає потенціал сталого розвитку господарства. У розвинених країнах світу протягом останніх десятиліть у людський капітал вкладалося близько 70% усіх інвестицій, а у фізичний загалом (сюди ж віднесено для спрощення природний капітал, тобто природні ресурси – реальні й потенційні, або природні умови як господарський об'єкт) – близько 30%.

Отже, питання наявності великої кількості завдань та цілей за умов обмежених ресурсів (фінансових, людських, інституційних тощо) вирішується шляхом визначення пріоритетів та критеріїв для їх формування. Щодо національних стратегічних тенденцій сталого розвитку в контексті відповідних світових течій, слід наголосити на доцільності застосування політики інтеграції стратегічних засад та індикаторів сталого розвитку щодо основних сфер суспільного життя в регіональному та національному аспектах, запровадженні єдиної системи оцінки впливу на населення, застосування механізмів стратегічної екологічної оцінки, організації чіткого та ефективного контролю за дотриманням пріоритетів сталого розвитку в соціальних та освітніх програмах. Перспективною стратегічною тенденцією є також запровадження єдиної системи моніторингу сталого розвитку у світі, інтеграція до неї України. Домінуючою світовою тенденцією останніх десятиліть є підвищення комфорту людського існування. Виходячи з мети сталого розвитку – покращення якості життя відповідно до можливостей оточуючих екологічних систем [1].

Список використаних джерел:

1. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б.Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
2. Толма Л.Ф. Еколого-економічна складова в концепції сталого розвитку України // Бізнес Інформ. – №2. – 2012. – с. 141 – 143. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://businessinform.net/pdf/2012/2_0/141_144.pdf

ПРИВАТНО-ДЕРЖАВНЕ ПАРТНЕРСТВО У МЕХАНІЗМАХ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

НАТАЛІЯ ДЕМЧУК, доктор економічних наук, професор

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Питання взаємодії бізнесу і влади при реалізації інвестиційних проектів на сучасному етапі визначено ключовим у вирішенні важливих соціально-економічних проблем у модернізації економіки України. Адже, на сьогоднішній час гостро стоїть питання недофінансування інвестиційних проектів як на державному, так і на регіональних рівнях. Невирішеним залишається питання пошуку джерел фінансування. Багато науковців вважає, що реальним інструментом вирішення проблем, що накопичилися, є розвиток державно-приватного партнерства (далі - ДПП) в інвестиційній сфері підприємств.

У зв'язку з необхідністю вливання інвестиційних ресурсів у розвиток регіонів, а також вимогами інвесторів до прибутковості і безпеки інвестування, сьогодні актуалізува-

лись об'єктивні обставини для запровадження механізмів ДПП. Для реалізації масштабних модернізаційних проектів у різних секторах економіки потрібні значні інвестиційні ресурси, потужним джерелом яких може стати приватний бізнес. Одночасно, в умовах післякризового розвитку зростає інтерес бізнесу до державної підтримки, яка дозволить знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних організацій.

Розвиток ДПП для залучення інвестицій визначено одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та Національних проектів. Наявність світової кризи спонукає до необхідності впровадження, розширення і ефективного використання державно-приватного партнерства. Вплив кризи на збільшення ризиків інвестицій і ослаблення довіри до фінансово-кредитних організацій може бути мінімізовано за рахунок підтримки стабільності попиту з боку держави на проекти з реконструкції та модернізації вже існуючих і знову створюваних інфраструктурних об'єктів, а також соціально-значимих інвестиційних проектів. Проекти державно-приватного партнерства можуть бути конкурентоспроможними для залучення приватних інвесторів. У ефективних органів державного та муніципального управління в зв'язку з кризою з'являється можливість конкурувати за інвестиції бізнесу.

Тому доречно розглядати поняття державно-приватне партнерство як форму взаємодії між державними структурами і приватним бізнесом з метою використання протягом тривалого часу і на поворотній основі ресурсів приватного сектора (фінансових, управлінських і технічних) для представлення споживачам послуг, які традиційно надаються державою, або є малорентабельними, але соціально значимими для суспільства.

У світовій практиці сформувалися п'ять базових моделей співпраці між державою і приватними інвесторами, що характеризуються особливими формами власності, фінансування та управління[1]:

1) модель оператора, яка характеризується чітким розподілом відповідальності між приватним підприємством і контролем з боку замовника (держави);

2) модель кооперації, яка передбачає реалізацію проекту спільно з проектною організацією за участю держави та приватних інвесторів;

3) модель концесії, яка передбачає передання державою приватному сектору права на довгострокове користування державним майном для здійснення діяльності, із зазначенням інвестиційних вимог;

4) модель лізингу, яка передбачає приватному партнерові державного або муніципального майна в тимчасове користування і за певну плату;

5) модель спільних підприємств, яка передбачає співробітництво за участю держави в діяльності спільних підприємств. Самостійність і свобода в ухваленні рішень приватним партнером, як правило, визначається часткою в акціонерному капіталі.

Перевагою державного впливу на інноваційно-інвестиційний процес є концентрація на державному рівні як фінансових, так і натуральних ресурсів для фінансування ключових, пріоритетних для суспільства і держави напрямів з одного боку, а приватної ініціативи – заповзятливість, вищий рівень стимулювання висококваліфікованих фахівців, залучення вільних грошових коштів для фінансування інвестицій у виробничій сфері – з іншого. Рациональне поєднання державного та приватного секторів для фінансування інвестиційного процесу дозволяє створити потужний синергетичний потенціал та досягти значного синергетичного ефекту.

Використання такого механізму співробітництва дає змогу вводити додаткове фінансування, перерозподіляти ризики між учасниками і використовувати управлінський досвід і знання приватного та гарантії державного секторів з метою реалізації інвестиційних ідей і стимулювання соціально-економічного розвитку харчових підприємств України. За даного механізму співробітництва приватний сектор здійснює фінансування інвестиційних проектів на паритетній основі, а не оплачує його. Це пов'язано з тим, що оплата і повернення інвестицій здійснюється, в першу чергу за рахунок кінцевих покупців, користувачів послугами, і частково за рахунок держави.

У ході реалізації партнерства виникає ряд проблем щодо узгодження інтересів сторін і дотриманням встановлених правил. У зв'язку з цим розрізняють такі форми взаємодії держави і приватного сектора:

1) традиційна – держава залучає бізнес до спільного вирішення проблем обслуговування потреб суспільства на основі партнерства;

2) інвестиційна – спільне інвестування переважно в інфраструктурні проекти. Ця форма взаємодії має стратегічну спрямованість, головною метою якої являється стимулювання економічного росту;

3) науково-освітня – нові напрямки розвитку в національному, міжнародному і глобальному масштабах в умовах глобалізації виробництва та інтернаціоналізації капіталу.

Крім того, аналіз міжнародного досвіду ДПП дає змогу структурувати взаємодію держави і бізнесу за трьома напрямками:

– функціональний вектор – розвиток державно-приватного партнерства в галузях, які визначають доступ підприємств до факторів виробництва і ринків;

– галузевий вектор – державно-приватне партнерство в окремих галузях на основі змішаних форм власності, кооперації державних та приватних компаній, укладення галузевих угод;

– регіонально-муніципальний вектор – державно-приватне партнерство щодо розвитку окремих територіальних виробничих сегментів, регіональних ринків праці, територіальної та комунальної інфраструктури та ін..

З огляду на практику застосування ДПП в Україні можна зазначити, що розвиток партнерських відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування та приватного сектору знаходиться на початковому етапі, кількість проектів незначна, але потрібно відмітити активну позицію Уряду щодо проблем розвитку державно-приватного партнерства, а саме прийняття Закону України "Про державно-приватне партнерство". Цей Закон створює умови для підвищення конкурентоздатності державного сектору економіки шляхом більш ефективного використання державного та комунального майна. Законом передбачається залучення інвестицій, модернізації соціальної та виробничої інфраструктури, підвищення якості товарів, робіт та послуг. Він встановлює економічні, правові та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні [2, 3].

Головною перепорою для практичної реалізації інвестиційних проектів на засадах ДПП, особливо на регіональному та місцевому рівнях, є суперечності в інституційному забезпеченні ДПП (немає визначеності щодо єдиного регулюючого інституційного центру ДПП, натомість, характерним є копіювання функцій у цій сфері), відсутність кадрового забезпечення із відповідним рівнем методологічної та методичної підготовки.

Діяльність працівників структурних підрозділів, які несуть відповідальність за сферу інвестиційної діяльності, спрямована безпосередньо на перерозподіл бюджетних коштів, виділених на інвестиційну діяльність, а не на створення сприятливих умов для залучення приватного капіталу в реальний сектор економіки. Це дає підстави погодитися з тим, що забезпечення механізму партнерства держави та бізнесу в інвестиційній сфері України в загальному можна визначити як дворівневе – на державному та регіональному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Дишко І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій / І.Ю. Дишко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 5. – С. 102-107.
2. Дутко Н.Г. Сутність та поняття державно-приватного партнерства в контексті дослідницьких підходів / Н.Г. Дутко//Науковий вісник Академії муніципального управління [Текст] : зб. наук. пр. Серія: Управління/ Акад. муніцип. упр. – К.,2011. – №3. С.328-335.[Електронний ресурс] – Режим доступу :www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011.../41.pdf.
3. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: [монографія] / О.М.Алимов, А.І.Даниленко, В.М.Трегобчук [та ін.]; НАН України, Об'єднаний інститут економіки. – К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 540 с.

МІЖНАРОДНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

ОЛЕКСІЙ КАРАСЬОВ, кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Великий внесок у проблеми регулювання соціально-трудових відносин внесла Міжнародна організація праці. Основними методами регулювання соціально-трудових відносин є: по-перше, прийняття міжнародних трудових норм; конвенції і рекомендації і контроль за їх виконанням; по-друге, надання допомоги країнам у рішенні соціально-трудових проблем; по-третє, проведення досліджень і публікування по соціально-трудовим проблемам.

Для реалізації поставлених цілей МОП розробляє міжнародні програми, спрямовані на покращення умов праці і життя робітників, підвищення можливостей зайнятості і підтримки основних прав людини, удосконалення загальної і професійної освіти і соціально-трудових відносин.

Керуючись міжнародними трудовими нормами і використовуючи практичну допомогу МОП наша країна розробляє свою модель регулювання соціально-трудових відносин. При цьому доцільно знати позитивний і негативний досвід інших країн.

На сучасному етапі світового розвитку виділяють три типи моделей соціально-трудових відносин: Європейську, Англосаксонську і Китайську.

Європейська (континентальна) модель характеризується високим рівнем правової захищеності робітника, жорсткими нормами трудового права, які орієнтовані на збереження робочих місць, жорстким галузевим (регіонально-галузевим) тарифним регулю-

ванням, відносно високим рівнем мінімальної заробітної плати, яка встановлена законодавчо; порівняно невеликою диференціацією в розмірах заробітної плати. Ця модель знаходиться у кризовому стані, так як для неї характерний високий рівень безробіття; утруднений доступ на ринок праці молоді і робітників з високим рівнем кваліфікації; під- рив стимулюючої ролі оплати праці; зниження темпів економічного зростання.

Англосаксонська модель, до неї входять країни: Великобританія, США, Австралія, Нова Зеландія. Ця модель характеризується великим зближенням трудового і громадян- ського права; великою свободою роботодавця в відносинах найму і звільнення; перева- жанням колективно-договірного регулювання на рівні підприємства і фірми; а не галузі або регіону; мобільністю робочої сили; великою диференціацією в оплаті праці при об- меженому використанні законодавчо встановленого мінімуму в оплаті. Для цієї моделі характерним є високий динамізм створення робочих місць, невеликий рівень безробіття, більш високі темпи економічного зростання. Але ця модель призводить до збільшення диференціації доходів, до відносно низького рівня оплати праці для робітників низької кваліфікації.

Китайська модель поєднує жорстке регулювання трудових відносин і відносно ви- соку соціальну захищеність робітників у державному секторі і повну відсутність правового регулювання в приватному і концесійному секторах. Значний потенціал сільського ви- робництва і надлишок робочої сили сприяв початковому економічному зростанню і ство- ренню робочих місць; дав уряду можливість без різких структурних змін реорганізувати неефективний державний сектор, який займав відносно невелику частку в економіці краї- ни. Ця модель може діяти в умовах стадії розвитку індустріалізації; постійного тиску на ринок праці абсолютно надлишкового населення і жорсткого авторитарного політичного режиму, який виключає робітничий рух.

Українська модель регулювання соціально-трудова відносин своєрідна, але в ній присутні елементи відповідних систем деяких європейських країн, насамперед Німеччини і в меншій мірі Франції. Для ефективного розвитку української моделі доцільно викорис- товувати досвід Німеччини та інших країн.

Економіка України знаходиться сьогодні в стадії трансформації. Розвиток україн- ського ринку праці поки далекий як від закономірностей, характерних для Німеччини, так і від тенденцій, властивих більшості реформованих економік Центральної і Східної Євро- пи. Зменшення в 90-і роки фізичного обсягу промислового виробництва приблизно в 2 рази, а реального обсягу ВВП майже на 70% супроводжувалося більш ніж помірним без- робіттям. Таким чином, показник українського безробіття в умовах найжорстокішої транс- формаційної кризи виявився порівнянний з показником Німеччини, де в 90-і роки еконо- міка росла, хоч і невисокими темпами.

Тому, на наш погляд, було б корисно використовувати великий досвід соціального партнерства в Німеччині, але з умовою його модифікації не тільки з погляду адаптації до українських умов, але і з урахуванням потенційних проблем, які несе зазначена система. Доцільно, наприклад, передбачити її регіональну децентралізацію, а також укладання тарифних угод на рівні підприємств (у рамках колективних договорів). Розуміння негати- вного впливу на ринок праці зайвої централізації системи соціального партнерства, осо- бливо укладання тарифних угод, росте й в українських профспілках. В міру зміцнення соціальних партнерів на рівні підприємств у держави не залишиться ні необхідності, ні можливості брати участь у виробленні тарифних угод (навіть на місцевому рівні в адміні-

страції просто не вистачить чиновників, щоб задіяти їх у переговорах). Їй потрібно буде лише контролювати дотримання трудового законодавства і вчасно поновлювати нормативні акти.

Здається, що німецький досвід минулих реформ і нинішнього руху до інновацій може допомогти Україні уникнути тупикових напрямків, перескочити через етап ілюзій “сильної соціальної політики” і виробити власну модель ринку праці і соціально-трудових відносин.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

АЛІСА МАГДІЧ, кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

Питання про вплив макроекономічних факторів на економічне зростання зберігає свою актуальність протягом десятиліть, що є стимулом для проведення великої кількості емпіричних досліджень. Результати досліджень свідчать про те, що ключовими факторами економічного зростання є валове нагромадження основного капіталу, людський капітал і науково-технічний прогрес. Більшість емпіричних дослідників спираються на моделі, в яких саме ці фактори є основними детермінантами розвитку економіки. Однак вплив основних факторів не може повною мірою пояснити спостережувані темпи зростання ВВП. Цим пояснюється зростаюча в останні роки увага до вивчення впливу інших, неекономічних чинників, до яких належать соціальні, політичні, інституційні, географічні чинники. Інтерес до них обумовлений також тим фактом, що характер їх впливу відображає ефективність соціально-економічної політики, що проводиться державою.

Чисельність населення, його гендерна та вікова структура, тривалість і якість життя, кваліфікація робочої сили, міграція населення, її соціально-економічні наслідки – всі ці фактори значною мірою визначають тенденції розвитку світової економіки. Зростання населення не є однаковим у різних країнах. Цей факт лежить в основі давніх ідей про оптимальне населення та оптимальне економічне зростання і дає імпульс економістам аналізувати зв'язок між зростанням населення і економічним розвитком.

Демографічний фактор впливає на економічне зростання через людський капітал, процеси заощадження та пропозицію робочої сили [2].

Людський капітал як фактор економічного розвитку. Істотний вплив на інвестиції в людський капітал, наслідки яких менш відчутні, але найбільш значні в довгостроковій перспективі, здійснює демографічний перехід. Демографічний перехід найчастіше починається зі зниження смертності, що є результатом успіхів охорони здоров'я, загального поліпшення умов життя і змін в психології людей по відношенню до хвороб і умов життя (після епохи Відродження затверджується нова психологія, в рамках якої основним завданням людини є продовження земного життя і поліпшення здоров'я). Через деякий час після зниження смертності відбувається зниження народжуваності.

Результатом демографічного переходу є збільшення середньої тривалості життя і поліпшення стану здоров'я населення. Збільшення тривалості життя призводить до фундаментальних змін в якості життя. По мірі збільшення тривалості життя батьки намагаються дати дітям все більш просунутий рівень освіти, розуміючи, що інвестиції в шкільну

освіту багато в чому визначають якість тривалого трудового життя. Наслідком зниження народжуваності стала можливість приділяти більше часу і грошей кожній дитині. Результатом інвестицій в шкільну освіту стає підвищення продуктивності робочої сили, заробітної плати та рівня життя в цілому. Жінки і чоловіки, як правило, починають трудову діяльність пізніше, почасти тому, що вони довше отримують освіту. Проте їх продуктивність стає більш високою [3].

Всі ці механізми значною мірою залежать від ефективності державної політики. Зростаюча чисельність дорослого населення призведе до зростання продуктивності тільки за умови наявності достатньої гнучкості ринку праці та проведення макроекономічної політики, що стимулюватиме інвестиції. Аналогічно, люди будуть зберігати тільки при наявності доступу до відповідних механізмів заощадження і довіри до вітчизняних фінансових ринків [1].

Демографічний перехід створює умови, за яких люди будуть схильні інвестувати в своє здоров'я і освіту, що, у підсумку, передбачає великі економічні вигоди, особливо в сучасному світі з все більш складною економікою. Але саме уряди незмінно відіграють важливу роль у створенні середовища, в якому високий рівень здоров'я та освіти є необхідною умовою успішного демографічного розвитку суспільства.

Заощадження як фактор економічного розвитку. Всі довгострокові теорії економічного зростання виходять з того, що країна може зростати швидше, вкладаючи в людський капітал, фізичний капітал або в НДДКР. Однак на сучасному етапі розвитку світової економіки це зовсім не означає, що країна повинна більше зберігати – маючи доступ до міжнародних ринків капіталу, країна може фінансувати свої інвестиції за допомогою залучення заощаджень інших країн.

З точки зору стандартних теорій економічного зростання, позитивні причинно-наслідкові зв'язки між внутрішніми заощадженнями та економічним зростанням можуть бути виявлені в країнах з розвинутою економікою, в яких достатньо високий рівень внутрішніх заощаджень може стати суттєвим джерелом фінансування внутрішніх інвестицій і фактором економічного зростання, без необхідності залучення іноземних інвестицій. Навпаки, в найбільш бідних країнах зазвичай не спостерігається зв'язок між внутрішніми заощадженнями та економічним зростанням, оскільки ці країни використовують переважно іноземні заощадження для фінансування своїх інвестицій з причини досить низького рівня внутрішніх заощаджень.

Демографічний перехід сприяє зростанню заощаджень, тим самим покращуючи перспективи країни для інвестицій і зростання. Молоде і старе населення споживають більше, ніж виробляють на відміну від людей працездатного віку, які здебільшого демонструють високий рівень економічної ефективності та високий рівень заощаджень. Крім того, люди, як правило, мають більшу схильність до заощадження у віці 40-65 років, коли вони набагато менше інвестують у дітей і необхідність підготовки для їх виходу на пенсію стає все більш актуальною. Тому, коли велика кількість населення, народженого в період демографічного вибуху, досягає сорока років, національні заощадження мають тенденцію стрімко зростати. Політика держави, спрямована на стимулювання заощаджень, може значною мірою посилити цю тенденцію. Поліпшення здоров'я і збільшення тривалості життя роблять заощадження безболісними і більш привабливими. Здорове населення повинно планувати наперед, якщо воно хоче зберегти поточний рівень життя протягом десятиліть після виходу на пенсію. Крім того, приватні заощадження домогосподарств

також можуть забезпечити накопичення капіталу, необхідного для фінансування зростання. На практиці, однак, необхідно враховувати інституційні особливості пенсійних систем при оцінці важливості демографічного переходу при формуванні політики національних заощаджень.

Пропозиція робочої сили як фактор економічного зростання. Особливістю сучасного економічного зростання є зміни в тренді сукупної пропозиції праці [4]. Мінливість тренду сукупної пропозиції праці, що стає помітною у довгостроковому періоді, зазвичай не враховується сучасною теорією економічного зростання, яка, як правило, передбачає постійний темп зростання робочої сили.

На сукупну пропозицію робочої сили впливає цілий ряд факторів. Так, наприклад, старіння покоління так званих бебі-бумерів (покоління «бебі-бум» (англ. Baby boom) відноситься до осіб, які народилися між 1946 і 1964 рр., коли рівень народжуваності був дуже високим) призвело до скорочення пропозиції робочої сили в багатьох європейських країнах і США. Перебуваючи у віці 16-64 років більшість цих людей працювали, що призвело до зменшення відношення кількості утриманців до працездатного населення. Коли ці люди перебували у віці 25-59 років (пік трудової активності), у багатьох країнах спостерігалося зростання пропозиції праці та зростання виробництва на душу населення.

Проведений теоретичний аналіз демографічних факторів економічного зростання дозволяє зробити висновок, що демографічні процеси здійснюють специфічний вплив на економіку.

Сучасна теоретична та методологічна база дослідження економічного зростання недостатня для того, щоб відповісти на виклики, спричинені глобалізаційними процесами та особливостями суспільно-економічних перетворень, що відбуваються зараз в багатьох країнах. Глобальна економічна криза, зростаюча міжнародна конкуренція та загострення комплексу соціальних проблем в багатьох країнах світу об'єктивно вимагають кардинально змінити підходи до джерел та чинників економічного зростання, приділити особливу увагу демографічним факторам економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Alesina A., Glaeser, E. L. Fighting poverty in the US and Europe: A world of difference. Oxford : Oxford University Press, 2004, vol. 26.
2. Bloom D. E., Canning D., Sevilla J. Economic growth and the demographic transition. National Bureau of Economic Research, 2001, no. w8685, 67 p.
3. Marini, M. Cultural evolution and economic growth: a theoretical hypothesis with some empirical evidence. The Journal of Socio-Economics, 2004, vol. 33, no. 6, pp. 765-784.
4. Ngai, L. R., Pissarides, C. A. Trends in hours and economic growth. Review of Economic Dynamics, 2008, vol. 11, no. 2, pp. 239-256.

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

ВАЛЕРІЙ МАРЕНИЧЕНКО, аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

В сучасному середовищі в розвинених країнах одним із основних чинників формування та забезпечення середнього класу та економічної стабільності є розвиток малого та середнього бізнесу.

В Україні політичні перепони, нестабільність законодавчого регулювання призводять до негативних тенденцій в економіці, погіршення інвестиційного клімату, що впливає на погіршення рівня життя. В таких умовах виникає необхідність застосування ефективних та науково-обґрунтованих методів державного регулювання сфери бізнесу.

Проблема вибору, поєднання та застосування методів державного регулювання малого та середнього бізнесу є однією із найважливіших і дискусійних.

Основними методами державного регулювання слід визначити наступні:

- правові – закони та підзаконні акти, що регулюють правила поведінки суб'єктів господарювання;
- адміністративні – розпорядження виконавчих органів влади та посадових осіб, які дозволяють, забороняють, обмежують чи нормують окремі види господарської діяльності (спрощена процедура реєстрації бізнесу, обмежена кількість перевірок тощо);
- економічні – макроекономічне планування (використання засобів грошово-кредитної, податково-бюджетної політики тощо).

О. Мордвінов до методів державного регулювання зараховує наступні:

- правові, які базуються на законодавчо-правових та нормативно-правових інструментах;
- адміністративні, які ґрунтуються на застосуванні адміністративних актів і процедур, що мають обов'язкову силу;
- організаційно-економічні, що передбачають організацію діяльності суб'єктів регулювання шляхом створення державою умов, виконання яких робить таку діяльність економічно вигідною;
- економічні, тобто способи впливу держави на діяльність суб'єктів регулювання через застосування економічних засобів;
- соціально-психологічні, які базуються на відкритості інформації про стан конкретного сектора державного регулювання та широкій участі суспільства в діяльності суб'єкта регулювання [4].

Аналіз наукової літератури доводить, що методи державного регулювання реалізуються через засоби та інструменти, тобто через способи державно-управлінського впливу. У переважній більшості наукових досліджень визначаються класично прямі методи державного регулювання та непрямі [1].

Прямі методи державного впливу на розвиток малого та середнього бізнесу полягають у наданні кредитів на пільгових умовах, повністю або частково гарантованих позик, цільових субсидій тощо. Таким чином, прямі методи виступають інструментами взаємодії регулятора (держави чи ринку) із представниками малого та середнього бізнесу задля здійснення прямого впливу на їх стан та результати діяльності. Серед таких методів в Україні використовують державні замовлення, державні інвестиції. Непрямі методи впли-

ву держави на розвиток малого та середнього бізнесу полягають у наданні державою гарантій фінансово-кредитним установам, що обслуговують малі та середні підприємства [2].

Для розробки ефективних механізмів державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Україні важливо враховувати наявний зарубіжний досвід. Розглянемо сучасний досвід застосування методів державного регулювання бізнесу в США та ЄС. Для системи державної підтримки малого та середнього бізнесу в США характерним є програмно-цільовий метод організації, який передбачає формування основних цільових напрямків підтримки, кожний із яких, у свою чергу, передбачає реалізацію певної кількості програм із використанням різних видів та інструментів державної підтримки.

Головною тенденцією регулювання бізнесу в ЄС є активне використання нефінансових методів підтримки. Основна увага приділяється усуненню адміністративних бар'єрів на шляху створення та функціонування малого та середнього бізнесу. Усі програми, що застосовуються в ЄС для підтримки бізнесу, розробляються за участю підприємців та науковців і підлягають обов'язковій процедурі оцінки.

Таким чином, у країнах Америки та Європи загальною рисою державного регулювання малого та середнього бізнесу є участь різних організацій і органів влади, багатоканальність отримання підтримки, відсутність монополізму одного державного органу, але наявність структури, що виробляє національну політику в даній галузі та координує її здійснення [3].

На наш погляд, в сучасній Україні в сфері державного регулювання малого та середнього бізнесу доцільним буде застосування досвіду США на основі програмно-цільового методу. Важливим моментом при цьому є паралельне використання нефінансових методів підтримки бізнесу, враховуючи низький рівень фінансового забезпечення та дисбаланси економічного розвитку нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. Актуальні проблеми права і державної політики у сфері підприємницької діяльності в Україні: зб. наук. праць / З. Варналій, В. Кампо, Г. Миронова / Академія правових наук України; НДІ приватного права і підприємництва ; З. Варналій (ред.), В. Кампо (ред.). – К., 2010. – 132 с.
2. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні / Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net>
3. Дегтяр О. Механізми державного регулювання розвитку малого підприємництва на регіональному рівні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02: захищена 03.04.2008 / Дегтяр Олег Андрійович; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2008.
4. Мордвінов О. Управління аграрним природокористуванням в умовах ринкової трансформації: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 344 с.

МУНІЦИПАЛЬНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ РОЗШИРЕННЯ МІСЦЕВОГО ФІНАНСОВОГО РЕСУРСУ

АННА МУНЬКО, аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Україна

Капітальні витрати органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) можуть забезпечуватися за допомогою партнерських зв'язків між приватним сектором і муніципалітетом на умовах прибутковості для сторін та захисту інтересів громади.

Зелена книга Європейської Комісії про публічно-приватне партнерство визначає такий вид співпраці держави (місцевого самоврядування) і бізнесу як “різноманітні форми співпраці між органами державної влади та діловим співтовариством, метою якої є забезпечення фінансування, будівництва, реконструкції, управління та обслуговування інфраструктури чи надання послуг” [1].

Участь суб'єктів господарювання в муніципально-приватному партнерстві (далі – МПП) набули значення альтернативного способу для місцевих органів влади у фінансуванні розвитку інфраструктури і та максимального забезпечення населення публічними послугами.

Слід зазначити, що бізнес-сектор приносить не тільки капітал і знання, а й доступ до технологій та нових методів управління, які підвищують ефективність діяльності підприємств муніципальної сфери.

МПП, як правило, характеризується обміном, поєднанням та розподілом інвестицій, ризиків, обов'язків та прибутків між партнерами. Така спільна відповідальність і робить проект більш гнучким і дозволяє оперативно реагувати на споживчі потреби мешканців громади.

За умови передачі муніципальних активів приватним операторам, ОМС можуть заощадити на вартості операцій, за умови, що приватне підприємство є більш ефективним або виробляє послугу (товар) з такою ж якістю, але при менших затратах.

Експерти Світового Банку визначають 5 основних типів МПП, які залежать від виду послуг, основного власника активів (ОМС або приватний партнер), відповідальностей і терміну дії договору (табл. 1).

Серед основних вигод МПП можна виокремити такі:

- економія як у забезпеченні основної діяльності муніципального підприємства, так і розвитку територіальної громади;
- розподіл ризиків з приватним партнером, що включають в себе перевитрату коштів, дотримання екологічних норм, ризик збитковості тощо;
- підвищення якості публічних послуг шляхом упровадження інновацій, нових технологій та за рахунок економії від ефекту “масштабу”.

Однак необхідно враховувати і ризики, які містить МПП, зокрема:

- утрата контролю над муніципальним активом, тобто надання приватному партнеру надмірної переваги у прийнятті рішень, які можуть нівелювати інтереси мешканців громади проти інтересу бізнес-сектору;
- політичні ризики є особливо актуальними в країнах у період становлення (трансформацій) владних інституцій та відносин між ними, адже недосконалість нормативно-

правової бази та корупція може перетворити МПП в можливість для зловживань і політичних заворушень.

Таблиця 1

Типи муніципально-приватного партнерства [2, с. 370]

Типи МПП	Основа	Характеристики
Управлінська угода	Перекладання відповідальності за операційну та обслуговуючу діяльність муніципального підприємства на суб'єкт господарювання приватного сектору в цілому до 5 років	ОМС зберігають право власності і фінансування проекту, визначають основні цілі діяльності, за якими яких можна судити про ефективність роботи фірми, яка відповідає за технічне обслуговування та експлуатацію
Оренда	Місцева влада володіє активами, але приватний сектор орендує актив і підтримує його роботу	Ризики розподіляються; оренда може тривати від 5-20 років
Концесія	Приватний сектор бере на себе відповідальність за обслуговування, експлуатацію підприємства та інвестицій у нього	Термін – 25-30 років. У контрактах дуже докладно зазначаються характеристики стандартів, обсягів необхідних інвестицій, механізми коригування цін і тарифів
Венчурні підприємства	Приватний сектор володіє акціями в муніципальному підприємстві. ОМС можуть продати решту акцій	Місцеві органи влади можуть надати постійне управління приватному партнерові
Повне або часткове володіння	Приватний сектор повністю або частково володіє послугами чи структурою підприємства	При повному роздержавленні приватний сектор бере на всю відповідальність за операції, обслуговування та інвестиції

Тому впровадження МПП, у тому числі й в Україні, потребує розробки ґрунтовної законодавчої платформи, механізмів його практичної реалізації та систем розподілу прибутків, отриманих у процесі МПП, у тому числі й додаткових механізмів контролю з боку мешканців громади.

Проте, важливо зазначити, що МПП є одним із найпопулярніших інструментів серед розвинених країн світу, які спрямовані на наповнення на укріплення фінансового потенціалу місцевого самоврядування.

Плідна та співпраця муніципального та приватного секторів на основі чітких законодавчо визначених і науково обґрунтованих правил дозволяє задіяти у повному обсязі ресурсний потенціал територій, акумулювати та спрямувати його за всіма напрямками у системі місцевих фінансів, у тому числі для наповнення регіональних фондів розвитку, забезпечення муніципальної рентабельності та прибутковості підприємницького сектору.

Список використаних джерел:

1. Зелена книга Європейської Комісії про державно-приватне партнерство та Закон Співдружності про державні контракти і концесії, COM (2004) 327 final, 30.4.2004.
2. Municipal Finances / C.Farvacque-Vitkovic and M.Kopanyi, Editors. The World Bank, Washington: Library of Congress, 2014. – 399 p.

ФІСКАЛЬНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

МИРОСЛАВ ТРЕЩОВ, кандидат економічних наук, доцент

Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Україна

На тепер бюджетна система України знаходиться в стані перманентних трансформацій, спрямованих на підвищення соціальних стандартів життя громадян. Зокрема, останнім часом Урядом за мету поставлено підвищити роль органів місцевої влади у вирішенні найбільш важливих соціальних питань.

Процес формування доходів місцевих бюджетів теоретично можна розподілити на два етапи:

- етап локального бюджетного вибору;
- етап практичної його реалізації [1].

На етапі локального бюджетного вибору проводиться аналіз можливостей та перспектив діяльності суб'єктів учасників суспільного вибору (індивідів, громадських організацій, партій) та правил і процедур, за якими відбувається прийняття фінансальних рішень, а також проводиться аналіз і оцінка альтернатив-об'єктів, з яких робиться вибір.

Враховуючи досвід найбільш розвинених країн світу доцільно надати місцевому самоврядуванню в Україні вищу бюджетну самостійність, а особливо фінансально-податковій сфері. Фінансально-податкова самостійність сприяє підвищенню рівня відповідальності органів місцевого самоврядування (ОМС) за ухвалені управлінські рішення, адже збільшення податкового навантаження призводить не лише до збільшення видаткової частини місцевих бюджетів, а й до необхідності обґрунтовувати доцільність та ефективність реалізації тих чи інших бюджетних програм за рахунок додаткового залучення ресурсів до бюджету. Крім того незаперечним є факт, що для ОМС простіше обґрунтувати встановлення певних податків у конкретних розмірах, які необхідні на фінансування потреб чи проектів територіальних громад. У свою чергу, мешканцям набагато простіше контролювати дії органів ОМС, ніж центральних органів влади.

Правила і процедури, за якими повинно відбуватися прийняття фінансальних рішень, характеризують повноваження ОМС у сфері не лише оподаткування, а й залучення інших джерел до доходної частини місцевих бюджетів, в тому числі трансфертів з державного бюджету та інших бюджетів місцевого самоврядування, а також кредитування бюджету. Фактично ОМС мають визначити рівень оподаткування мешканців територіальних громад та суб'єктів господарювання відповідно до обраного переліку та якості надання мешканцям публічних послуг.

Умовою оптимальності вибору податково-кредитної стратегії органів місцевого самоврядування є надання їм широких повноважень у сфері мобілізації доходів до місцевих бюджетів.

При здійсненні локального бюджетного вибору важливо збалансувати інтереси мешканців територіальних громад в одержанні публічних послуг, політичних і громадських організацій щодо реалізації їх локальних цілей, платників податків щодо рівня оподаткування та ОМС з виконання ними адміністративно-управлінських функцій. Місцева податково-кредитна політика має сприяти не лише задоволенню потреб населення, а й за-

безпечувати розвиток підприємницького середовища, збільшувати прибутки господарюючих суб'єктів, покращувати рівень добробуту найманих працівників, сприяти підвищенню рівня інвестиційної привабливості регіонів тощо.

Як свідчить вітчизняна практика, особливу увагу слід приділити не виключно питанням адміністрування обов'язкових платежів, а питанням роботи на перспективу – створення належної ресурсної бази для їх збору, зокрема шляхом моніторингу ринку і залучення інвестицій, розвитку підприємництва, створення сприятливого фіскального середовища, спрощення дозвільних процедур, розвитку місцевої інфраструктури, зокрема доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення, вирішення питань забудови території (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель) тощо.

Відповідно, лише за умови проведення рівноважної фіскальної політики можна забезпечити досягнення цілей соціально-економічного і культурного розвитку територій. При цьому ефективність формування дохідної частини місцевих бюджетів залежить від таких ключових факторів, як галузева структура і рівень прибутковості регіональних економічних комплексів, ефективність використання земельних, трудових, фінансових та інших ресурсів територій, стан промислової та соціальної інфраструктури і т.д.

Список використаних джерел:

1. Дмитровська В.С. Теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів / В.С.Дмитровська // Фінанси та статистика. – 2013. – № 1 (63). – С. 349-353.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

НАТАЛІЯ ШЕВЧЕНКО, доктор наук з державного управління, доцент

МАРИНА СИЧОВА, кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

В країнах з ринковою економікою можна визначити значну кількість критеріїв, за якими визначаються їх добробут і рівень життя. Одним з найважливіших критеріїв є інвестиційна привабливість. Вона описується кількома важливими чинниками, від яких залежить приплив капіталу в країну і її потенційні можливості до розвитку. Чинниками інвестиційної привабливості країни є переважно певні макроекономічні показники розвиненості країни, такі як: рівень економічного розвитку країни та рівень розвитку національних податкових систем, політична стабільність, природно-ресурсний потенціал, освітній та науковий потенціал, географічне положення тощо. Керуючись вищезазначеними чинниками інвестор може оцінити доцільність вкладання в дану країну інвестицій та наявність можливостей для подальшої діяльності.

У сучасному світі для активізації здійснення інвестиційної діяльності все більшого значення набувають загальносвітові рейтинги та оцінки інвестиційної привабливості. На сьогодні у світі налічується більше 100 рейтингових агентств, які щороку публікують понад тисячу рейтингів.

Серед різних міжнародних методик оцінки інвестиційної привабливості варто виділити оцінки Групи Світового банку, Всесвітнього економічного форуму, Європейської Бізнес Асоціації та інші. Так, Європейською бізнес асоціацією щокварталу визначається індекс інвестиційної привабливості країн світу.

На рис.1 представлено Індекс інвестиційної привабливості України визначений Європейською Бізнес Асоціацією за 2009 – 2015 роки.

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України визначений Європейською Бізнес Асоціацією за 2009 – 2015 роки

Згідно класифікації асоціації: 1 бал характеризує клімат як однозначно несприятливий для інвестування, 2 бала характеризують клімат для інвестування здебільшого як несприятливий, 3 бала - як нейтральний, 4 бала швидше як сприятливий і 5 балів як однозначно сприятливий для інвестування.

Відповідно до представленого рейтингу рівень інвестиційної привабливості України в першому кварталі 2015 р. склав 2,51 бала з п'яти можливих. Якщо розглядати шкалу рейтингів з 2009 по 2015 рік, то це не найгірший показник. Найнижчий рейтинг можна було спостерігати в IV кварталі 2013 року, коли він опустився до відмітки 1,81 бала.

Розглянемо докладніше як складається індекс інвестиційної привабливості України. Він розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату, виявлених за допомогою 5 запитань.

1. Як Ви оцінюєте інвестиційний клімат в Україні?
2. Як Ви оцінюєте поточний інвестиційний клімат для Вашої компанії у порівнянні з попередніми 3-ма місяцями?
3. Які Ваші очікування щодо інвестиційного клімату в Україні на наступні 3 місяці?
4. Чи прибутковим, на Вашу думку, буде для нових учасників ринку інвестування в Україну протягом наступних 3 місяців?
5. Які Ваші очікування щодо бізнес-середовища у Вашій основній галузі діяльності на наступні 3 місяці?

Основні висновки експертів Європейської Бізнес Асоціації щодо інвестиційної привабливості України можна представити в таблиці 1.

Таблиця 1

Інвестиційна привабливість України за 2009-2014 роки

	I квартал 2009 р.	I квартал 2010 р.	I квартал 2011 р.	I квартал 2012 р.	I квартал 2013 р.	II квартал 2013 р.	III квартал 2013 р.	IV квартал 2013 р.	I квартал 2014 р.	II квартал 2014 р.	III квартал 2014 р.	IV квартал 2014 р.
Інвестиційний клімат в Україні	2,0	2,7	3,7	1,7	1,7	1,7	1,9	1,5	2,0	2,1	2,1	1,9
Динаміка інвестиційного клімату за останні 3 місяці	2,1	3,2	3,6	2,2	2,1	2,2	2,4	1,7	2,4	2,7	2,7	2,6
Очікувана динаміка інвестиційного клімату в наступні 3 місяці	2,2	3,4	3,2	2,3	2,3	2,4	2,7	1,8	3,6	3,2	3,1	3,0
Прибутковість для нових учасників в наступні 3 місяці	2,4	2,9	3,4	2,1	2,2	2,2	2,5	2,0	2,7	2,6	2,5	2,3
Інвестиційний клімат основної галузі в наступні 3 місяці	2,4	3,2	3,1	2,5	2,3	2,3	2,5	2,0	2,9	3,0	2,9	2,7
Загальний індекс інвестиційної привабливості	2,22	3,08	3,4	2,18	2,12	2,17	2,39	1,81	2,72	2,74	2,65	2,50

Таким чином, на погляд експертів, в Україні в умовах її політичної та економічної нестабільності, тобто починаючи з 2014 року по сьогоднішній день, рейтинги інвестиційної привабливості мають тенденцію до зниження. У порівнянні з докризовим періодом (2012-2013рр.) цей показник навіть вищий, але залишається в негативній площині (менше 3 балів).

Разом з тим, дані таблиці 1 свідчать про наявність і таких періодів, коли індекс інвестиційної привабливості наближався до 3,5 (2010-2011рр.). На підставі цього експерти впевнені, що Україна має необхідний потенціал для відновлення сприятливого інвестиційного клімату. Але все ж таки на сьогоднішній день головною причиною відсутності інтересу інвесторів до України експерти називають війну, і поки вона не закінчиться інвестиції в Україну не прийдуть.

Крім того, занепокоєння у інвесторів викликають нестабільність валютного ринку, податковий тиск, додаткові імпорتنі мита, відсутність реформ і неефективність чиновників середнього рівня.

Секторами, в які можуть прийти інвестиції в першу чергу будуть сільське господарство, житлово-комунальне господарство, енергетика, в тому числі енергозберігаючі технології.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ОЛЬГА ШМИГОВСЬКА, студент

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара, Україна

Покращення показників якості життя населення та вихід України на новий рівень соціально-економічного розвитку вимагає удосконалення системи державного управління в сфері зайнятості.

Державна політика зайнятості населення в Україні базується на таких принципах: забезпечення рівних можливостей усім громадянам в реалізації права на вільний вибір виду діяльності відповідно до здібностей та професійної підготовки; сприяння забезпеченню ефективної зайнятості, запобіганню безробіття, створенню нових робочих місць; координації діяльності у сфері зайнятості з іншими напрямками соціально-економічної політики; забезпечення контролю профспілок, спілок підприємців, власників підприємств за виконанням заходів щодо забезпечення зайнятості населення; міжнародного співробітництва у вирішенні проблем зайнятості населення [1].

Сьогодні актуально звернути увагу саме на останній принцип. Зараз вирішувати проблеми зайнятості в Україні треба із врахуванням вимог міжнародних організацій, а, особливо, Європейського Союзу.

Сьогодні наша держава впевнено прямує до Європи та все ближче підходить до моменту євроінтеграції. Важливою історичною подією стало підписання та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році. Економічна частина Угоди передбачає співробітництво в тому числі і з питань регулювання зайнятості населення. Розглянемо цю складову Угоди.

У питаннях співробітництва в галузі зайнятості, соціальної політики й рівних можливостей Україна зобов'язалася забезпечувати поступове наближення національного законодавства до законодавства і практик ЄС та сприяти створенню більшої кількості робочих місць з гідними умовами праці, а також створення таких умов на ринках праці, які б забезпечували гнучкість ринку й безпеку зайнятих осіб. Україна та країни ЄС націлені на розширення співробітництва з питань зайнятості та питань соціальної політики.

Слід звернути на основні тенденції на ринку праці в Україні у 2014 р.: зменшення фактичного рівня зайнятості населення у 2014 р. в порівнянні із попереднім роком з 60,1% до 57,9%; збільшення рівня безробіття (за методологією МОП) з 7,6% до 8,6%; зменшення кількості вакансій на 30,1%; зростання середньомісячної номінальної заробітної плати на 5,3%; зниження реальної заробітної плати на 0,4% [4]. Як бачимо, Україна зараз знаходиться у стані кризи. Шлях до ЄС дається нашій державі нелегко. Сьогодні відповідальність у вирішенні цих проблем лягла на управлінський апарат та вимагає негайних реформ. Але будь-які зміни мають позитивні та негативні наслідки.

У сфері державного управління впровадження завдань Угоди вимагатиме комплексного реформування політики держави на ринку праці та системи соціального захисту. Оптимізація цих сфер буде сприяти більшій ефективності витрачання бюджетних коштів та кращій ефективності з точки зору надання відповідних соціальних послуг кінцевому споживачеві та формуванню сучасного ефективного ринку праці. Проте такі зміни приз-

водять до значних фінансових витрат, величезних сум державного боргу і можуть стати ударом по бюджету України.

Отже, Україна сьогодні все більше наближається до моменту інтеграції в ЄС, впевнено йде до своєї мети, проте шлях цей дуже нелегкий. Для досягнення європейських стандартів у сфері зайнятості, подолання кризи виділяються значні кошти із бюджету, ми отримуємо великі суми кредитів від інших країн та міжнародних організацій. Проте не треба забувати, що серед безлічі позитивних наслідків такої тісної співпраці України із Євросоюзом є достатньо негативних, які теж треба враховувати. Державні службовці несуть головну відповідальність за успішність цього процесу. Удосконалення системи державного управління у сфері зайнятості дозволить досягти суттєвого підвищення рівня життя населення й сприятиме наближенню соціальної структури до європейських зразків.

Список використаних джерел:

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. 5-те вид. — К., 2011. — 390 с.
2. Кordon М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 172 с.
3. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. — К.: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2014. — 139 с.
4. Статистично-аналітичний огляд стану ринку праці у І півріччі 2014 року. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

НАТАЛІЯ ШПОРТЮК, к.держ.упр., доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Розбудова української державності порушує велику кількість питань стосовно вирішення місцевих проблем. Справа у тому, що розвиток економічної і соціальної системи демократичної держави має спиратися на ініціативу населення різних територій, об'єднаного місцевими інтересами. До того ж місцева ініціатива має переплітатися з діями представників політичної влади, яка теж зацікавлена в позитивному вирішенні проблем забезпечення життєдіяльності населення регіонів [1, с. 61]. Питання про те, як слід розв'язувати місцеві проблеми, змушує фахівців з державного будівництва знайти критерії розмежування місцевого управління і місцевого самоврядування, оскільки публічна влада в різних державах виявляє себе на двох рівнях – державному і самоврядному [2, с. 18]. Більшість учених впевнена, що під місцевим управлінням слід розуміти державні органи, які створюються центральним урядом і репрезентують його на місцях, а під місцевим самоврядуванням – лише місцеві представницькі органи. Інша точка зору складніша. Її прихильники впевнені, що самоврядування є проявом реалізації принципу децентралізації державної влади на рівні територіальних спільнот громадян щодо обраних ними представницьких структур.

Прагнення України щодо вступу в ЄС вимагає широкого використання досвіду тих європейських країн, які належать до числа пострадянських, але вже вступили до європейської спільноти. Серед них – Польща, яка за площею та кількістю населення є найближчою до нас. Вона вирішила за європейськими зразками питання адаптації власного законодавства до права ЄС, у тому числі – в галузі децентралізації державного управління і надання самостійності органам територіальних громад у вирішенні місцевих справ [3]. Цього потребує й Україна, яка визнала юридичну чинність Європейської Хартії місцевого самоврядування (надалі Хартія). Цей акт проголошує встановлення європейських стандартів щодо визначення і захисту прав територіальних громад і органів місцевого самоврядування на участь у вирішенні питань місцевого значення [4]. Хартія зобов'язала держави, які підписали її, гарантувати правову, організаційну і фінансову автономію територіальних громад [5, с. 19; 54, с. 68; 245, с. 37].

Однак Європа впевнена, що громади та їх органи не здатні реалізовувати власні права, закріплені в Конституції України [6; 7]. Внаслідок цього між суб'єктами місцевого самоврядування та державою виникають конфлікти, соціально-правова природа яких криється в невідповідності державних гарантій реальній здатності територіальних громад до вирішення власних справ [8, с. 3-4]. Таку здатність потрібно оцінювати не лише з точки зору матеріально-фінансових можливостей громад, а й через призму потенціалу самоорганізації. Її ж слід забезпечити законодавством, спрямованим на децентралізацію державного управління в інтересах місцевого самоврядування, що вже здійснила Польща. Ми ж поки нагадуємо собі, що ст. 4 Хартії закріплює важливий принцип дії самоврядування – поєднання місцевих і державних інтересів, що відображено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. У ст. 71 закону вказано, що у випадку розгляду місцевою державною адміністрацією питань, які торкаються місцевих справ, про це слід повідомляти органи і посадовців місцевого самоврядування. Ст. 5 Хартії закріплює принцип цілісності території, на якій діє орган самоврядування, а це означає, що зміни урядом територіальних розмежувань можуть здійснюватися після консультації з указаним органом.

На перший погляд, у нас є правова основа для побудови місцевого самоврядування за зразками Європи, адже діє територіальна громада [9, с. 19]. Нею визнається сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [10, с. 881). Правосуб'єктність громади, первинного суб'єкта самоврядування, що має права і обов'язки, закріплені Конституцією, гарантована державою. У ст. 140 Конституції України зазначається, що «місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України».

У широкому розумінні територіальна громада є складним соціальним явищем, за яким визнається таке: 1) демографічна ознака, за якою громадяни реалізують через органи самоврядної влади місцеві інтереси; 2) територіальна ознака, відповідно до якої визначається простір у певних кордонах, де реалізується локально-територіальний характер самоврядування. Усе це начебто наближає наші громади до європейських, зближує Україну з Польщею у цій галузі суспільного життя. Але у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» вказано, що окрім права територіальна громада повина мати

реальну здатність вирішувати питання місцевого значення. Однак це проблематично, оскільки концепції місцевого управління і самоврядування мають бути підкріплені заходами щодо побудови територіальної основи громад [11].

Існуюча система територіальної організації влади малоефективна, що може призвести до негативних соціально-економічних і політичних результатів внаслідок дуалізму виконавчої влади та місцевого самоврядування на обласному і районному рівнях, закладених у Конституції і законодавчих актах України, дублювання повноважень органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, слабкості економічної основи громад. Це зумовлює занепад територій і не сприяє пошуку громадами власних економічних механізмів сталого розвитку. Проте в країнах ЄС відбувся розвиток субсидіарності, регіоналізації та децентралізації, визнаних принципами державної політики.

Кардинальні зміни в соціально-економічній сфері країн ЄС спричинили появу муніципальних концепцій, пов'язаних з теорією держави соціального добробуту, серед яких виділяється теорія соціального обслуговування. Муніципалітети оголошено інструментами соціального обслуговування в інтересах усіх класів суспільства. Виконання таких завдань потребує реформування територіальної організації як основи самоврядування в багатьох державах [12, с. 253-257]. Саме ж самоврядування є засобом для вирішення локальних проблем у поєднанні з реалізацією на місцях політичного курсу держави. При цьому західних політиків-прагматиків турбує лише пошук правильного співвідношення територіальної організації держави і організаційно-правової основи самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Сергеев А.А. Местное самоуправление: территориальный аспект / А.А. Сергеев, С.И. Рудаков // Местное право. – 2000. – № 7. – С. 41-45.
2. Пахомов І.Н. Централізація і децентралізація виконавчої влади в сучасній Україні / І.Н. Пахомов // Право України. – 1997. – № 12. – С. 18-19.
3. Декларація щодо регіоналізму в Європі, прийнята асамблеєю Європейських регіонів // Управління сучасним містом. – 2001. – № 7-9 (3). – С. 162-170.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. – 2000. – № 3. – С. 43-50.
5. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління. Конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії / В.І. Борденюк. – К. : Парламент. вид-во, 2007. – 576 с.
6. Рекомендації 102 (2001) КМРВС від 9 листопада 2001 р. щодо стану місцевої та регіональної демократії в Україні // Матеріали до проведення європейського тижня місцевої демократії в Україні. – К., 2007. – С. 50-55.
7. Рекомендація № 48 (1998) щодо місцевої та регіональної демократії в Україні : Конгрес місцевих та регіональних влад Європи. V сесія, м. Страсбург. 26-28 трав. 1998 р. // Голос України. – 1998. – 16 черв.
8. Григорьев В.А. Эволюция местного самоуправления. Отечественная и зарубежная практика / В.А. Григорьев. – К. : Истина, 1995. – 160 с.
9. Батанов О.В. Основні напрями і види діяльності територіальних громад: проблеми класифікації / О.В. Батанов. // Вісн. Одес. ін-ту внутріш. справ. – 1998. – № 4. – С. 19-25.

10. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред Ю.С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 990 с.
11. Телешун С.О. Державний устрій України. Проблеми політики, теорії і практики / С.О. Телешун. – Івано-Франківськ : Лілея, 2000. – 344 с.
12. Муниципальное право Украины : підручник / за ред. О.М. Баймуратова. – К. : Правова єдність, 2009. – 714 с.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В РОБОТІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

ВІТА БАГЛЮК, здобувач

**Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
Україна**

Сприяння внутрішнього світу людини, з акцентом на розумі, а не почуттях, створює ситуацію, коли почуття та емоції залишаються поза свідомістю, а це породжує внутрішню напруженість, скованість. Новий хід розвитку наукового напрямку в емоційній сфері дає змогу оцінити активність людини в емоційному середовищі.

Сьогодні не викликає сумніву той факт, що емоційний стан менеджера освіти та педагогів впливає на психологічний клімат у колективі і тим самим на ефективність роботи в цілому. Підвищення рівня емоційної компетентності менеджерів освіти є актуальним не тільки для професійного становлення, а й для особистого розвитку. Одним з основних завдань керівника виступає здатність викликати у колег готовність діяти, надихати їх на нові звершення. Такий ефект виникає коли керівнику вдається викликати резонанс – «запалити вогонь» та пробудити найкращі почуття в інших. Менеджер освіти має враховувати емоційний аспект у взаємодії з людьми. Він повинен спрямовувати свої зусилля на досягнення успішних результатів в управлінській діяльності. В наш час лідеру не достатньо мати тільки високий рівень розумового інтелекту та вміння налагоджувати зв'язки, також необхідно вміти контролювати свої емоції, розпізнавати їх причини. Саме про це наголошує Д. Гольман, коли зазначає, що емоційний інтелект – це розумна поведінка в емоційній сфері [1]. Отже робота лідера, керівника включає емоційну першооснову. Успіх діяльності будь-якого загальноосвітнього навчального закладу залежить від її керівника, тому важливо, щоб у нього був високий рівень емоційної компетентності. Як підкреслює у своїй книзі «Эффективное управление» П. Друкер, самоаналіз та вміння будувати взаємозадовільняючі стосунки з підлеглими виступають ознакою сильного керівництва [3].

Питання емоційної особливості людей та їх реакцій та події досліджували українські та зарубіжні науковці, зокрема Д. Майер, П. Саловей, Д. Гоулман, М. Ке де Врі, М. Селігман, Ш. Берн та інші.

Термін «емоційна компетентність» був уведений Д. Гоулманом наряду з терміном «емоційний інтелект». Менеджери освіти, які володіють високим рівнем емоційної компетентності, не тільки уміють використовувати емоційний інтелект, але мотивовані бажанням влади, уміють швидко адаптуватися до змін обставин, володіють внутрішньою допитливістю, вмінням передчувати зміни, бажанням вдосконалювати свої можливості і наполегливо працювати, тобто бути справжніми лідерами. Тому поєднання лідерських якостей та емоційного інтелекту, що характеризує емоційну компетентність.

Аналізуючи останні наукові публікації, які стосуються понять «компетенція», «компетентність», «емоційна компетентність», необхідно відмітити, що дослідження цих понять поки ще далекі від свого завершення. Зокрема, серед вчених немає однозначного погляду на зміст понять «компетенція» та «компетентність» та чіткого уявлення про їх співвідношення.

Невизначеним є поняття «емоційна компетентність» для менеджерів освіти. Характерною особливістю останніх публікацій про «емоційну компетентність» є те, що це інтегральна характеристика, яка базується на використанні ключових компетенцій емоційного інтелекту [4], а також інших якостей, які притаманні лідерській компетенції керівників [5, 7].

Сьогодні багато американських дослідників звертаються до феномену нестандартного керівника – людини, що мислить творчо і керує емоційно [2]. Уявлення про «залізного керівника», що безпристрасно сприймає інформацію та «холодно» віддає накази, перестає бути актуальним. В Україні, яка впроваджує діловий етикет останні 10-15 років, уявлення про справжнього керівника тільки формуються. Хоча вже сьогодні ми спостерігаємо, що ефективніше працюють в тих навчальних закладах, де керівниками є нестандартно мислячі, життєво емоційні люди, захоплені своєю справою.

Гоулман Д. вважає, що емоційна компетентність включає дві основні складові: особистісна компетентність (розуміння себе і саморегуляція); соціальна компетентність (емпатія і соціальні навички) [2].

Цитуючи М. Рейнольдс, як одного з авторів, що стояв у витоків утворення поняття «емоційного інтелекту»: «одна з основних причин, за якою люди прагнуть стати емоційно компетентними, – можливість досягати бажаних результатів у спілкуванні з іншими людьми» [6, с. 46]. Для того щоб стати емоційно компетентним, вона пропонує: займатися техніками, які допоможуть жити справжнім моментом; ідентифікувати свої емоції; визначати джерело емоцій; уміти вибрати найбільш відповідний тип реакції [6, с. 22]. М. Рейнольдс зазначає, що, оскільки корінь слова компетентність означає «вибирати між декількома можливостями», особистість досягає емоційної компетентності, коли усвідомлює всі перспективи. З цим усвідомленням людина стає вільною у своєму виборі [6, с. 36]. Тобто змога вибрати найбільш відповідний тип реакції на власні та чужі емоційні прояви.

Емоції містять у собі величезний пласт інформації, використовуючи який, ми можемо діяти значно ефективніше. Управління емоціями – це навик, який можна напрацьовувати та розвивати. Адже успіх в особистому житті та професійній діяльності багато в чому залежить від ступеня розвитку емоційної компетентності.

Важливим завданням на сьогодні постає розвиток емоційної компетентності менеджера освіти. Це дозволить повніше розуміти, усвідомлювати свої емоції, вміти контролювати їх, розпізнавати почуття інших, а також управляти ними. Особливо корисно розвивати емоційний інтелект керівникам, хто хоче досягти успіху у міжособистісній взаємодії.

Без емоційної складової менеджмент не може бути успішним, і саме емоційна складова підвищує ефективність управління персоналом. Емоційний стан керівника та співробітників впливають на психологічний клімат в колективі і тим самим на ефективність роботи організації. Клімат в організації залежить від емоційного стану працівників, і сьогодні вже не викликає сумнівів той факт, що без емоційного регулювання ефективне управління неможливе.

Емоційно компетентні менеджери освіти – це новий рівень керівників. Розуміючи емоційну складову менеджменту, їм вдається керувати своїм емоційним станом та співробітників, викликаючи емоційні відчуття, які безпосередньо впливають на досягнення більших результатів не змінюючи мотивації.

Отже, основним завданням менеджерів, є заохочення співробітників на створення дружніх відносин та збереження емоційного заряду, скеровуючи його енергію на підвищення продуктивності праці. Викликати у співробітників емоційну залежність, намалювати образ майбутнього, створити відповідні відносини, що зможуть позбавити співробітників їх штучних образів і масок, є доволі складним завданням, але без цього буде складно досягти потрібної атмосфери колективу.

Список використаних джерел:

1. Гольман Д. Эмоциональная культура: почему она может иметь большее значение, чем IQ / Д. Гольман – Изд. : Stoddart Publishing Co. Limited. Перевод Маргариты Маркус. – 2000.
2. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство. Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. / Д. Гоулман, Р. Бояцис, Э. Макки / [перев. с англ. А. Лисицина]. – Изд. : Альпина Паблишер, 2008. – 301 с.
3. Друкер П. Эффективное управление / П. Друкер – Пер. с англ. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 1998. – 288 с.
4. Козловська С. Г. Емоційний портрет менеджера / С. Г. Козловська, Г. І. Падурець, І. Б. Чудаєва // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. – № 2 (12), 2012. – Черкаси : СУЕМ, 2012. – С. 141-156.
5. Матійків І.М. Розвиток емоційної компетенції майбутніх фахівців професій типу «людина – людина»: психологічний аспект / І.М. Матійків // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – <http://ena.lp.edu.ua>.
6. Рейнольдс М. Коучинг: эмоциональная компетентность: Направьте свои эмоции на успех в работе / М. Рейнольдс. – М. : Центр поддержки корпоративного управления и бизнеса, 2003. – 103 с.
7. Холявчук П. Эмоциональный интеллект как ресурс руководителя / П. Холявчук // Управление персоналом – Украина. – 2009. – № 7. – С. 50-52.

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

ОКСАНА БУТУРЛИНА, кандидат философских наук, заведующая кафедрой управления информационно-образовательными проектами

Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования, Украина

Инновационный менеджмент является довольно новой отраслью управленческой деятельности, особенно в такой довольно консервативной сфере как образование. Несмотря на то, что инновационный потенциал системы образования декларируется как довольно высокий, их внедрение часто происходит не прогнозировано, что свидетельствует о том, что механизмы самоорганизации сильнее, нежели управленческие.

Управление инновациями в сфере образования, равно как и в остальных, базируется на следующих моментах:

- поиск идеи, которая стала бы основой для инновации;
- организация инновационного процесса;
- продвижение и реализация нововведений.

Инновационный менеджмент содержит стратегию (общую направленность и метод применения средств для достижения поставленной конечной цели) и тактику управления.

В современном научном знании сформированы общие тенденции изучения феномена инновации, которые состоят в следующем. 1) универсализация идеи инновации; 2) признание непредсказуемости, схоластичности инновационных процессов; 3) признание центральной роли автора в становлении и развитии инновации.

Процесс становления и развития инновации охватывает такие фазы: зарождение, идентификация, утверждение, распространение и рутинизация. Инновация возникает как вариация на микроуровне системы в результате рефлексивно-творческого осмысления одним или несколькими авторами информации, которая отклоняется от ожиданий. С момента своего возникновения инновация приобретает способность к диффузии, т.е. распространению. Она получает определенное признание в обществе вследствие деятельности активных, инициативных авторов, которые пытаются внедрить соответствующую инновацию с целью улучшения показателей системы. Последней фазой инновационного процесса является рутинизация, т.е. превращение инновации в обычное явление[1]. Процесс становления и развития инновации протекает в тесной связи с механизмами самоорганизации. С позиций синергетики, инновация в своем становлении и развитии балансирует между хаосом и порядком.

Инновационный менеджмент позволяет развиваться субъектам образовательной деятельности как принципиально открытым системам. Если раньше организации в теориях менеджмента рассматривались как объект, которым управляют, то сегодня они являются субъектом управления и самоуправления [2].

Очевидно, инновационное развитие современных систем образования отвечает принципам самоорганизации, что возможно благодаря открытости образования как сложной структуры, кооперативным процессам и коллективному поведению элементов, которыми являются отдельные личности и творческие педагогические коллективы. Внешнее воздействие, которое оказывает общество, государство, власть путем инициирования, поддержки, экспертизы инновационной деятельности может быть определено как организация. При этом творческая активность авторов занимает центральное место в эволюционных процессах самоорганизации.

Инновационное развитие образования – это непрерывный процесс качественных изменений в образовании, которые ускоренно происходят благодаря внедрению инноваций и позволяют ему своевременно реагировать на вызовы общества.

Среди основных направлений современного инновационного менеджмента можно выделить следующие: диагностика потребностей организации в новых знаниях для формирования конкурентных преимуществ и устойчивого развития; проектирование структуры и содержания целевых образовательных процессов на разных уровнях профессионального образования; выбор и проектирование эффективных технологий образовательного процесса с учетом особенности целевых аудиторий; оценка социальной значимости и экономической эффективности образовательного процесса; проведение исследования по проблемам образовательного менеджмента в социальных и экономических системах. Актуальным является менеджмент командной, групповой деятельности в образовании для реализации всевозможных проектов, проектный менеджмент [3].

Развитие новых типов структур, институциональных форм приводит к возникновению соответствующих направлений управленческой деятельности в таких сферах как дистанционное обучение, виртуальные среды обучения, открытые информационно-образовательные пространства, что открывает перспективы для нашего дальнейшего исследования.

Список использованных источников:

1. Weber M. Charisma and its transformation [Text] / M. Weber / Economy and Society. Ed. by G.Roth and C.Wittich. Berkeley, etc.: University of California Press, 1978. – Vol.2. – Ch.14. – P.1117.
2. Гайдученко Ю.С. Образовательный процесс и инновационный менеджмент в современной педагогике // Психопедагогика в правоохранительных органах. 2009. №1. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatelnyy-protsess-i-innovatsionnyy-menedzhment-v-sovremennoy-pedagogike> (дата обращения: 19.04.2015).
3. Петряков П.А. Образовательный менеджмент в современном ВУЗе // Вестник НовГУ, 2012. – №70. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatelnyy-menedzhment-v-sovremennom-vuze> (дата обращения: 19.04.2015).

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК СКЛADOVA МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

МАРИНА ВАТКОВСЬКА, кандидат філософських наук, проректор
**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

Реалії сьогодення висувають перед державним управлінням нові вимоги, одна з яких – відповідність викликам інформаційного суспільства. У сучасному світі є нагальна потреба у створенні системи освіти, яка б сприяла самореалізації особистості та її адаптації до швидкозмінного життя. Удосконалення інформаційної системи є найважливішим фактором підвищення ефективності процесу управління у наш час. Різні галузі державного управління функціонують в умовах високої динамічності соціальних процесів, тому сучасні інформаційно-комунікаційні технології мають стати невід'ємним інструментом управлінської діяльності на всіх рівнях. «Сучасні концепції управління розглядаються з позицій застосування засобів інформаційного забезпечення» [1, с.23].

Система українського державного управління має орієнтуватися на досягнення зарубіжних країн у сфері використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Необхідна розробка нових механізмів державного впливу на соціальні процеси, що не може бути здійснено без подальшого впровадження інформаційних систем управління (далі ІСУ) в різні галузі та рівні управління.

Одна з найбільш актуальних проблем цього напрямку – нерівномірність розвитку, поширення та впровадження ІСУ в державне управління в Україні. Так, маємо функціонуючі ІСУ в окремих галузях державного управління, зокрема: у Міністерстві фінансів (автоматизована інформаційна система), автоматизована система Державного казначейства, інформаційно-аналітична система податкової служби тощо. Утім, в освітню галузь ІСУ входять як експеримент, хоча саме для цієї галузі інформатизація має особливе значення. «Інформатизація освіти – це без перебільшення справжня революція в освіті, оскільки функціонування освітньої галузі спрямоване не просто на формування носія знань, а насамперед, творчої особистості, яка вміє застосовувати набуті знання і вміння, працювати з інформаційними ресурсами для успішної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, власне – для інноваційного розвитку суспільства» [4].

Сьогодні інформаційна система управління освітою (далі ІСУО) – один з основних напрямків модернізації системи інформаційного забезпечення державного управління у галузі освіти України. Це стосується виключно всіх ланок управління – від школи до міністерства. «Всім відомо як школи втомилися заповнювати бланки статистичної звітності. Звіт про початок навчального року <...> готується кілька місяців. Як підсумок уся статистика по країні з даними за вересень готова у грудні. У той час як єдина автоматизована система виконає цю роботу за кілька днів. Достатньо лише завдати визначені параметри пошуку». Як етап модернізації, інноваційний проект ІСУО передбачає не лише іншу модель системи управління, але й інший принцип взаємодії усіх суб'єктів (починаючи від МОН України, закінчуючи громадськістю та іншими соціальними інститутами).

У цілому під інформаційним простором державного управління слід розуміти сукупність інформаційної бази даних і способи її організації, необхідні для прийняття управлінських рішень, аналізу, контролю і регулювання фінансово-господарської діяльності

державного управління. Комплексна автоматизація передбачає створення єдиного інформаційного простору державного управління, в якому співробітники і керівництво зможуть взаємодіяти, керуючись єдиними правилами надання і обробки інформації як у паперовому так і електронному вигляді.

Визначенням «інформаційна система управління» позначається комплекс процедур і методів, які спрямовані на забезпечення керівництва системи управління інформацією, що необхідна для прийняття різноманітних рішень.

Розробка інформаційних систем управління виходить з того, що традиційна теорія, в межах якої державне управління постає як стабільна система з чіткими функціями і обов'язками державних службовців, підвищення ефективності роботи яких пов'язане з вдосконаленням різноманітних (вертикальних та горизонтальних) взаємозв'язків між органами державного управління, громадянами тощо.

«У державному управлінні можна вирізнити такі типи інформаційних систем (далі ІС): за рівнем або сферою діяльності — державні, територіальні (регіональні), галузеві; за рівнем автоматизації процесів управління — інформаційно-керівні; за ступенем централізації оброблення інформації — децентралізовані; за ступенем інтеграції функцій — багаторівневі з інтеграцією за рівнями державного управління» [5, с.51].

На рівні розробки і впровадження ІС до державного управління дуже важливо розробити принципи їх впровадження, які виникають з потреб практики. До найзагальніших принципів впровадження ІС відносять:

- Принцип системності, яким передбачено комплексне вивчення сфери, до якої впроваджується інформаційна система та виявлення різноманітних зв'язків, які забезпечують цілісність всієї системи;
- Принцип інтегрованості, яким передбачено поєднання складових системи та їх зведення з користувачами в процесі прийняття управлінських рішень;
- Принцип автоматизації інформаційних потоків, яким передбачено використання інформаційно-комунікативних технологій на усіх стадіях проходження інформації (від моменту її реєстрації до прийняття рішення).

Таким чином, впровадження інформаційної системи управління освітою (далі ІСУО) в Україні обумовлено такими потребами управління:

- Реалізації інформаційних потоків у сфері управління освітою;
- Потребою в аналізі управлінських рішень та процесів їх прийняття;
- Потребою в побудові мережевих (електронних) моделей управління в галузі освіти, кожна з яких зорієнтована на прийняття одного чи групи управлінських рішень.

Інформаційна система управління освітою – це структурована, логічно завершена адміністративно – управлінська система, що складається з елементів-ланок (підсистем), завдання функціонування яких об'єднані внутрішніми цілями і взаємопов'язані в єдиному процесі управління освітніми структурами [3].

Проект «Інформаційна система управління освітою» [2] передбачає створення єдиної інформаційно – комунікаційної системи управління освітою, яка буде узгоджено працювати із уже існуючими адміністративно-територіальними закладами управління освітою, забезпечить отримання даних щодо загальноосвітніх навчальних закладів, отримувачів та надавачів освітніх послуг; забезпечить наповнення Єдиної державної електронної бази з питань освіти в частині, що стосується загальної середньої освіти;

удосконалить механізми формування державної статистичної звітності; забезпечить підготовку даних на отримання випускниками документів про базову та повну загальну середню освіту, а також створення електронного варіанту документів про базову та повну загальну середню освіту, подання абітурієнтами електронних заяв до вищих навчальних закладів; створення загальнодержавного інформаційного управлінського електронного середовища в розрізі загальної середньої освіти.

ІСУО призначена для обслуговування адміністративно – управлінських процесів в системі освіти з використанням інформаційно – комунікаційних технологій, умови для широкого впровадження інформаційних технологій до використання освітянами (директорами, заступниками директорів, вчителями, методистами) електронного управлінського освітнього ресурсу «Україна. Інформаційна система управління освітою» [2].

ІСУО виступає як узагальнена управлінська система, яка змінює усю вертикаль процесу управління, в межах якої утворюється єдиний інформаційно-освітній простір, основна мета існування якого – змінити модель управління. Подальшого дослідження з позиції державного управління потребують інші складові програмного комплексу «КУРС: Освіта».

Список використаних джерел:

1. Бажин И.И. Информационные системы менеджмента / Игорь Иванович Бажин. – М.: ГУВШЭ, 2000. – 688 с.
2. Концепція впровадження ІСУО; Інформаційна система управління освітою [електронний ресурс]. – режим доступу: <https://isuo.org/docs>
3. Концепція впровадження єдиної освітньої мережі в регіоні. Методичний посібник; Інформаційна система управління освітою [електронний ресурс]. – режим доступу: <https://isuo.org/docs>
4. Луговий В.І. Управління освітою / В.І. Луговий. – К.: Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.
5. Сендзюк М. А. Інформаційні системи в державному управлінні / М.А.Сендзюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 339 с.

ВИПЕРЕДЖАЮЧА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОЛЬГА ВИСОЦЬКА, д.ф.н., декан факультету післядипломної педагогічної освіти
**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

Зростання конкуренції на глобальних ринках призводить до підвищення потреб країн у постійних інноваціях для збереження та закріплення позиції лідерства. Тенденція до зміни структури економіки на користь сфери послуг у розвинутих країнах потребує більшого рівня освіти громадян. У свою чергу, зростання наукоємних сфер економіки потребує високого рівня знань та кваліфікації робітників. Все це робить освіту одним із найважливіших чинників соціального розвитку.

Розповсюдженою сьогодні стає модель суспільства знань як суспільства, орієнтова-

ного на високий рівень освіти. Суспільство знань – концепція, згідно якої освіта є основою соціальної та економічної політики, випереджаючим чинником суспільних змін. При цьому процес розвитку суспільства знань означає спрямованість економіки на формування людського капіталу, підвищення якості життя, виробництво інновацій, високих технологій та високоякісних послуг.

Глобалізація світової економіки, політики та культури висуває також нові завдання перед освітою, яка має набувати рис випереджаючого чинника суспільних змін, з одного боку, відповідаючи тим загальним тенденціям, які формують глобальний світ сьогодення, а, з іншого боку, готуючи особистість до нових умов життя, які характеризують можливе або бажане майбутнє.

В умовах глобалізації важливими стають питання:

- які можливі тенденції та ризики розвитку суспільства у XXI столітті та яким чином їх вирішувати?
- які можливі стратегії розвитку суспільства, що передбачають подальший прогрес людства, збереження умов його життя?

Незважаючи на те, що сучасна глобалізація підвищує ступінь виникнення різноманітних ризиків, останні також впливають на загальний розвиток суспільства, стимулюючи різні форми їхнього зменшення (правові, суспільно-політичні, економічні, екологічні, освітні, загальнокультурні). Створення стратегії сталого розвитку стало відповіддю світового співтовариства на появу та розповсюдження різноманітних глобальних ризиків (загроз). Своєю чергою, формування випереджаючої освіти спричинило розвиток інноваційних підходів навчання та виховання як відповідь на існуючі глобальні ризики.

Концепція випереджаючої освіти для сталого розвитку передбачає створення умов для виконання освітою функцій випереджаючого чинника соціальних змін, інтеграцію принципів, цінностей та практик сталого розвитку у всі аспекти навчання та виховання.

Серед основних *шляхів реалізації концепції випереджаючої освіти для сталого розвитку*:

- *Розвиток і вдосконалення базової системи освіти*. Сучасна освіта почне виконувати роль випереджаючого чинника соціального розвитку лише за умови залучення в її зміст сучасних педагогічних технологій, розвитку педагогічного менеджменту, щільного зв'язку між освітою та суспільством.

- *Переорієнтація наявної освіти на всіх рівнях для вирішення питань сталого розвитку*. Це передбачає врахування сучасних потреб в освіті для сталого розвитку, формування необхідної змістовної складової навчальної та виховної діяльності, інтеграції принципів сталого розвитку у всі ланки освіти. Це потребує як створення окремих дисциплін з питань освіти для сталого розвитку, так і інтеграцію засад освіти сталого розвитку в національну систему освіти.

- *Формування досвіду і цінностей, необхідних для сталого розвитку*. Головна особливість концепції випереджаючої освіти для сталого розвитку полягає у тому, щоб змінити, у першу чергу, характер мислення особистості, її ціннісні пріоритети та форми поведінки, в основі яких – виважене та відповідальне ставлення до своїх дій, активна громадська позиція.

- *Поглиблення розуміння й усвідомлення важливості сталого розвитку громадянськостю*. Тобто створення мотиваційного блоку щодо необхідності переходу до принципів сталого розвитку, практична зорієнтованість освіти, яка передбачає формування актив-

ної громадянської позиції, певних ціннісних пріоритетів, стилю життя, що відповідає потребам сталого розвитку.

- *Навчання населення з метою сприяння переходу до сталих моделей виробництва і споживання.* Зміна стилів поведінки дитини розпочинається зі зміни характеру її дій в родині, тому важливу роль має освіта батьків відповідно нормам та принципам сталого розвитку, особливо актуальним є формування культури раціонального та заощадливого споживання енергії та ресурсів, вимогливого ставлення до якості товарів, формування високої споживчої культури. Також важливою є підготовка кадрів в інтересах переходу до сталого розвитку (у межах післядипломної освіти, а також на рівні управлінської діяльності, вищої школи).

Перехід до компетентісно-зорієнтованої освіти зумовлює потребу в розробці концептуальних, проектно-технологічних засад переведення різних типів шкіл із режиму функціонування в режим випереджального розвитку педагогічних систем, а також оволодіння педагогами теорією та методологією проектування, проектною культурою. На перший план виходить соціально-педагогічне проектування як процес побудови відкритих динамічних освітніх систем, реалізація інноваційних технологій, проектів.

Основними характеристиками соціального проектування виступають: спрямованість на перетворення, формування та розвиток інноваційних форм діяльності; зверненість до потреб майбутнього, соціокультурних засад освіти.

Випереджаюча освіта вимагає переведення навчально-виховного процесу на технологічний рівень, на вибір індивідуальних маршрутів навчання. Особливо продуктивним серед них є особистісно-зорієнтовані педагогічні технології. Їхня ефективність залежить від того, якою мірою реалізується життєвий потенціал учня, наскільки враховані його вікові та індивідуальні психологічні особливості. Звідси – пріоритет суб'єктивно-смыслового навчання порівняно з інформаційним навчанням, спрямованість на розвиток в учнях багатопланового, нестереотипного підходу до навчального матеріалу, діагностика особистісного розвитку, ситуаційне проектування, включення навчальних завдань у контекст життєвих питань.

Педагогічне проектування передбачає формування нового змісту й технологій освіти, способів і технологій діяльності у процесі впровадження методу проектів як засобу ефективного розв'язання життєвих проблем. Інноваційний освітній простір ХХІ століття визначають: особистісно-орієнтоване навчання, проектні, ігрові технології кооперативного навчання, технології дистанційного навчання, інтерактивні форми навчання, в результаті яких відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаємопорозуміння, розвитку особистісних якостей та спільного вирішення поставлених завдань.

Таким чином, випереджаюча освіта для сталого розвитку є важливим напрямком інноваційної освітньої діяльності. Запровадження випереджаючої освіти як моделі модернізації сучасної освітньої системи має велике значення з точки зору визначення основних напрямків побудови сталого майбутнього, розвитку соціально-активної та відповідальної особистості, здатної до вирішення насущних проблем ХХІ століття.

ГРАНТРАЙТИНГ – НОВА ПРОФЕСІЯ У СОЦІАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ ДЛЯ ІНВАЛІДІВ

ІННА ГОРДЕЄВА, кандидат технічних наук, доцент

**Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
ім. ак. В. Лазаряна, Україна**

В різних країнах світу на сьогодні від 10 до 20 % населення визнані інвалідами [1]. І Україна не є виключенням. Відповідно до існуючої статистики та класифікації, в Україні проживає 2,6 млн. осіб з інвалідністю, а це становить 6,1 % від загальної чисельності населення [2]. Проте, якщо дотримуватися міжнародних класифікацій, то така кількість людей з інвалідністю значно вище. За підрахунками експертів, інвалідність можуть мати до 15% українців [2].

Також з точки зору подій останнього року, що пов'язані з воєнними діями у нашій країні, можна констатувати, що ця цифра невпинно зростає і кількість людей, що втратили працездатність внаслідок воєнних дій збільшується.

Як наслідок, з одного боку, виникає гостра проблема, що пов'язана з фінансовою забезпеченістю інвалідів, а з іншого, зрозуміло, що навіть найбільш високорозвинена економіка світу не витягне такий фінансовий тягар.

Але майже 80% інвалідів в Україні – це люди працездатного віку [2]. Тому ключова задача сьогодення полягає в тому, щоб допомогти людям з інвалідністю, які цього хочуть, перетворитися з «утриманців» в економічно незалежних членів суспільства. Саме для людей з обмеженими можливостями робота стає можливістю довести всім і собі, в першу чергу, що вони потрібні суспільству і що вони можуть для цього самого суспільства зробити щось корисне.

Одним із можливих шляхів вирішенні даної проблеми є соціальне підприємництво.

До світових лідерів у розвитку соціального підприємництва відноситься Великобританія [3]. Нині в цій державі налічується понад 60 тис. подібних організацій з річним обігом близько 27 млрд. фунтів стерлінгів, що можна порівняти з бюджетом України. В цьому секторі зайнято понад 3% населення, а кожне п'яте соціальне підприємство має річний обіг понад 1 млн. фунтів [3].

Соціальне підприємництво – поки відносно нове для України поняття, але воно вже стало реальністю. Яркими прикладами соціального підприємництва в Україні є:

1. Підприємство-пекарня «Горіховий дім», яку створила ГО «Народна допомога – Львів». Ця громадська організація за отриманий прибуток підтримує два проекти: соціальне таксі для транспортування інвалідів та центр інтегральної опіки для жінок, що опинилися у кризових ситуаціях.

2. Житомирський обласний Ресурсний центр розвитку соціального підприємництва, за підтримкою якого у 2013 році були відкриті два нові соціальні підприємства: шиномонтажна майстерня та СТО у смт. Червоноармійськ (працевлаштовано 2 інваліда II групи, 10% від прибутку вноситься в якості благодійної допомоги на утримання притул-

ку «Будинок вдів» у смт. Червоноармійськ) та швейна майстерня «Бабуся» у смт. Червоноармійськ (працевлаштовані мешканці притулку «Будинок вдів» та безробітні смт. Червоноармійськ, 55% прибутку використовується на утримання притулку).

Але соціальному підприємництву потрібна підтримка, щоб з розряду поодиноких ініціатив вирости в стійку структуру, на яку може спиратися держава у вирішенні соціальних проблем.

У загальному вигляді соціальне підприємництво можна визначити, як фінансово стійку, недотаційну економічну діяльність, спрямовану на вирішення соціальних проблем. Але це насамперед бізнес, який звичайно, знижує навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем. Наприклад, Громадська організація створює соціальне підприємство і працювати тут зможуть вразливі верстви населення, отриманий прибуток громадська організація витрачає на допомогу людям з обмеженими можливостями, реабілітацію хворих, створення притулків для безхатченків і допомогу хворим дітям.

Головна відмінність соціального підприємництва від звичайного в тому, що частка робітників є інвалідами та прибуток спрямовується на вирішення соціальних проблем. В іншому воно повністю підкоряється законам бізнесу: сплачуються податки, планується розвиток, виникає прибуток.

Одним із перспективних інноваційних видів соціального підприємництва або новою професією у соціальному підприємстві можна вважати Грантрайтинг.

Грантрайтинг (від англ. grantwriting) – написання проектів для отримання грошових субсидій [4]. Грантрайтер – людина, що професійно займається розробкою проектів та складанням заявок на отримання як грантів, так і бізнес-планів на підтримку самодостатніх проектів у бізнес сегменті (цільових пожертвувань) на різноманітні проекти від державних і недержавних благодійних фондів, а також консультуванням з цих питань.

Кваліфіковані грантрайтери є одними з найбільш затребуваних незалежних підрядників сьогодні в Європі та світі [5]. Ця професія продиктована зростаючим попитом з боку некомерційних установ, щоб знайти нових перспективних спонсорів (приватних осіб, корпорацій, фондів, та ін.), некомерційних організацій, що шукають гранти, завжди в пошуку людей, які допоможуть їм знайти фінансування і запропонують розробити проект та написати проектну заявку під грант, або бізнес-план для потенційного інвестора у самодостатньому проекті. Грантрайтери в Європі виконують важливу роль для багатьох благодійних установ, науково-дослідних центрів та некомерційних організацій, коледжів та університетів, і інших організацій, шукають кошти від грантів [5].

Грантрайтери – це автономні фахівці, не прив'язані до установ, що набили руку на складанні заявок, які знають всі тонкощі справи, здатні за певну плату надати потрібну послугу.

Грантрайтер для України є новою професією. В чому вона полягає?

1. Грантрайтер зможе розробити проект та подати проектну заявку на певний грант, щоб представляти певну компанію. Тобто, компанія, яка хоче отримати грант, найме грантрайтера.

2. Грантрайтери зможуть об'єднуватися в агенції або віртуальні фірми з грантрайтингу та за гроші писати проекти для різних комерційних підприємств або для некомерційних оформлювати грантові заявки.

3. У грантрайтерів можуть народжуватися власні проекти, і вони будуть брати участь у грантових програмах, як керівники проектів на базі громадських організацій, допомагаючи аудиторії той чи іншої організації.

4. В Україні сьогодні чимало проектів у різних сферах, і грантрайтер, як фахівець працюючий у цьому напрямку може надавати консультативні послуги у цьому сегменті.

Грантрайтери по суті є фахівцями з професійного залучення коштів та потрібні усім цілеспрямованим організаціям.

Професія грантрайтер надасть можливість людям з інвалідністю отримати замовлення у режимі on-line або працювати в віртуальному офісі (тобто віддалено). Робота за такими принципами є дуже актуальною для таких людей, тому що її можна виконувати не залишаючи оселі, дистанційно, що позбавляє людину з інвалідністю складнощів із пересуванням до міста роботи. Ці люди не втративши ані здатності до праці, ані бажання займатися суспільно корисною діяльністю отримавши професію грантрайтер зможуть запропонувати ринку свої здібності з проектного менеджменту. Особи з обмеженими фізичними можливостями, які на собі відчувають негаразди суспільства своєї країни, зможуть краще за інших, розкривати та вирішувати проблеми суспільства у своїх проектних позиціях.

Використання грантрайтингу для вирішення проблем з працевлаштуванням людей з інвалідністю дозволить не лише надати цій категорії громадян можливість покращити своє матеріальне становище, а також вирішувати проблеми соціального характеру.

Список використаних джерел:

1. Как стать успешным социальным предпринимателем? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://neinvalid.ru/kak-stat-uspeshnyim-sotsialnyim-predprinimatelem>. – Загол. з екрану.

2. Ежегодно в Украине растет количество инвалидов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://healthinfo.ua/articles/aktivn-otdh/10978>. – Загол. з екрану.

3. Лях В. Развитие в Украине социального предпринимательства позволит решить проблемы с социальной адаптацией незащищенных категорий населения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/100-razvitie-v-ukraine-sotsial-nogo-predprinimatel-stva-pozvolit-reshit-problemy-s-sotsial-noj-adaptatsiej-nezashchishchennykh-kategorij-naseleniya>. – Загол. з екрану.

4. Грантрайтер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://philosophy.spbu.ru/userfiles/sCiencE21/grantwriting.pdf>. – Загол. з екрану.

5. Be a Grant Writer and Start a Grant Writing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.powerhomebiz.com/vol121/grantwriter.htm>. – Загол. з екрану.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

МИХАЙЛО ДЗИГОВСЬКИЙ, науковий співробітник

**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

В наш час інформаційно-комунікаційні технології (далі - ІКТ) широко розповсюджені в повсякденному житті, не є виключенням і освітня галузь. Тому швидке просування ІКТ в освітню сферу зумовлює необхідність постійного підвищення ефективності використання новітніх ІКТ не лише у навчальному процесі, але й у сфері управління освітньої галуззю як в цілому так і на рівні кожного навчального закладу дошкільної, загальносередньої та вищої освіти. Останнє неможливе без своєчасного оновлення як змісту освітніх програм, так і підвищення якості підготовки та перепідготовки фахівців всіх рівнів [1].

Для масового і якісного використання нових освітніх технологій і освітніх ресурсів заклади мають бути забезпечені якісними кадрами, які в змозі з ними працювати. Тому, в першу чергу, має бути організована відповідна система підготовки та перепідготовки вчителів, викладачів та інших працівників.

Процес впровадження електронних освітніх проектів має супроводжуватись ефективною системою довідково-методичної та нормативної підтримки. Для взаємодії установ в сфері освіти створити інформаційне середовища контентом якого має бути його методичне та нормативне наповнення, обмін досвідом між закладами та супровід впровадження нових освітніх проектів.

Розширюючи інформаційне середовище, до нього можна підключити елементи управлінської діяльності, такі, як електронний документообіг та відкрита звітність всіх установ системи освіти. Ці елементи мають бути відокремлені в окрему систему, але в рамках освітнього інформаційного середовища, тому отримуємо інформаційну систему управління освітою (ІСУО) в рамках єдиного інформаційно-освітнього середовища. Використання саме такої структури забезпечує можливість об'єднання та ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу в єдиному інформаційно-освітньому просторі з інтегрованою інформаційною системою управління освітою.

Інформаційна система управління освітою (ІСУО) має включати в себе технологічні процеси та інфраструктуру для забезпечення зручності виконання навчальних задач, керування структурами освіти та навчальними закладами, кадрами та обробкою ділової інформації [2]. Система повинна мати інструменти, призначені для автоматизації управлінської діяльності органів управління освітою всіх рівнів, дошкільних, загальноосвітніх та вищих навчальних закладів.

Створенням такої єдиної системи збору, обробки та зберігання інформації в розрізі вищої, загальної середньої та дошкільної освіти вирішується проблема забезпечення органів управління освітою повною оперативною та достовірною інформацією про діяльність навчальних закладів. В свою чергу, це дає можливість здійснювати освітній мене-

менеджмент на більш високому рівні, ефективніше планувати, раціонально та обґрунтовано корегувати, забезпечувати відповідний рівень контролю за діяльністю навчальних закладів.

Базовим елементом ІСУО є електронна база даних. До якої вносяться данні всіх навчальних закладів в розрізі їх структурного підпорядкування. Тобто, кожен навчальний заклад має свою електронну базу, до якої вносяться данні не тільки про навчальний заклад, а також інформація про працівників, учнів/студентів навчального закладу, матеріально-технічної бази закладу, тощо. Електронна база даних районного/міського управління/відділу освіти формується з баз даних закладів, які йому підпорядковані. Відповідно електронна база обласного та державного органів управління освітою формуються з баз даних підпорядкованих їм підрозділам та навчальних закладів.

Завдяки саме такій побудові ієрархії бази даних, можна організувати в системі ІСУО електронний документообіг та електронну звітність. Звіти можна формувати в автоматичному режимі починаючи від самого навчального закладу і закінчуючи головним органом управління. Данні у звітах вибираються з бази даних. Таким чином, є можливість формувати звіти як загальнодержавного зразка так і вибіркові за критеріями.

Єдине інформаційно-освітнє середовище неможливе без навчальної складової, яка, за допомогою ІКТ, інтегрується у формі дистанційної освіти та смарт технологій. Дистанційна освіта широко поширена у вищій школі та активно впроваджується до загальної середньої освіти. Дистанційна освіта відкриває нові можливості для людей з особливими освітніми потребами, надаючи їм можливість отримувати якісну освіту та успішно інтегруватися в українське суспільство. Смарт технології, в свою чергу, надають можливості для більш якісного та інтерактивного навчання всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

ІКТ розширюють межі розуміння того, що таке освіта у ХХІ ст., надають можливість створювати єдиний інформаційно-освітній простір, який складається з системи навчально-виховної роботи, системи комунікацій та системи ІСУО, що у свою чергу сприяє вирішенню основних завдань освітньої галузі.

Список використаних джерел:

1. Суліма Є.М. Концептуальні засади створення єдиного освітнього середовища / Є.М. Суліма // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010 – № 5 – с. 3-6.
2. Задорожна Н.Т. Принципи Інтернет-технологій як основа формування єдиного освітнього простору / Н.Т. Задорожна, Т.В. Кузнєцова, Т.Р. Сотникова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – № 3(4). - [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/156/142>

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ

ВОЛОДИМИР ДУДНІК, завідувачий науково-дослідницькою лабораторією інтенсивного та дистанційного навчання

**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

Ключовим напрямком досягнення економічного зростання та підвищення якості життя населення в сучасному світі є розвиток інноваційної діяльності та широке поширення інноваційних технологій, продуктів і послуг.

В даний час в розвинених країнах 70-85% приросту валового внутрішнього продукту припадає на частку нових знань, втілюваних в інноваційних технологіях виробництва та управління. Це дозволяє соціологам робити висновок про становлення суспільства, заснованого на знанні. Знання, втілене в інноваційній продукції, стає основним капіталом в суспільстві на постіндустріальній стадії його розвитку[1].

Формування інноваційної моделі освіти передбачає в якості об'єкта управління орієнтуватися не стільки на діяльність освітнього закладу, скільки на діяльність освітньої організації. У цьому зв'язку в діяльність керівника освітнього закладу входять багато елементів сучасного менеджменту, що вимагають розуміння правових та економічних засад управління організацією. Керівнику належить самостійно приймати рішення в суперечностях між доступністю якісної освіти і платними освітніми послугами, між державними соціальними стандартами та вимогами ЗНО, між можливостями загальної та вимогами вищої освіти.

Допомогти керівнику може нова область професійного знання - інноваційний менеджмент в освіті - сфера науки, що вивчає інноваційні процеси розвитку професійної (вищої, середньої) і загальноосвітньої школи.

Інноваційний менеджмент - це система управління інноваціями, інноваційним процесом і відносинами, що виникають в процесі руху інновацій. Інноваційний менеджмент школи ґрунтується на наступних ключових моментах:

- Пошук ідеї, що служить фундаментом для конкретної інновації;
- Організація інноваційного процесу для розвитку даної інновації;
- Процес просування і реалізації інновації на ринку освітніх послуг.

Впровадження менеджменту в школах допоможе сформувати у керівника освітнього закладу (організації) наступні компетенції:

- Управляти освітньою організацією в умовах змін;
- Здійснювати ефективну мотивацію членів педагогічного колективу, всіх суб'єктів освітнього процесу на позитивне ставлення та участь в інноваційних змінах;
- Розуміти сутність і розвивати в собі якості лідера, знати принципи і володіти методами управління конфліктами;
- Формувати і оптимізувати організаційну культуру освітніх установ, здійснювати організаційні зміни та організаційний розвиток освітніх установ, розуміючи при цьому специфіку трудової діяльності в умовах впровадження проектів;
- Усвідомлювати місце і роль управління людськими ресурсами в загальній системі стратегічного управління складними освітніми системами;

- Планувати маркетингові заходи у відповідності зі стратегією освітньої організації і розробки управлінських проектів;
- Здійснювати ефективні маркетингові комунікації, забезпечувати раціональне використання ресурсів у сфері маркетингу і усвідомлювати значимість маркетингової діяльності для підтримки конкурентоспроможності освітньої організації;
- Проектувати програму розвитку освітньої організації (установи);
- Управляти інноваційним проектом на стадіях розробки, реалізації та оцінки результативності[2].

Інноваційна діяльність у сфері освіти - діяльність, орієнтована на підвищення конкурентоспроможності та вдосконалення науково-педагогічного, навчально-методичного, організаційного, правового, фінансово-економічного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення системи освіти з метою забезпечення модернізації та розвитку системи освіти з урахуванням основних напрямків соціально-економічного розвитку міста на довгостроковий період. Реалізації пріоритетних напрямів політики у сфері освіти, інтеграції системи освіти в федеральне і міжнародний освітній простір, з метою більш повного задоволення освітніх потреб громадян.

Інноваційна інфраструктура формується з метою забезпечення модернізації та розвитку системи освіти з розробки, апробації та впровадження:

- Нового змісту освіти та систем виховання, нових педагогічних технологій, навчально-методичних та навчально-лабораторних комплексів, систем оцінки якості освіти;
- Нових засобів забезпечення суспільно-професійної підтримки програм розвитку освіти різних рівнів;
- Моделей об'єднань освітніх організацій (асоціації, спілок тощо);
- Інноваційних освітніх програм модернізації регіональної освіти, створення нормативної бази інноваційної діяльності;
- Нових освітніх програм і методик підготовки, перепідготовки та (або) підвищення кваліфікації кадрів, у тому числі педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників і управлінських кадрів сфери освіти, на основі застосування сучасних освітніх технологій;
- Нових напрямів і профілів підготовки у сфері професійної освіти, що забезпечують формування кадрового і наукового потенціалу у відповідності з основними напрямками соціально-економічного розвитку України;
- Нових форм, методів і засобів навчання в освітніх установах; механізмів, форм і методів управління системами освіти різних рівнів, у тому числі інформаційних систем дистанційного взаємодії та прийняття управлінських рішень у сфері освіти;
- Нових механізмів саморегулювання діяльності освітніх організацій і працівників сфери освіти, а також мережевої взаємодії освітніх організацій та освітніх систем;
- Науково-освітнього консультативного та експертного супроводу інноваційних розробок в системі середньої (повної) загальної освіти;
- Підвищення професіоналізму та соціального статусу працівників освіти через включення їх у розробку і реалізацію інноваційних освітніх проектів.

Інформаційно-освітнє середовище - це "системно організована сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного і організаційно-методичного забезпечення, орієнтована на задоволення потреб користувачів в інформаційних послугах і ресурсах освітнього характеру".

Інформаційно-освітнє середовище школи в ідеалі повинна перевести на новий технологічний рівень всі інформаційні процеси, що проходять в освітній установі, для чого необхідна повна інтеграція ІКТ в педагогічну діяльність школи в цілому.

Інформаційно-освітнє середовище школи можна розглядати, як ефективну освітню систему, яка дозволяє більш ефективно і якісно здійснювати диференціацію навчання, підвищує мотивацію учнів до самостійного отримання нової інформації та нових знань, забезпечує наочність представлення практично будь-якого матеріалу. Всі перераховані факти є необхідною умовою досягнення нової якості освіти[3].

Для того щоб створення інформаційно-освітнього середовища було успішним, необхідні кардинальні зміни в інформаційній культурі всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Алабугин А.А. Совершенствование методологии управления развитием предприятий сферы услуг // Вестник Южно-Уральского государственного университета. – Серия: Экономика и менеджмент. – № 41 (258). – 2011. – С. 99–105.
2. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика: Монография / Агарков С.А., Кузнецова Е.С., Грязнова М.О. – Издательство "Академия Естествознания", 2011. – Режим доступа: <http://www.rae.ru/monographs/112>.
3. Ахметшин Р.Я. Инновационные проекты в образовательной деятельности / Р.Я. Ахметшин // Среднее профессиональное образование. - 2007. - № 8. - С. 4-5.
4. Виноградов В.Н. Программа развития современной школы: рабочая книга для руководителей образовательных учреждений и организаций / В.Н. Виноградов, Г.Ф. Глебова, О.Г. Прикот; отв. ред. Г.Ф. Глебова; Смол. гос. ун-т. – Смоленск: Изд-во СмолГУ, ГОУ ДПОС «СОИУУ», 2008. – 212 с.
5. Управление инновациями в образовании <http://www.innovprom.ru/upravlenie-innovatsiyami-v-obrazovanii>
6. Шапоренкова Г.А. Инновационное развитие муниципальных систем образования / Г.А. Шапоренкова // Среднее профессиональное образование. -2009.-№ 8.-С. 58-60.

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ОСВІТИ

ІРИНА КОЛЯДА, методист відділу креативної освіти та координації роботи науково-методичних установ

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Україна

Характерними рисами сучасного світу є процеси глобалізації, що спричиняють фундаментальні якісні та кількісні зміни у всіх сферах життя. Тому, спираючись на дослідження У.Бека, глобалізацію можна визначити як «об'єктивний процес формування єдиного світового економічного, фінансового, інформаційного і гуманітарного простору, який зумовлює зниження ролі державних бар'єрів на шляху руху інформації, капіталів, товарів і послуг, а також збільшення ролі національних інститутів регулювання економіки» [1, с. 8].

В свою чергу, саме процеси глобалізації дали поштовх трансформації освіти, оскільки саме освітня сфера формує нове покоління майбутнього суспільства.

На фоні сучасного розвитку, людство потребує змін у сфері освітньої галузі, розробки нових стратегій розвитку освіти. Трансформація освіти є об'єктивним процесом, що став можливим за умови глобалізації та інформатизації суспільства. Можна розглядати глобалізацію – як універсалізацію навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту певного типу фахівців на глобальних ринка праці. Глобалізація, за П.Скоттом, робить особливо актуальним завдання поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних мереж) [2, с.3].

Метою дослідження цього питання є розгляд особливостей трансформації освіти в контексті сучасних процесів глобалізації, що стає можливим через розкриття наступних завдань:

- проаналізувати фактори трансформації освіти, дослідивши природу цього процесу;
- розглянути риси трансформаційних освітніх процесів;

Розгляд процесів трансформації освіти в умовах глобалізації, виявлення стратегічної спрямованості цих процесів, спроба усвідомити їх наслідки і є предметом філософського аналізу. Загальні аспекти глобалізації та інформаційного суспільства досліджено в працях українських і зарубіжних вчених: Д. Белла, О. Білоруса, М. Ільїна, В. Іноземцева, У. Бека, М. Кастельса, Р. Робертсона, Ф. Тоффлера, Ф. Уебстера, Є. Савельєва. Вивченню динаміки освітніх процесів присвячені праці зарубіжних дослідників, зокрема П. Бурд'є, Е. Еверіта, К. Карнейро, Л. Уайта, А. Флієра. Розглядали цю проблему і вітчизняні вчені: В.П. Андрущенко, В.І. Байденко, В.С. Журавський, М.С. Конох, Ю. Терещенко та ін.

Серед факторів трансформації освіти, по-перше, можна визначити цивілізаційні зміни, що породжуються еволюційним розвитком людства.

По-друге, – соціально-економічні трансформації, що формують нові умови світового ринку праці та визначають потреби і запити соціального інституту розвитку людського капіталу.

По-третє, – формування відкритого освітнього простору, таких інноваційних освітніх утворень, як «світовий освітній простір», «світова освітня мережа», «хмарна освітня технологія».

Суттєвою причиною цивілізаційних змін є винахід інформаційно-комунікаційних технологій. Однією з загальносвітових тенденцій, визначених П. Кремнем, є перехід людства від індустріальних до інформаційних технологій, що на відміну від індустріального виробництва, значною мірою базується не на матеріальній, а на інтелектуальній власності, на знаннях, як субстанції виробництва, і визначаються рівнем людського розвитку в країні, станом наукового потенціалу нації [3, с. 8].

Результатом таких змін є створення глобального суспільства, в умовах якого інформація, наука й освіта забезпечують сталість функціонування нового типу соціальних відносин. Позитивний вплив цього процесу відчують лише країни з високим рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та певним набором соціокультурних характеристик, а частина країн буде втрачати свою національно-культурну ідентичність.

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються у різних країнах, – такі як зміна політичного устрою, формування фінансових ринків та нових механізмів господарювання, спричиняють необхідність реформування освіти як найбільш масового соціального інституту розвитку людського капіталу.

Для ХХІ століття потрібні “самодостатні фахівці, які мають повну свободу реалізації своєї освіченої особистості, яка є кардинальною умовою для роботи з успіхом” [4, с. 169]. Особливою рисою людини ХХІ століття є здатність до ефективного й свідомого функціонування в умовах складних відносин глобалізованого інформаційного суспільства, підвищеної комунікативності життя та інформаційної перевантаженості.

Квієк Марек звертає увагу, що глобалізація тисне на національно-політичні стратегії соціального забезпечення суспільства. Результатом такого тиску є зміна освітньої політики у вищій освіті, а саме: «Освітня політика традиційної європейської держави добробуту трактувала вищу освіту як громадське (або соціальне) благо, і цей погляд спонукав державу збільшувати фінансування національних систем вищої освіти, наукових установ та закладів підвищення кваліфікації. Наразі ми є свідками переосмислення вищої освіти як приватного (або індивідуального) блага, тому природно постає питання: чи є це переосмислення сигналом зниження фінансової підтримки з боку держави?» [5].

В умовах глобалізації найбільшого значення набувають мережеві форми організації діяльності в різних сферах життя, зокрема в освіті. Мережева організація, що формує відкритий освітній простір, дозволяє учасникам освітнього процесу долучитися до світової інформації, розвивати спільні освітні дії, участь і кооперацію в рамках міжнародних проєктів, синтезувати широкий спектр знань та умінь сучасного глобального суспільства. Формування відкритого освітнього простору та швидкий розвиток мережевої взаємодії не є випадковим ефектом соціального розвитку. Просторова глобалізація дозволяє долати локальні кордони інформаційних ресурсів, змушує суспільство жити і бачити речі по-новому.

Отже, безперечним є факт, що глобалізація має безпосередній вплив на трансформацію освіти в умовах кардинальних цивілізаційних змін. Вимоги трансформації освіти пов'язані не тільки з економічним переформатуванням суспільства та технічним прогресом, а також пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, де основною цінністю є інформація та вміння працювати з нею. Відповідно, одним із завдань системи освіти – створення умов для формування людини, здатної адаптуватися в інформаційному суспільстві та створення інформаційного (мережевого) суспільства на базі інформаційно-комунікаційних технологій

Список використаних джерел:

1. Бек У. Что такое глобализация? – М.: Прогресс–Традиция, 2001. – 304 с.
2. Скотт П. Глобализация и университет // ВВШ «Alma Mater». – 2000. – №4. – С. 3-8.
3. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8.
4. Ильин В. Образование в ХХІ веке // Высшее образование в России. – 2004. – № 1. – С. 167-169.
5. Квієк Марек. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій / М. Квієк; пер. з англ. Т. Цимбала. – К. Таксон, 2009. – 380 с.

СИСТЕМНІ РЕФОРМАЦІЇ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

АЛЬОНА КОНДРАТЬЄВА, методист

**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

Євроінтеграційні прагнення та спрямування України потребують вираженої адаптації національної системи освіти до сучасних потреб глобалізованого світу в цілому та вимог європейського освітнього простору зокрема [2, с. 23].

Головною метою запровадження інновацій в освіті кінця XX – початку XXI ст. стає необхідність відповідати виклику глобалізаційних трансформацій, екологічних проблем, полікультурних тенденцій у світі. Нові ідеї зосереджено навколо проблем оцінювання якості освіти, формування у педагогів індивідуальної відповідальності за позитивні зміни в освіті, подолання суперечностей між темпами соціально-культурного розвитку школярів та потребами сучасного суспільства, досягнення рівних можливостей у здобутті якісної базової освіти, активізації соціально-педагогічних процесів для підвищення якості освіти. Нині утверджується пріоритет інноваційного розвитку освіти на основі модернізації всіх складових системи (змісту, педагогічних технологій, оцінювання навчальних досягнень школярів, підготовки педагогічних кадрів, управління, фінансування тощо); нормативне забезпечення інноваційної політики галузі; формування інфраструктур, які підтримують та координують інноваційні процеси [1, с. 65].

Активізація сучасного інноваційного руху в Україні сприяє становленню авторських шкіл інноваційного типу (М. Гузика, О.А. Захаренка, А.І. Сологуба, М. Чумарної та ін.), діяльність яких спрямована на формування якісно нових, альтернативних концепцій і педагогічних систем [1, с. 66].

Аналіз основних досліджень та публікацій щодо питання модернізації системи управління навчального закладу доводить, що інноваційне управління освітніми установами є актуальною та майже недослідженою проблемою.

Розвиток вітчизняної освіти здійснюється за нормативами європейських домовленостей, продиктованих викликами сучасної епохи. Його характеризують висока динамічність і суперечливість, поєднання традицій та інновацій, запозичення досвіду розвинених країн Європи і світу й з опорою на власний досвід, особливо, накопичений в останнє двадцятиріччя [4, с. 50].

Система освіти Радянського Союзу орієнтувалася на передачу певної кількості знань, умінь, формування навичок, тоді як сучасною метою освіти України є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [3]. Тому своєрідна трансформація змісту освіти стала причиною пошуку нових форм, методів, засобів модернізації як механізму управління навчальним закладом, так і освітою в цілому.

Крім того, якість освіти – це показник і результат ефективного функціонування системи освіти. Зміна орієнтира освіти змусила керівника навчального закладу шукати інноваційні підходи, моделі організації та управління навчально-виховним процесом у школі, що забезпечували б якість здобутої освіти та всебічний і гармонійний розвиток дитини.

Наступною причиною можна назвати ще той факт, що у системі освіти постійно відбувається боротьба між силами, які зацікавлені в підвищенні ефективності її діяльності, та виживанням у складних соціально-економічних умовах, що змінюються при зміні пріоритетів (нова Конституція, закони, інструкції). Держава, її виконавчі органи, педагогічна наука виступають за глибокі перетворення, що допомагають кожній установі освіти підвищити ефективність своєї діяльності. Конкретні виконавці (керівники навчальних закладів, вчителі) часто вбачають у цих перетвореннях загрозу своєму становищу, намагаючись у практиці певним чином блокувати прийдешні зміни, що виражаються в їх опорі, протидії [3, с. 111–112].

Перенесення ідей західних шкіл щодо освітнього менеджменту в українське середовище потребує адаптації до Сучасних умов розвитку економіки України.

Необхідність застосування світових здобутків менеджменту в українське середовище як інтегрованого знання, отриманого шляхом узагальнення різних національних шкіл менеджменту та різних національних економічних моделей і їх перереформатування під наше світобачення є нагальною потребою часу.

Зберігаючи досягнення минулих десятиліть, теорія освітнього менеджменту в Україні одночасно адаптується до сучасних вимог і міжнародних стандартів.

Модернізація системи освіти в Україні характеризується поєднанням традицій, що склалися у вітчизняній школі, з новими ідеями, що пов'язані із входженням України у європейський та світовий освітній простір.

Розвиток менеджменту освітніх інновацій в Україні є перспективним і залежить від подальшого розвитку філософії освіти, теорії педагогічної творчості, педагогічної інноватики.

Список використаних джерел:

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / [за ред. П.Ю. Сауха]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
2. Калінічева Г.І. Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів XXI століття / Г.І. Калінічева // Вісник Черкаського університету: науковий журнал. – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2009. – Вип. 154. – С. 23–29.
3. Крижко В.В. Теорія і практика менеджменту в освіті / Крижко В.В. – Запоріжжя : Просвіта, 2003. – 272 с.
4. Янісів Ю.О. Особливості впровадження інновацій в українській освіті / Ю.О. Янісів // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – К., 2012. – № 3-4. – С. 50-59.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

СВІТЛАНА КОРОЛЮК, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту освіти

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, Україна

Одним із резервів удосконалення управлінської діяльності є, на наш погляд, розуміння керівниками шкільної сутності управлінської культури, власного рівня й шляхів розвитку. На наш погляд, застосування технології розвитку управлінської культури керівника школи сприятиме зростанню рівня управлінської культури керівників.

За результатами теоретичного аналізу *управлінську культуру керівника ЗНЗ* ми розглядаємо як інтегральне утворення, яке поєднує у собі систему знань і вмінь, особистісні якості, мотиви і цінностей, що реалізуються в управлінській діяльності [1].

Розроблена нами модель управлінської культури керівника ЗНЗ складається із компонентів, видів та рівнів сформованості (див. рис. 1.).

Схарактеризуємо структурні компоненти управлінської культури керівника ЗНЗ. *Когнітивно-операційний компонент* управлінської культури включає систему знань та вмінь, необхідних для професійного управління. Маслов В.І. за кожною функцією управлінської діяльності керівника ЗНЗ визначає обсяг необхідних знань, які класифікує на методологічні і нормативні, загальнотеоретичні (психолого-педагогічні), організаційно-методичні і конкретно-посадові [2, с.65]. Управлінські вміння за цільовими ознаками групують у: діагностико-прогностичні, організаційно-регулятивні, контрольно-коригуючі (В.І.Бондар, В.І.Маслов, Л.А.Пермінова). *Особистісний компонент* управлінської культури керівника ЗНЗ являє собою систему професійних та особистісних якостей, об'єднані нами у три групи: професійні, особистісні, ділові. *Мотиваційно-ціннісний компонент* передбачає наявність у керівника ЗНЗ системи мотивів та цінностей, необхідних для забезпечення культури управління.

За основними напрямками діяльності керівника нами визначено види управлінської культури: політичний, правовий, адміністративний, організаційний, менеджерський, соціально-психологічний, інформаційний, економічний та комунікативний. Так, *політична культура* керівника характеризується знаннями основ політики в галузі освіти і культури; змісту і форм застосування державно-громадської моделі управління закладом; основних законів налагодження зовнішніх зв'язків школи з іншими організаціями. *Правова культура* характеризується знанням юридичних основ управління: основ трудового законодавства, законів та інших нормативних документів про освіту. *Адміністративна культура* – це, перш за все, культура ведення документації. Керівник має знати: вимоги до ведення документації; методи та етапи розробки управлінських рішень; види і форми контрольної звітності; методи і форми проведення контролю. *Організаційна культура* керівника ЗНЗ полягає у знанні ним організаційної структури управління у сучасному суспільстві, організаційно-регулятивних основ та форм управління; основ раціональної організації управлінської праці; змісту і форм організаційної культури, методів її формування та розвитку. *Менеджерська культура* керівника характеризується наявністю знань і вмінь з основ управління, різноманітних форм методичної роботи з педагогічними кадрами; принципів підбору, навчання, підготовки і підвищення кваліфікації кадрів; змісту і технології атестації педагогічних кадрів; форм і методів формування, розвитку та організації роботи педагогічного колективу. *Соціально-психологічну культуру* визначають такі характеристики, як: знання психології міжособистісних стосунків; створення сприятливого соціально-психологічного клімату у колективі; основ конфліктології; формування іміджу закладу. *Інформаційна культура* керівника ЗНЗ характеризується знанням та застосуванням інформації в управлінні, її видів, методів обробки і використання; засобів застосування технічних засобів в управлінні; організації системи інформаційного забезпечення у закладі. *Комунікативна культура* виражається у знаннях керівником мовного етикету, основ ефективного спілкування, ведення переговорів та прийому відвідувачів тощо. *Економічна культура* представлена знаннями з основ фінансово-господарської діяльності, економічних основ управління та маркетингу.

За кожним з компонентів управлінської культури нами розроблені методики визначення рівня сформованості управлінської культури керівника. Загальний рівень сформованості управлінської культури за її компонентами визначається за формулою:

$$K_c = \frac{k_k + k_o + k_m}{3},$$

де:

k_k – коефіцієнт сформованості управлінської культури за когнітивно-операційним компонентом;

k_o – коефіцієнт сформованості управлінської культури за особистісним компонентом;

k_m – коефіцієнт сформованості управлінської культури за мотиваційно-ціннісним компонентом.

Технологія розвитку управлінської культури керівника ЗНЗ у процесі підвищення кваліфікації в ІППО складається з послідовних і цілеспрямованих дій, направлених на активізацію компонентів управлінської культури за її видами і включає такі етапи:

1) діагностування рівня сформованості управлінської культури керівника ЗНЗ за її основними компонентами;

2) диференційований підхід до складання навчальних планів кожної групи слухачів;

3) відпрацювання системи вправ та індивідуальних завдань з розвитку управлінської культури за кожним з її видів;

4) складання індивідуальних програм розвитку управлінської культури у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

З метою зростання рівня розвитку управлінської культури керівників ЗНЗ на курсах підвищення кваліфікації необхідно забезпечити:

- здійснення планування, регулювання, дотримання послідовності форм навчального процесу;
- тісний взаємозв'язок навчального матеріалу із практикою;
- надання можливості керівникам виступати у ролі різних учасників навчально-виховного процесу для сприяння розуміння проблем та потреб підлеглих;
- у ході організації навчального процесу враховувати однакову важливість та взаємозв'язок компонентів моделі;
- організацію активної управлінської взаємодії;
- диференціацію змісту, форм та методів навчання;
- встановлення партнерських відносин, атмосфери співробітництва між викладачами та слухачами курсів підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Корольок С.В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. Монографія / С.В. Корольок. – Полтава, 2007. – 168 с.
2. Маслов В.І. Наукові засади визначення змісту підвищення кваліфікації та підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів / В.І.Маслов // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 63-66.
3. Мельник В.К. Підвищення управлінської кваліфікації керівника загальноосвітнього навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01/ В.К.Мельник / ЦІППО АПН України. – К., 2003. – 220 с.

4. Пермінова Л.А. Розвиток професійних умінь керівника школи у системі курсової підготовки: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04/ Л.А.Пермінова / ЦІППО АПН України. – К., 2002. – 203 с.

НОВІ ГОРИЗОНТИ РОЗБУДОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСОБЛИВОГО ЧИННИКА УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

ЗОЯ РЕЗНІЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту освіти

**Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ім. М.В. Остроградського, Україна**

Нові глобальні виклики та їх вплив на формування загальновизнаних принципів демократичного співжиття – гуманізму, демократизму, поваги до прав людини в умовах модернізації освітньої галузі актуалізують проблему розбудови соціального партнерства. Воно виступає вагомим чинником державно-громадського управління освітою, спрямованим на організацію та забезпечення оптимальних умов її функціонування на різних рівнях: держави, області, міста, району та школи.

Соціальне партнерство (від англ. «partnership») у роботі трактуватимемо як особливий тип спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу, що характеризується довірою, загальними цілями і цінностями, добровільністю і тривалістю відносин, побудованих на принципах суб'єктності, балансу інтересів, інституційної участі [1, с.97-98]. А також визнанням взаємної відповідальності партнерів за його результати.

Загальноприйнятим є розуміння партнерів школи як сторін, суб'єктів, організацій чи осіб, яких має бути як мінімум двоє. Вони виходять зі своїх інтересів, мають ресурси для здійснення спільної діяльності та очікують на її результати, які є запорукою стійкого й успішного партнерства.

Так, у багатьох публікаціях соціальне партнерство розглядається через призму узгодження та реалізації інтересів всіх його учасників (І. Гревцова, В. Гусаров, Л. Ткаченко, В. Якімець, В. Ястребова). У цьому ракурсі соціальне партнерство школи стало предметом аналізу порівняно нещодавно. Так, Гусаров В. вбачає розвиток соціального партнерства через набуття теоретичного і практичного досвіду спільної розробки та організації взаємодії силами різних соціальних груп (менеджери освіти, педагоги, вчені, журналісти, адміністрація, депутати, громадські організації, батьківська громадськість, бізнес-структури) з метою актуалізації освітніх проблем в суспільстві.

Ястребова В. трактує соціальне партнерство як визначення форм ефективного та взаємовигідного співробітництва різних соціальних груп людей, які не завжди поділяють ідеї та інтереси один одного для розв'язання загальних проблем.

Гревцова І. докладно висвітлює методичні аспекти впровадження соціального партнерства за допомогою створення асоціації випускників на базі школи. Крім того, ряд робіт цього автора і Ліндемманн-Комарової С. присвячені діяльності громадських шкільних фондів як інституцій, що сприяють вирішенню соціальних проблем у місцевій громаді; технологіям їх створення та залучення коштів.

У публікаціях В. Якімця соціальне партнерство розглядається через призму узгодження та реалізації механізмів міжсекторного соціального партнерства ЗНЗ: конкурсних, соціально-технологічних, організаційно-структурних, процедурних (переговорних), комплексних або комбінованих [1, с.103].

В Україні успішні практики соціального партнерства, зазвичай, належать громадсько-активним школам та описують реальних і потенційних партнерів. Л.Ткаченко у «Стандартах громадсько-активної школи: партнерство» наведені цікаві статистичні дані про соціальних партнерів ГАН в місцевій громаді: підприємства міста (села) – 62%, депутати органів місцевого самоврядування – 46%, адміністрація міста (району, села) – 24%, члени громади – 46%, громадські організації – 24%, інші партнери – 8% [4, с.12]. Ці дані усереднені, але дають уявлення про траєкторії розвитку партнерства закладами освіти в Україні.

Соціальне партнерство школи розвивається як у напрямі його поглиблення, так в напрямі розширення спектру взаємодії трьох секторів – державного, комерційного, громадського. Такий підхід дає можливість не лише розширити базу для наукових досліджень, проектної діяльності; профорієнтації, самоврядування, впровадження елективних курсів, а й долучитися до нетворкінгу у Міжнародних освітніх проектах. Наприклад, програми Європейської Комісії «e-Twinning», розширюють освітні можливості для учнів і вчителів, підвищують мотивацію до навчання та ступінь відкритості Європи [2, с. 78-79].

Р. Теннісон виділив дванадцять етапів створення партнерства: оцінка ситуації, визначення партнерів, побудова взаємодії, планування, управління, забезпечення ресурсів, реалізація, вимір результатів, оцінка, коригування і доопрацювання, створення інституційної основи, продовження або завершення [5, с.7]. Стає очевидним той факт, що соціальне партнерство не обмежується разовими проектами та соціальними акціями – воно передбачає оцінювання ризиків, очікувань і побажань учасників спільної діяльності.

Не дивлячись на те, що існує багато вагомих аргументів на користь розвитку соціального партнерства для вирішення низки проблем школи, цей процес не завжди є для всіх очевидним і найкращим. Партнерська взаємодія може ускладнюватися в умовах певного політико-правового, інфраструктурного чи соціокультурного середовища. Перепони на шляху до партнерства, на думку Р.Теннісона, можуть приймати різні форми: громадська думка, реальні чи уявні негативні характеристики кожного сектора, обмежені особисті можливості людей, які керують розвитком партнерства, обмежені можливості самих соціальних партнерів, зовнішні стримуючі чинники [5, с.9].

В свою чергу, ефективне соціальне партнерство школи передбачає наявність:

- готовності адміністрації школи до соціального партнерства;
- наявності у місцевій громаді необхідних ресурсів для реалізації громадських ініціатив і соціальних проектів;
- конструктивного діалогу між суб'єктами взаємодії [3].

Важливим для розуміння сутності соціального партнерства є його трактування як особливого виду взаємодії, при якій люди чи організації об'єднують свої ресурси для виконання певної діяльності. Взаємодія школи з інститутами громадянського суспільства – громадськими організаціями, професійними і творчими спілками, організаціями роботодавців, благодійними, релігійними організаціями, недержавними засоби масової інформації та іншими невідповідними товариствами і установами – дозволяє створити єдиний освітній простір розвитку громадської участі в управлінні школою. Однією з осно-

вних вимог до розвитку соціального діалогу є дотримання трьох основних його принципів: рівноправності, прозорості, взаємної вигоди. Тільки таким чином партнерство може забезпечити довгостроковий інтерес партнерів і сталість розвитку соціального діалогу [5, с.11].

Нові горизонти розбудови соціального партнерства як особливого чинника управління школою є цілком закономірним явищем за умови його визнання як сучасного освітнього тренду, що відкриває перед школою арсенал ресурсів до забезпечення якісної освіти та наснаження демократичних цінностей у суспільстві. У перспективі слід продовжити роботу з дослідження основних напрямів соціального партнерства у розвитку державно-громадського управління школою.

Список використаних джерел:

1. Абрамов Л. К. Соціальне партнерство в громаді / Л. К. Абрамов, Т. В. Азарова // Центр місцевої активності для розвитку громади. – Кіровоград : ІСКМ, 2012. – 144 с.
2. Резніченко З.В. Розвиток соціального партнерства навчального закладу / З.В. Резніченко // Менеджмент розвитку сучасного ЗНЗ : взаємозв'язок теорії і практики : навч.-метод. посіб. / [Водолазська Т.В., Гавриш Р.Л., Королюк С.В. та ін.]; за ред. С. В. Королюк. – Полтава : АСМІ, 2014. – С.77-85.
3. Резніченко З. Розвиток управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у взаємодії з інститутами громадянського суспільства / Зоя Резніченко // Освіта Полтавщини. – 2011. – № 25-26. – С. 9-13.
4. Стандарти громадсько-активної школи: партнерство: навч.-метод. посіб. / Ткаченко Л. М. ; Під заг. ред. Даниленко Л. І. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – С. 9-22.
5. Теннисон Р. Практическое руководство по партнерству [Електронний ресурс] / Роз Теннисон. – 2003. – 67 с.– Режим доступу до ресурсу: <http://www.unpei.org/sites/default/files/PDF/awareness-raising/Partnering-Toolbook-Russian.pdf>.

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ГАННА ТРОФИМЕНКО, кандидат економічних наук
Національна металургійна академія України, Україна

Одним із факторів розвитку економіки держави є інноваційна спрямованість наукової і підприємницької діяльності.

Ефективність застосування інноваційного менеджменту розвиненими країнами світу підтверджують їх досягнення в інноваційній сфері. США сьогодні є лідерами у створенні та впровадженні інновацій. Про це свідчить кількість зареєстрованих патентів та витрати на R&D (Research and Development), а також кількість інноваційних стартапів і розвиток венчурних компаній. Інші країни складають все серйознішу конкуренцію США, концентруючись на чотирьох складових, таких як покращення науки, популяризація інже-

нерної та математичної освіти, залучення високоосвічених іммігрантів до розробок, збільшення державних витрат на дослідження та створення пільгової системи.

Вища освіта відіграє значну роль у формуванні висококваліфікованих фахівців, що здатні створювати інновації, задовольняючи потребам ринка.

Одним із передових інститутів країн ЕС, який активно займається розвитком інновацій є Королівський технологічний університет (КТН), який має налагоджену систему заходів щодо підтримки студентів із працевлаштування та планування кар'єри, співпрацюючи з підприємствами різного профілю. Однією із головних задач КТН являється надання високоякісної освіти, яка відповідатиме ринковим потребам та підтримка студентів у формуванні вибору свого майбутнього професійного напрямку діяльності.

При КТН існує центр підтримки кар'єри та працевлаштування, який щорічно проводить ряд заходів, які спрямовані на взаємну співпрацю підприємств та університету.

У центрі підтримки кар'єри та працевлаштування допомагають студентам визначитись з напрямом їх подальшої професійної діяльності, розглядають питання: як сформувати життєвий баланс, поєднуючи робоче та особисте (сімейне) життя.

Розвиток кар'єри розглядається у двох аспектах: зовнішньому та внутрішньому. Зовнішній аспект передбачає збір інформації та отримання знань про потреби підприємств та компаній, та їх взаємодію з випускниками. На базі даного центру проводяться навчальні семінари, де студентів навчають принципам формування резюме, поведінки на співбесідах, а також обговорюються питання, які якості необхідно мати для того, щоб бути затребуваним на ринку праці. Акцентується увага на важливості володіння не тільки технічними та інженерними навичками, а й соціальними, навичками роботи у команді, комунікабельності, креативності та ініціативності. Також центром проводяться презентаційні зустрічі зі студентами, як підприємств, так і випускників, що мають успішний досвід працевлаштування.

При КТН функціонує центр інновацій, який є партнером із іншими університетами, що дозволяє підтримувати інновації глибше, ширше і більш ефективно. Розподіл стратегічних досліджень даного центру представлений на рис. 1.

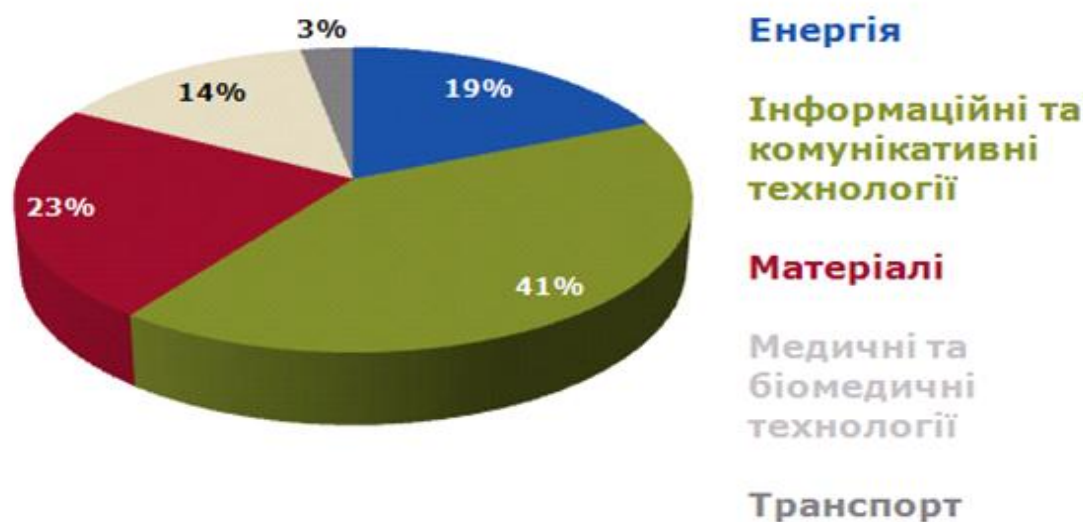

Рис. 1. Розподіл стратегічних досліджень центру інновацій КТН

Крім цього, впродовж року, кожна школа (факультет) при КТН організовує свої вузькопрофільні ярмарки вакансій, на яких у студентів з'являється можливість більш дета-

льно ознайомитись із роботодавцями.

КТН має багато партнерів, які відіграють важливу роль у підвищенні якості науково-дослідницьких і освітніх програм. Партнерами КТН є компанії різних розмірів, науково-дослідницьких інститутів, а також ряд громадських організацій. Систематичне співробітництво з діловим сектором та суспільством є пріоритетним напрямком КТН, робота якого заснована на перевірній моделі, що включає створення і функціонування різних партнерств та обмінів.

Модель КТН партнерства з бізнесом і суспільством включає в себе два рівні партнерства – стратегічне партнерство та специфічна сфера партнерства.

Стратегічне партнерство формується з більш великими організаціями, компаніями, інститутами або громадськими організаціями, які мають особливе значення для діяльності КТН, де співпраця характеризується широким спектром предметних областей, завдяки наступним інструментам: індивідуальні обміни, підбір персоналу, науково-дослідне співробітництво, розміщення продуктів і послуг і, можливо, пожертвування.

Специфічна сфера партнерства базується на веденні конкретних партнерських відносин, як правило, з середніми або невеликими підприємствами або організаціями різних розмірів, які управляються безпосередньо школами КТН.

У КТН велика увага приділяється розвитку студентів і знаходження свого місця на ринку праці. Так, за даними звіту центру кар'єри та працевлаштування, після закінчення КТН, 67% випускникам були запропоновані робочі місця, які вони хотіли мати, у тому числі посади керівників і розробників проектів, менеджерів, консультантів і дизайнерів.

Слід зазначити, що центр кар'єри та працевлаштування при КТН розпочинає активну роботу зі студентами ще з першого року їх навчання. Головним кредо центру є: «Студент має починати думати про своє працевлаштування з першого дня навчання у ВНЗ».

За даними звіту центру кар'єри КТН [1], щороку більше половини випускників отримують роботу ще до закінчення університету. А 21% – приймає пропозиції на роботу протягом трьох місяців після випуску (рис. 2.). Ці пропозиції найчастіше відбуваються в результаті професійних зв'язків, які студенти створили під час перебування у КТН.

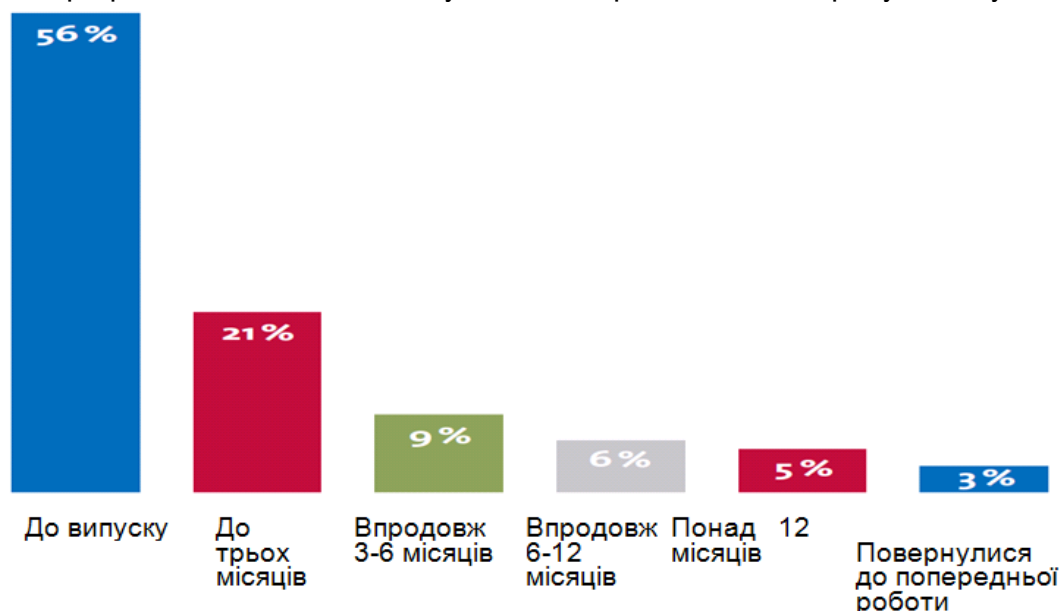

Рис. 2. Градація отримання пропозицій на роботу випускників КТН

Випускники КТН працюють у всіх куточках світу, 20% випускників працюють за межами Швеції. 68% студентів розглядають свою освіту для можливості міжнародної діяльності. Більше половини (53%) випускників 2008/2009 отримали міжнародний досвід в рамках своїх дипломних досліджень і 27% респондентів вважають, що це допомогло їм отримати їхню поточну роботу. Впродовж 2-3 років після закінчення КТН, більше половини випускників 2008/2009 (57%) працюють на керівних посадах.

Майже третина випускників 2008/2009 обрали для роботи посаду консультантів. Тим часом близько чверті (23%) вирішили проводити дослідження у високотехнологічній промисловості.

Інфраструктура, що включає в себе комунікації, використання енергії, фінансові операції та транспортування – залучила 11% випускників. У той час один з десяти випускників присвячує себе науковим дослідженням.

Диплом, отриманий у КТН значною мірою дозволяє випускникам просуватися у своїй галузі. Дослідження показує, що з моменту закінчення університету, 47% випускників не змінили місця роботи, в той час як 32% змінили роботу один раз, 14% змінили роботу двічі і 7% змінили роботу три або більше разів.

Важливим показником якості освіти у КТН є задоволеність випускників щодо вибору цього університету. Отже, якби їм довелося вирішувати питання про повторний вибір навчального закладу, 77% випускників заявили, що вони би вибрали КТН. І більшість (60%) з тих, хто вивчав промисловий менеджмент, комп'ютерну науку і техніку, цивільне будівництво та міський менеджмент, інженерну фізику, та інформаційно-комунікаційні технології заявили, що вони обрали би ту ж саму програму. Також, половина респондентів вважає, що здобуття диплома саме у КТН допоможе отримати кращу роботу, ніж будь-який інший заклад.

З огляду на зазначене вище, очевидно, що освіта у КТН закладає міцну основу для майбутнього успіху у кар'єрі. А сам заклад проводить підсилену політику підтримки студентів з працевлаштування та розвитку кар'єри, починаючи з самого початку навчання.

Таким чином, беручи до уваги досягнення ВНЗ успішних і розвинених країн, доцільним є формування власної моделі, що базується на теоретичній основі інноваційного менеджменту та враховуватиме світовий досвід.

Список використаних джерел:

1. КТН Career report 2011. Production and graphic layout: FamiljenPangea. – Paper: Scandia 2000. – 20 p.

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ТЕТЯНА ТУХТАРОВА, науковий співробітник

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна

В умовах модернізації освіти в Україні важливу роль відіграє державна регіональна політика. Оскільки освіта відображає стан суспільства і формує його майбутнє, державна регіональна політика стає визначальним фактором інноваційних змін в Україні.

Аналіз наукової літератури та державних документів переконує, що поряд з позитивними зрушеннями в системі державного управління освітою в Україні об'єктивно існує суперечність між необхідністю ефективного державного управління освітою на регіональному рівні і очевидною нездатністю традиційного управління забезпечити позитивні зміни у розвитку освітнього середовища регіону.

Нормативно-правова база свідчить, що освіта визнана в державі пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства. Важливими стратегічними напрямками розвитку освіти в Україні визначено євроінтеграцію, профілізацію школи, впровадження нових освітніх моделей.

Регіональна освітня політика базується на тих же концептуальних засадах, що і загальнодержавна, тому важливими напрямками діяльності державних управлінських структур є: забезпечення нових економічних механізмів управління галуззю, зокрема формування ефективного конкурентоспроможного середовища, створення умов для здобуття якісної освіти, забезпечення доступності освіти для всіх категорій громадян, вироблення і реалізація стратегії розвитку регіональної системи освіти.

Виявлено, що розвиток освіти, в тому числі і її регіональних систем, в значній мірі залежить від ефективності державного управління. Проте в цілому ефективність такого управління можна розглядати як міру досягнення потрібних результатів, вимірювану соціальним ефектом. Оцінка ефективності управління регіональною системою освіти може характеризуватися рівнем досягнення цілей освітньої державної політики регіону, рівнем вирішення поставлених задач і рівнем державного управління якістю освіти. В даному контексті регіональне управління освітою розглядається як суб'єкт загальнодержавної системи освіти, покликаний забезпечувати розвиток освіти в окремому регіоні, створювати умови для функціонування і розвитку його освітнього середовища. Регіональний підхід в освіті зближує місцеві органи влади з реальним життям, мобілізує матеріальні та інтелектуальні ресурси. Взаємодіючи з різними соціальними та громадськими інститутами, регіональна система освіти створює передумови для реалізації інноваційних змін, сприяє модернізації вітчизняної освіти.

Відповідно до цього можна визначити особливості державного управління системою освіти на регіональному рівні. До них відносяться: ціннісний напрямок стратегій розвитку регіональної освіти; вивчення проблеми людського виміру при формуванні освітньої політики регіону; врахування регіональних особливостей та ресурсних можливостей освітнього потенціалу регіону; своєчасне та адекватне реагування на зміни в освітньому глобальному просторі.

Управління розвитком регіональної системи освіти передбачає інноваційні системні зміни у всіх складових освітньої сфери, в тому числі і державного управління. Відпо-

відно до цього виникає необхідність в оновленні функцій управлінської системи. В процесах управління розвитком освіти важливим є визначення його основних функцій, а саме:

- стратегічно-цільових, згідно з якими визначаються перспективні цілі та напрямки розвитку освітнього середовища регіону;
- операційно-управлінських, що забезпечують ефективний науково-методичний та організаційний супровід освітніх процесів;
- соціокультурних функцій, спрямованих на соціальний захист молоді в умовах швидкоплинних змін, оновлення системи професійного розвитку педагогів [1].

Важливим у розвитку регіональної системи освіти є утвердження інноваційної освітньої політики, яка виступає важливим чинником соціального розвитку регіону, визначає дієві механізми управління освітою, через які держава регулює соціально-економічні реформи, в тому числі і освітні зміни.

Пріоритетним завданням у державному управлінні на регіональному рівні є підготовка управлінських кадрів, яка полягає у створенні механізмів сталого розвитку регіонального освітнього простору в цілому і механізмів державного управління підготовкою управлінських кадрів зокрема. Для досягнення цієї мети повинні бути вирішені специфічні регіональні завдання, а саме: вільний доступ молоді до повноцінної якісної освіти згідно з інтересами, нахилами і потребами; розвиток освіти як відкритої державно-суспільної системи на основі розподілу відповідальності між суб'єктами освітньої політики; підвищення ролі всіх учасників освітнього процесу; підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників сфери освіти, надання їм державної та громадської підтримки. Найважливішою вимогою до управлінських кадрів будь-якого рівня є вміння керувати людьми, тобто досконале знання можливостей своїх підлеглих. Таким чином, постійна увага до підвищення професійної компетентності управлінських кадрів, підготовки державних службовців в системі управління освітою стає важливою складовою державної освітньої політики регіону.

Україна вибрала шлях переходу до вільного демократичного суспільства, який передбачає побудову децентралізованої моделі управління, сприяє розвитку громадського сектора [2]. Одним з провідних принципів нової концепції державної регіональної політики є партнерство, спрямоване на співпрацю органів влади, органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян, іншими інститутами громадянського суспільства в процесі формування та реалізації державної політики.

Розглядаючи державно-управлінський аспект регіональної системи освіти, можна виділити певні принципи, що реалізуються в процесі управління:

- гнучке реагування на проблеми в освіті завдяки взаємодії державних і громадських структур;
- відкритість впливам зовнішнього середовища, що передбачає врахування особливостей соціального замовлення на освітні послуги;
- розвиток, який передбачає побудову розвивальної системи управління та такої, що розвивається сама;
- толерантність – повага і врахування думки суб'єктів влади і громадськості;
- повнота складу управлінських дій: орієнтація на пріоритетні напрямки діяльності, побудова моделі управління, вибір управлінських технологій;
- діалог між суб'єктами управління на всіх рівнях регіонального управління осві-

тою.

Вивчаючи основні функції управління системою освіти на регіональному рівні, умовно їх можна згрупувати в три основні: діагностична, координаційна, експертна. В основі діагностичної функції лежать ідеї управління як проблемно орієнтованої діяльності, яка включає аналіз, прогнозування, планування, організацію, управління, контроль, коригування. Координаційна функція пов'язана з вирішенням завдань інтеграції державних і громадських структур у вирішенні виявлених проблем. Експертна функція полягає в обґрунтуванні та визначенні цілей, які формуються не тільки відомчими інтересами самої системи освіти, а й під час діалогу між усіма замовниками і конкретними споживачами результатів освіти. Завдяки ефективній реалізації цих функцій державне управління системою освіти на регіональному рівні орієнтується на розвиток.

Отже, управління регіональною системою освіти – це цілеспрямована, організуюча і регулююча взаємодія державних і громадських органів управління при прийнятті та реалізації спільних раціональних управлінських рішень щодо забезпечення його сталого розвитку, створення та освоєння нововведень, які ведуть до якісної зміни діяльності регіональної системи освіти, нарощування її інноваційного потенціалу з урахуванням соціальних, економічних, культурних особливостей, традицій регіону.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Л. М. Інноваційна політика як динамічна система управління освітою / Л. М. Ващенко // Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика : наук.-метод. збірник. – К., 2001. – 348 с.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.

МЕРЕЖЕВІ ФОРМИ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

ЛЮДМИЛА ХАРЛАШ, кандидат філософських наук, заступник декана факультету відкритої освіти

**Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Україна**

Дж. Дьюї визначав, що суспільство за самою своєю природою вважається чимось єдиним. Але можна побачити неєдине суспільство, а безліч спільнот, хороших і поганих. Кожна з цих організацій має дещо з гідних якостей. В будь-якій соціальній групі є спільні інтереси та визначена степінь взаємодії та співпраці [1, с. 31-33].

Мережева модель пізнання, яку подає І. Ілліч, показує, що знання про предмет формується групою учнів, які досліджують предмет і спілкуються між собою. Виникає необхідність конструювання освітнього простору людини, створення власної мережевої траєкторії, коли об'єкти і люди розглядаються як необхідні засоби для роздумів і навчання

Розкриваючи модель мережевої взаємодії, більшість установ збагачує освітнє середовище свого навчального закладу за рахунок зовнішніх зв'язків з науковими центрами, центрами додаткової освіти дітей, закладами культури. [2].

Інша теорія в центр моделі мережевої взаємодії ставить єдиний освітній простір, наповнення якого є завданням кожного учасника мережі. Дотримуючись принципу відкритості, рівності і взаємної вигоди, кожна установа надає певні ресурси, тим самим збагачує єдиний освітній простір.

Таким чином, можна представити трьохшаровий єдиний освітній простір. Кожен шар - інтерактивне співтовариство, педагоги, учні - наповнюється подіями, програмами, освітніми ресурсами як білий аркуш мазками кольорових фарб для створення єдиної картини. При цьому деякі події як промені пронизують усі шари, інші – лише два чи один шар. Скріплюються всі рівні нормативними документами, програмами [3].

Використовуючи мережеві сервіси, освітяни виступають у ролі активних творців інформаційного контенту.

Серед принципів соціальної мережі можна назвати:

- Ідентифікацію - можливість вказати інформацію про себе. (Наприклад, учасники вказують школу, інститут, дату народження, улюблені заняття, книги, кінофільми, уміння і т. п.).
- Присутність на сайті - можливість побачити, хто в даний час знаходиться на сайті, і вступити в діалог з іншими учасниками.
- Відносини - можливість описати відносини між двома користувачами. Наприклад, учасники можуть бути позначені як друзі, члени родини, друзі друзів і т. п.
- Спілкування - можливість спілкуватися з іншими учасниками мережі. Наприклад, відправляти їм особисті повідомлення, коментувати матеріали, які вони розміщують всередині соціальної мережі.
- Групи - можливість сформувати усередині соціальної мережі спільноти за інтересами.

Вищеперелічені принципи дозволяють керівникам створити унікальне освітнє середовище. Для організації роботи є можливість використовувати будь-яку, вже діючу, соціальну мережу (наприклад, *Facebook*, *ВКонтакте*, *Google+* та ін.) або побудувати свою. А переваги використання саме соціальної мережі наступні:

- технологія дозволяє всім учасникам мережі створювати мережевий навчальний контент;
- можливість спільної роботи;
- наявність форуму, чату;
- активність учасників простежується через стрічку друзів;
- зручно використовувати для проведення проекту;
- репутація - можливість дізнатися статус іншого учасника, простежити його поведінку в середині соціальної мережі;
- обмін - можливість поділитися з іншими учасниками значимими для них матеріалами, наприклад, фотографіями, документами, посиланнями, презентаціями і т.п. [4,с.68].

Звичайно ж, існує і низка проблем, пов'язаних з використанням соціальної мережі. Наприклад, відсутність мережевого етикету учасників, невисокий рівень мотивації та інформаційно-комунікаційних і телекомунікаційних компетенцій викладача.

Феномен популярності в останні роки соціальних мереж проявляється в тому, що в останніх може бути зареєстровано величезну кількість людей різного вікового складу, різних професій і статусів, які презентують різними способами самих себе, свою особис-

тість, захоплення, життя. У традиційних форматах комунікації в основному можемо задовольнитися лише зовнішньою, формальною інформацією (статистика і т.п.). Спровокувати людину на розповідь про себе непросто. А тут можна побачити постійний, мінливий за часом діалог освітянина зі світом, який він веде в самих різних сферах.

Очевидно, що для пошуку контактів з учнями та педагогами, для розуміння їх внутрішнього світу, інтересів інформація, що надається у соціальній мережі, - найцікавіший матеріал для моніторингу. Навичками моніторингу соціальної мережі повинні обов'язково володіти всі працівники освіти.

Соціальні мережі сьогодні можуть стати засобом аналізу деяких відстрочених результатів роботи викладачів або освітніх установ. Наприклад, виникає можливість доступу до інформації про отримання освіти і професійному становленні випускників з окремих розділів «Особистої інформації», звідси ж - дані про систему цінностей, про культурний контекст, в якому існують випускники. Про світ їх інтересів, захоплень і цінностей розкажуть фотоальбоми, з них можна почерпнути інформацію про професійну діяльність. Непрямим показником відношення до освітньої установи стає готовність випускників встановлювати контакт, спілкуватися зі своїми викладачами - колишніми або справжніми.

Членство в соціальній мережі стало ще однією альтернативою електронній пошті або мобільному телефону: «друг» в соціальній мережі - це можливість оперативного зв'язку з людиною, поряд з електронною поштою та мобільним телефоном. Відсутність у людини аккаунта в соціальній мережі сьогодні вже розглядається як комунікаційна незручність, труднощі зв'язку.

На сьогоднішній день кількість мережевих спільнот, що об'єднують представників педагогічної громадськості, досить велике.

Прикладом мережевого продуктивного спілкування може служити відкрита мережева платформа <http://wiki.iteach.com.ua/Мета> - використовувати освітні можливості соціальних мереж для творчої самореалізації учасників освітнього процесу, створити умови для розвитку їх комунікативних компетентностей, підвищення мотивації до створення освітнього мережевого співтовариства, вирішення проблем на сучасному рівні розвитку освіти та ін.

Комп'ютерні комунікації сьогодні формують нове поле інформаційної культури, в якому реалізується діяльність сучасного суспільства. Саме мережі складають нову соціальну морфологію суспільств, а поширення «мережевої» логіки значною мірою позначається на ході і результатах процесів, пов'язаних з виробництвом, повсякденним життям, культурою та владою. Використовуючи різноманітні цифрові пристрої та мережеві сервіси, люди все активніше залучаються в середовище спільної діяльності. Сьогодні вже важко уявити собі життя без використання мобільних цифрових пристроїв. В якості компенсації за зростаючу залежність від використання цифрових пристроїв і мережевих сервісів людина отримує можливість самостійно планувати власний час і розпорядок діяльності. Обов'язковість використання сучасних технічних засобів компенсується зростаючою дружністю цих коштів і можливістю використовувати їх на свій розсуд [5, с. 12].

Зі створенням і розвитком комп'ютерних мереж людство перейшло на новий рівень діяльності, яка вимагає творчої особистості нового рівня. Д. Енгельс відзначав, що як тільки ми починаємо використовувати нові засоби, вони змінюють звичні умови нашого існування [6, р. 34]. У будь-якій ситуації є взаємопов'язані елементи: засоби, діяльність і люди. Зміни у кожній зі складових призводять до змін і в інших. Як тільки з'явля-

ються нові засоби, люди намагаються пристосувати до них свою діяльність. У ході таких пристосувань змінюються і люди, і форми їх спільної діяльності. Підхід, націлений на саморозвиток, змушує людину постійно перебудовувати навколишній світ. Людині доводиться засвоювати нові ролі, виробляти нові звички й освоювати нові методи діяльності. Ці зміни відбуваються тільки тому, що з'являються нові технічні засоби. Після того як нові засоби діяльності вносяться до спільноти, між засобами і людьми, які їх використовують, відбувається спільний процес еволюційних змін.

Стрімкий розвиток мережевих інформаційних технологій відкрив нові перспективи здійснення навчального процесу. Можна з упевненістю стверджувати, що в сучасному світі має місце тенденція злиття освітніх та інформаційних технологій і формування на цій основі принципово нових інтегрованих технологій навчання та управління, заснованих на Інтернет-технологіях.

Таким чином, мережева комунікація є потужним засобом відкритої освіти, що дозволяє її учасникам мати вільний доступ до освітніх ресурсів, обмінюватися досвідом, презентувати власні досягнення, дистанційно управляти освітніми процесами. Особливістю мережевого навчання є освоєння безлічі умінь та навичок людини ХХІ століття, які будуть необхідні для успіху: творче мислення, ясне спілкування, системний аналіз, швидке використання технологій, ефективна взаємодія, проектування, постійне навчання.

Список використаних джерел:

1. Д'юї Дж. Демократія і освіта / Д'юї Джон; [пер. з англ. І. Босак, М. Олійник, Г. Пехник]. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.
2. Illich I. Deschooling Society / I. Illich. – York: Harrow and Row, 1972. – 116 p.
3. Световая Л.А. Модель сетевого взаимодействия учреждений образования и культуры. // [Електронний ресурс] Інтернет-журнал "Эйдос". – 2011. – №6. – 27 июня. – Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2011/0627-05.htm>.
4. Биков В. Ю. Основные принципы открытой освіти / В.Ю.Биков // Педагогические и психологические науки в Украине: сб. науч. работ до 15-летия АПН Украины в 5 томах / Том 2. Дидактика, методика, информационные технологии. – К. : Педагогическая мысль, 2007. – С. 67-81.
5. Патаракин Е.Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0. / - Патаракин Е. Д. – М.: НП «Современные технологии в образовании и культуре», 2009. – 176 с.
6. Engelbart D. Working Together / D.Engelbart, H.Lehtman. – BYTE. – 1988. – Vol. 13. – N 12. – P.245-252.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ІГОР ВІНІЧЕНКО, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства

ДМИТРО МАХОВСЬКИЙ, аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Глобальна економіка неухильно постає як єдина цілісна система і дедалі більше працює за встановленими міжнародними правилами. У зв'язку з включенням України у процес глобалізації, на перший план виходить проблема конкурентоспроможності.

Лише конкурентоспроможна на світових ринках держава повною мірою користується перевагами глобалізації та гарантує гідні стандарти якості життя своїм громадянам.

У той же час, глобалізація ставить перед Україною гостру проблему економічного реформування, насамперед зміни структури товарного виробництва, здатного бути конкурентоспроможним як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Український ринок м'яса птиці близький до насичення, тому питання експорту продукції стане найближчим часом дуже актуальним.

Птахівництво ефективно реагує на розвиток інтенсифікації виробництва й належить до галузей, які мають можливість розширеного відтворення за рахунок впровадження прогресивних технологій, використання інновацій і випуску конкурентоспроможної продукції.

Основними критеріями, що визначають конкурентоспроможність продукції птахівництва, є:

- 1) виробничий рівень продукції, що характеризує досконалість продукту порівняно з аналогами кращих птахівницьких підприємств країни;
- 2) якість виробленої продукції відповідно до вимог стандартів;
- 3) рівень витрат птахівницьких підприємств на виробництво продукції.

Середньостатистичний українець у рік споживає близько 44 кг м'яса, 60% з якого – курятина (для порівняння: у країнах ЄС усього 27%). Подібна диспропорція викликана, насамперед, відносно дешевою ціною на м'ясо птиці порівняно з яловичиною й свининою. Відповідно, поки буде спостерігатися низька купівельна спроможність українських громадян, птиця буде затребуваною.

В Україні у своїй більшості птиця вирощується великими агропідприємствами. Основні вітчизняні птахофабрики розташовані в Київській, Черкаській і Дніпропетровській областях. Найбільшими виробниками курятини в Україні є такі гіганти, як «Миронівський хлібопродукт» (ТМ «Наша Ряба») із часткою ринку в 40-45% і «Птахокомплекс «Агро-марс» (ТМ «Гаврилівські курчата») – 15-20%. Більшість агрохолдингів мають можливість підвищити рентабельність вирощування птиці завдяки замкненому циклу - починаючи із виробництва кормів і закінчуючи готовими напівфабрикатами.

Аналізуючи стан галузі, можна зробити висновок, що в Україні відродилося проми-

слове птахівництво. Тільки у 2014 році було вироблено 2389,4 тис. тонн м'яса птиці, а поголів'я у всіх категоріях господарств за станом на 1 січня 2015 року становило 218,4 млн. голів. Основними факторами, які забезпечили зростання обсягів виробництва, є значні приватні інвестиції в технічне переоснащення (понад 15 млрд. грн.) і розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, якісне поліпшення племінних ресурсів, сучасний менеджмент і державна підтримка галузі. По оцінках експертів, до 2016 року виробництво м'яса птиці може підвищитися до 2500 тис. тонн і складе на душу населення в рік – 45 кг у живій вазі або 34 кг у забійній вазі.

Сьогодні вітчизняне виробництво м'яса птиці може не тільки повністю забезпечити внутрішній споживчий ринок, але й сформувати значний експортний потенціал. За останні кілька років обсяги експорту м'яса птиці з України зросли і склали у 2013 році 120,0 тис. тонн. Україна стає менше імпортозалежною державою за даним видом продукції.

Щоб вийти на європейський ринок, підприємствам необхідно випускати продукцію високої якості, відповідати вимогам європейського рівня. Уже зараз великі виробники практично повністю готові поставляти таку продукцію, яка за рівнем технологічності вже нічим не уступає багатьом європейським компаніям.

Надзвичайно важливим фактором для подальшого розвитку виробництва м'яса птиці, а саме курчат-бройлерів, є отримання у 2013 році кількома українськими підприємствами права на експорт своєї продукції до країн ЄС та Росії. Птахівничі підприємства, які вже експортують власну продукцію до країн СНД та Азії, отримали суттєву мотивацію до розширення виробництва та постачання на зовнішні ринки високоякісної вітчизняної продукції. Це, як правило, сучасні вертикально-інтегровані підприємства, що виробляють високоякісну продукцію під власними торговими марками. На них запроваджено системи якості продукції згідно із ISO 9000 та ISO 22000 (серія міжнародних стандартів, що описують вимоги до системи менеджменту якості організацій і підприємств).

Вертикальна інтеграція – це природний шлях розвитку, ціль якої – скорочення витрат і зниження залежності від поточних тимчасових змін у ринковій кон'юктурі. Майбутнє птахівницької галузі України за розвитком великих виробничих інтеграційних утворень.

Зважаючи на вищевказане, в Україні шляхом здійснення інноваційної економічної політики утворюються сприятливі умови для подальшого розвитку конкурентоспроможного м'ясного птахівництва, а також стимулювання сільськогосподарських товаровиробників високоякісної тваринницької продукції до нарощування експортних можливостей галузі, здатних успішно конкурувати у глобальному економічному середовищі.

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ РОСЛИННИЦЬКИХ ГАЛУЗЕЙ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

ВАЛЕРІЙ ГАРКАВИЙ, кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Рослинництво це основна галузь агропромислового комплексу, яка займається вирощуванням сортів культурних рослин, необхідних для життєдіяльності людини або інших потреб, у тому числі і сільськогосподарських. Іншими словами, ця галузь забезпечує людину продуктами харчування, а іншу важливу галузь сільського господарства –

тваринництво – кормами. Тому вирішення проблеми нарощування обсягів виробництва продукції рослинництва і підвищення її якості має особливе значення.

В таблиці 1 проаналізовано динаміку зміни розмірів площі збирання основних товарних культур у всіх категоріях господарств України.

Таблиця 1

Зібрана (обмолочена) площа в усіх категоріях господарств, тис. га

Культура	2010	2011	2012	2013	2014*	2014 у % до 2010
Зернові та зернобобові культури	14598,9	15337,0	14812,8	15802,3	13595,0	93,12
Цукрові буряки	492,8	516,3	448,6	270,4	260,1	52,78
Соняшник	4514,7	4712,5	5083,0	5092,6	4997,5	110,69
Картопля	1417,0	1443,3	1444,1	1391,2	1345,2	94,90
Овочі відкритого ґрунту	466,8	504,3	503,4	493,7	449,4	96,30

* На 1 листопада 2014 р., інформація без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим.

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про помітне зростання в Україні площ збирання, а значить і посіву, зернових і зернобобових культур на протязі 2010-2013 років: за цей відрізок часу рівень даного показника зріс на 1203,4 тис. га, або на 8,3 %. Водночас у 2014 р., по даним на 1 листопада, зібрана площа зернових і бобових культур в Україні скоротилась у порівнянні з попереднім 2013 р. на 2207,3 тис. га.

Також, за попередніми результатами, у 2014 р. в країні скоротились площі збирання цукрових буряків, картоплі і овочів відкритого ґрунту. Однією з причин цього, на мій погляд, у першу чергу по овочам, є відсутність даних в Державній службі статистики України по АРК.

В наступній таблиці проаналізована динаміка валових зборів основної продукції по ключовим товарним культурам у всіх категоріях господарств України.

Таблиця 2

Валовий збір продукції рослинництва в усіх категоріях господарств, тис. т

Продукція	2010	2011	2012	2013	2014*	2014 у % до 2010
Зернові та зернобобові**	39271	56747	46216	63051	57235	145,74
Цукрові буряки	13749	18740	18439	10789	11652	84,75
Насіння соняшнику**	6772	8671	8387	11051	9995	147,59
Картопля	18705	24248	23250	22259	23675	126,57
Овочі відкритого ґрунту	8122	9833	10017	9873	8899	109,57

* На 1 листопада 2014 р., інформація без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим.

** У вазі після доробки.

Аналіз таблиці 2 показує, що у 2014 р., у порівнянні з 2010 р., навіть без даних про результати роботи сільськогосподарських підприємств АРК, сільське господарство України виробило на 17964 тис. т більше зерна, на 3223 тис. т більше насіння соняшнику, на 4970 тис. т більше картоплі. Також, за останні п'ять років в Україні зросло виробництво овочевих культур.

Хоча, якщо порівнювати валові збори двох останніх років (2014 і 2013), то можна помітити скорочення виробництва наступних видів продукції рослинництва: зернових і зернобобових; насіння соняшника та овочевих культур. Водночас у поточному році, порівнюючи з 2013 р., в Україні зросло виробництво цукрових буряків і картоплі відповідно на 863 та 1416 на тис. т.

Одним із ключових показників технологічної ефективності виробництва продукції рослинницькими галузями є урожайність культур з одиниці площі, табл. 3.

Таблиця 3

Урожайність основних сільськогосподарських культур в Україні,
ц з 1 га площі збирання

Культура	2010	2011	2012	2013	2014	2014 +/- до 2010
Зернові та зернобобові культури	26,9	37,0	31,2	39,9	42,1	+15,2
Цукрові буряки	279,0	363,0	411,0	399,0	448,0	+169,0
Соняшник	15,0	18,4	16,5	21,7	20,0	+5,0
Картопля	132,0	168,0	161,0	160,0	176,0	+44,0
Овочі відкритого ґрунту	174,0	195,0	199,0	200,0	198,0	+24,0

Дані таблиці 3 свідчать про помітне зростання рівня урожайності по всіх, обраних для аналізу, сільськогосподарських культурах в Україні у 2014 р. в порівнянні з урожайністю у 2010 р. Так найпомітніше зростання рівня технологічної ефективності, тобто урожайності з одиниці площі, простежується по цукрових буряках, – 160,57 %. Майже у такому ж розмірі зросла ефективність виробництва в Україні зернових і зернобобових культур: рівень їх урожайності у 2014 р. (дані на 01.11.2014) у порівнянні з 2010 р. склав 156,51 %. Рівно на 1/3, за досліджуваний період, зросла урожайність соняшнику і картоплі. З усього цього можна зробити висновок про помітне зростання рівня технологічної ефективності рослинницьких галузей сільського господарства України.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

ЛЮДМИЛА ДІДИК, кандидат економічних наук, професор
ДВНЗ Національний гірничий університет, Україна

Національні інтереси України вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження її науково-технологічного потенціалу, забезпечення ефективнішого його використання для подолання кризових явищ у економічному та соціальному розвитку.

Швидко втрачаються можливості розвивати належним чином наукові дослідження, реагувати на світові науково-технологічні досягнення та ефективно використовувати їх у національних інтересах.

Перспективним напрямом вирішення проблем у цій сфері є перехід вітчизняного виробництва на інноваційний шлях розвитку. З урахуванням ситуації, що склалася, необхідно більш чітко визначити концептуальні засади державної науково-технологічної та інноваційної політики.

В умовах необхідності подолання кризових явищ у соціально-економічному розвитку України та забезпеченні її економічного зростання особою актуальності набуває необхідність удосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні на підставі фінансового менеджменту.

Методологічно забезпечити процес докорінних змін у формах і змісті інноваційного розвитку можна лише на засадах цілісності та системності. Розуміння інноваційного роз-

виту як системи, що становить основу ефективного розвитку продуктивних сил та забезпечення суспільного добробуту, переконує, що ієрархія елементів інноваційної системи повинна бути розширена.

Таблиця 1

Порівняння базової та трансформованої моделей фінансового забезпечення інноваційного розвитку

Ознака	Базова модель	Трансформована (еволюційна) модель
Методологічна сутність	Інноваційний процес	Система інноваційного розвитку
Функціональна сутність	Достатність фінансового забезпечення	Інтегроване поєднання фінансового забезпечення та стимулюючих засад
Область дії	Сфера використання фінансових ресурсів	Уся система відносин, що викликають і супроводжують інноваційний розвиток
Характер	Витратно-компенсаційний	Продуктивно-стимулюючий
Форма моделі	Лінійна	Нелінійна
Механізм розвитку	Можливість забезпечення фінансовими ресурсами	Приведення в дію фінансових стимулів
Джерело розвитку	Самоорганізація системи, що забезпечують імітатори	Динамічність, нестабільність розвитку, що забезпечують новатори
Резерви розвитку	Інтенсифікація використання наявних фінансових ресурсів	Інтенсифікація, пошук і залучення нових незадіяних ресурсів
Метод фінансування	Структурний (поетапний)	Системний та орієнтований на об'єкти і суб'єкти інноваційного ринку

Під фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку необхідно розуміти сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки [1]. Найпоширенішим є визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішень щодо визначення джерел ресурсів фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації. Загалом в економіці попит на фінансові ресурси та їх пропозиція взаємно врівноважуються, інвестиції здійснюються за рахунок заощаджень згідно з теорією загальної рівноваги ($I=S$). Проте на практиці темпи інфляції, розмір процентних ставок та коливання валютного курсу істотно впливають на реальну вартість фінансових активів і на напрями руху фінансових ресурсів, оскільки зі зростанням невизначеності (ризик) обсяги ринку фінансових ресурсів загалом скорочуються [3]. Однією із основних проблем ефективного ведення інноваційної діяльності є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і усієї країни, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних й інших проблем розвитку сучасного суспільства. Фінансове забезпечення промислових підприємств може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Впродовж 2000–2013 рр. спостерігалась тенденція до збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності. Найвищими обсяги фінансування інноваційної дія-

льності були в 2011 р. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств (табл. 2).

У 2013р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1715 підприємств, або 16,8% обстежених промислових підприємств (у 2012р. – 1758 підприємств, або 17,4%).

Серед регіонів більшою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Запорізькій (28,8%), Миколаївській (24,9%), Херсонській (23,6%), Харківській (23,2%), Івано-франківській (21,4%), Чернігівській (20,7%), Вінницькій (19,4%), Кіровоградській (18,3), Хмельницькій (18,2) областях, а також у м.Києві (25,6%).

Таблиця 2

Структура джерел фінансування інноваційної діяльності
промислових підприємств України

Джерела фінансування, %	Разом, млн. грн.	Власні кошти		Державний бюджет		Іноземні інвестори		Інші джерела	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2000	1757,1	1399,3	79,6	7,7	0,44	133,1	7,57	217,0	12,35
2001	1971,4	1654,0	83,9	55,8	2,83	58,5	2,97	203,1	10,30
2002	3013,8	2141,8	71,0	45,5	1,51	264,1	8,76	562,4	18,66
2003	3059,8	2148,4	70,2	93,0	3,04	130,0	4,25	688,4	22,50
2004	4534,6	3501,5	77,22	63,4	1,40	112,4	2,48	857,3	18,91
2005	5751,6	5045,4	87,72	28,1	0,49	157,9	2,75	520,2	9,04
2006	6160,0	5211,4	84,60	114,4	1,86	176,2	2,86	658,0	10,68
2007	10850,	7999,6	73,72	144,8	1,33	321,8	2,97	2384,7	21,98
2008	11994	7264,0	60,56	336,9	2,81	115,4	0,96	4277,9	35,67
2009	7949,9	5169,4	65,0	127,0	1,60	1512,9	19,0	1140,6	14,35
2010	8045,5	4775,2	59,35	87,0	1,08	2411,4	29,9	771,9	9,59
2011	14333	7585,6	52,9	149,2	0,9	56,9	0,4	6542,2	45,6
2012	11480	7335,9	63,9	224,3	1,95	994,8	0,86	2925,6	25,4
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,25	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014	8716,6	5560,8	63,8	209,0	2,4	156,8	1,8	2790,8	32,0

*(розраховано за даними [2])

Головними напрямками розв'язання проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні мають бути: підвищення ролі бюджетного фінансування науки та пошук шляхів ефективнішого та цільового використання бюджетних коштів; створення сприятливих умов для розвитку державно-приватного партнерства та венчурного інвестування; сприяння формуванню необхідного й достатнього обсягу фінансових ресурсів інноваційних підприємств з різних джерел; розроблення системи стимулювання залучення до інноваційної діяльності коштів суб'єктів господарювання й населення та створення механізму надання державних гарантій щодо стабільності інвестицій в інноваційні проекти; стимулювання збільшення обсягу банківського кредитування інноваційної діяльності та одночасного зниження процентних ставок за кредитами; збільшення фінансових ресурсів інноваційних підприємств шляхом зменшення податкового тиску та запровадження гнучкої амортизаційної політики.

Висновки. Ефективне управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку передбачає здійснення певної фінансової політики, критичною складовою якої є пошук достатніх обсягів фінансових ресурсів. Принциповим є те, що у відповідь на існування феномену інновацій ринковим середовищем створено цілу низку різномірних форм їх

фінансового забезпечення на різних етапах використання. Тому стан сфери фінансового забезпечення відображається не лише результуючим показником, а й структурними, кожен з яких також має кількісну і якісну характеристики. В результаті це безпосередньо впливає на процеси формування фінансових ресурсів для фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

Аналіз формування фінансових ресурсів підтверджує тезу, що практично всі їх джерела в економіці України мають значний резерв незадіяних коштів, це зумовлює необхідність реалізувати потенціал для побудови нової концепції механізму фінансового забезпечення системи інноваційного розвитку. Визначення такої концепції необхідно здійснювати на підставах фінансового менеджменту, що забезпечить об'єктивність в визначенні необхідних ресурсів та їх розподілу.

Список використаних джерел:

1. Никифоров А.Є. інноваційна діяльність: теорія і практика державного управління: монографія / А.Є. Никифоров. – Київ.: КНЕУ, 2010. – 420 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Горник В.Г. Інвестиційно-інноваційний розвиток промисловості: моногр. / В.Г. Горник, Н.В. Дацій. – К.: Вид-во НАДУ, 2014. – 198 с.

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ДІЄВОСТІ

СВІТЛАНА ДОВБНЯ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки промисловості

Національна металургійна академія України, Україна

Динамічні, складні та високо ризиковані умови української економіки, а також безповоротність процесів глобалізації обумовлюють необхідність інтеграції вітчизняних підприємств у європейський простір та застосування сучасних управлінських технологій. Особливу увагу при цьому необхідно зосередити на стратегічному управлінні, зокрема: формуванні стратегічних цілей, їх декомпозиції, забезпеченні реалізації. В закордонній практиці для цього достатньо широко використовується «система збалансованих показників» (СЗП) [1-3]. Але її традиційна структура, яка передбачає наявність таких елементів: клієнти, бізнес-процеси, навчання і розвиток, фінанси, - не містить ряд дуже важливих для промислових підприємств аспектів, зокрема, ефективність використання основних фондів та інші складові операційної діяльності.

Недостатня опрацьованість цілого ряду методичних аспектів системи збалансованих показників, як інструменту конкретизації стратегії та оцінки ефективності функціонування саме промислових підприємств, стримує її впровадження, зменшує дієвість та обумовлює необхідність подальших наукових досліджень та розробки методичного інструментарію.

Під системою збалансованих показників ми розуміємо ретельно підібраний склад індикаторів, які конкретизують стратегічні цілі підприємства шляхом їх декомпозиції і забезпечують комплексну, повну та різнобічну оцінку ефективності його функціонування.

Виходячи із визначення сутності система збалансованих показників виконує наступні завдання:

- конкретизує стратегію шляхом її декомпозиції в систему показників по окремих напрямках діяльності, ієрархічних рівнях, підрозділах;
- дозволяє виконати комплексну оцінку результативності підприємства та окремих підрозділів за допомогою важливих і різних за своєю суттю показників;
- сприяє формуванню інформаційної бази, яка є підґрунтям аналізу, поточного планування, прогнозування, актуалізації стратегії та ін.;
- забезпечує реалізацію стратегії за рахунок доведення її до конкретних виконавців різних ієрархічних рівнів;
- дає можливість сформувати дієву систему мотивації, що враховує ступінь досягнення ключових показників.

Аналіз традиційної структури СЗП і показників, що входять до її складу, свідчить про те, що вона недостатньо враховує особливості промислових підприємств та потребує відповідної адаптації. Запропонований підхід до такої адаптації полягає в наступному.

Підсистема «Клієнти» трансформується в підсистему «Конкурентоспроможність підприємства», яка, з нашої точки зору, більш повно характеризує конкурентне положення промислових підприємств, а також ступінь задоволення ними суспільних потреб та вимог окремих клієнтів.

Найбільш суттєво змінюється підсистема «Бізнес-процеси», яку в умовах промислових підприємств доцільно назвати «Операційні процеси». Запропоновано представити цю складову у вигляді трьох наступних блоків: «Сировина і матеріали», «Основні фонди», «Організація операційних процесів».

Блок «Сировина і матеріали» характеризує якість сировини та матеріалів, які мають визначальний вплив на конкурентоспроможність продукції; швидкість їх доставки; оборотність сировинних ресурсів; рівень матеріаломісткості продукції.

У блок «Організація операційних процесів» включені показники, що характеризують організацію і ефективність операційної діяльності, а саме терміни виконання (операцій, робіт), витрати, продуктивність обладнання і т.і.

Особливу увагу приділено блоку «Основні фонди» у зв'язку з високим рівнем їх зносу на вітчизняних підприємствах та недостатньою ефективністю використання. З метою забезпечення збалансованості показників цього блоку та виконання комплексної оцінки в його складі передбачено наступні чотири групи показників.

1. Показники, що характеризують стан основних фондів підприємства: коефіцієнт зносу основних фондів; коефіцієнт оновлення основних фондів; коефіцієнт вибуття основних фондів; частка основних фондів, термін служби яких перевищує нормативний; частка основних фондів, що відповідають (перевищують) світовий рівень.

2. Показники, що характеризують оновлення основних фондів підприємства: сума інвестицій, що спрямована на оновлення основних фондів; частка інвестицій на оновлення ОФ в загальному обсязі інвестування; співвідношення запланованих та виконаних заходів по оновленню основних фондів.

3. Показники, що характеризують витрати, пов'язані з експлуатацією основних фондів підприємства: енергомісткість 1 часу роботи обладнання; витрати, обумовлені недостатністю (недоліками) основних фондів; темп зростання витрат на ремонт основних фондів; частка витрат на ремонт основних фондів в загальних поточних витратах підприємства.

4. Показники, що характеризують ефективність використання основних фондів підприємства: фондівіддача; темп зростання фондівіддачі; коефіцієнт завантаження основних фондів; темп зростання завантаження основних фондів; рентабельність основних фондів.

Назва третьої підсистеми «Навчання та розвиток», а також склад традиційних показників, що її характеризують, не в повній мірі відповідає її призначенню. Показники цієї підсистеми повинні характеризувати, в першу чергу, кількісний та якісний склад персоналу, ефективність управління та результативність праці. В зв'язку з цим запропоновано змінити її назву на «Потенціал трудового колективу і ефективність його використання», включивши до складу підсистеми відповідні показники.

Четверту підсистему ми пропонуємо назвати: «Фінансово-економічний стан», оскільки фінанси в традиційному розумінні вітчизняної економічної науки представляють собою систему економічних відношень. Адаптована структура збалансованих показників наведена у таблиці.

Таблица 1

Структура удосконаленої системи збалансованих показників

Назва елементів	Характеристика елементів
1. Конкурентоспроможність підприємства	Конкурентне положення підприємства на ринку та ступень задоволення потреб клієнтів
2. Операційні процеси	Сировина та матеріали
	Організація операційних процесів - тривалість, витрати та ефективність виробничого процесу
	Основні фонди
3. Потенціал трудового колективу та ефективність його використання	Відповідність трудового колективу цілям і задачам підприємства, наявність стимулів їх реалізації, розвиток трудового колективу та ефективність його роботи
4. Фінансово-економічний стан	Основні економічні результати діяльності підприємства, фінансовий стан

Таким чином запропонована структура системи збалансованих показників більш коректно відображає специфіку промислових підприємств і дозволяє своєчасно і коректно оцінювати результативність діяльності підприємства та ступінь виконання його стратегії.

Список використаних джерел:

1. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Дейл П. Нортон // Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп - Бизнес», 2003. - С. 304.

2. Нивен Пол Р. Сбалансированная система показателей – шаг за шагом: Максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов. / Нивен Пол Р. // Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – С. 328.

3. Энди Нили, Призма эффективности. Карта сбалансированных показателей для измерения успеха в бизнесе и управления им / Энди Нили, Крис Адамс, Майк Кеннерли // Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – С. 398.

ПРОЦЕСНИЙ РОЗВИТОК МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

ЛЮДМИЛА ЗАПАРА, кандидат економічних наук, професор
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В ринковій економіці проблема якості є особливо актуальною. В даний час сформувалося концептуальне бачення якості як однієї з фундаментальних категорій, що визначають спосіб життя, соціальну і економічну основу для успішного розвитку людини і суспільства. Таке бачення якості представляється досить ємким і чітко визначає значення підвищення якості.

Проекти прориву зазвичай передбачають перепроєктування існуючої системи менеджменту якості і процесів. У організаційній практиці, що діє, такий підхід отримав назву реінжинірингу. Хаммер М. визначив реінжиніринг як фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування ділових процесів для досягнення різких, стрибкоподібних поліпшень у вирішальних, сучасних показниках діяльності компанії, таких як вартість, якість, сервіс і темпи.

Реінжиніринг бізнес-процесів не передбачає здійснення постійних, але незначних змін, що ведуть до невеликого поліпшення показників функціонування компанії. В результаті успішно проведеного реінжинірингу – швидкого здійснення глибоких і всебічних корінних змін системи управління – організація досягає істотного зростання ефективності (у десятки і сотні разів).

Реінжиніринг бізнес-процесів передбачає цілісне і системне моделювання і кардинальну реорганізацію матеріальних, фінансових і інформаційних потоків, внаслідок чого спрощується організаційна структура, перерозподіляється і мінімізується використання різних ресурсів, скорочуються терміни реалізації потреб клієнтів, підвищується якість їх обслуговування. Визначальним критерієм доцільності вживання реінжинірингу бізнес-процесів є тривалість процесу. У «довгих» бізнес-процесах до 80% часу може витратитися на передачу об'єктів (у тому числі документів) між операціями і затримку в чергах і лише 20% власне на роботу.

Специфіка реінжинірингу полягає в тому, що існування більше 250 років вузької спеціалізації і обумовлення нею багатократної передачі відповідальності як у виробництві, так і, особливо, в управлінні, віджили свій вік і реінтегруються нині в наскрізні бізнес-процеси, відповідальність за які від початку і до кінця беруть на себе згуртовані командним духом групи однодумців, здатні виконувати широкий спектр робіт. Причому робота в команді передбачає не стільки загальне і постійне схвалення з приводу будь-яких дій її членів, скільки творчі дискусії і зіткнення думок з метою вироблення найкращих нестандартних рішень.

Для реінжинірингу характерне те, що він зазвичай проводиться не завдяки існуючій системі, а всупереч останній і, отже, зазвичай ініціюється і проводиться під управлін-

ням безпосередньо вищого керівництва організації, лідерство якого – ключовий чинник успіху.

Другий підхід до реалізації стратегії постійного поліпшення зародився в Японії після Другої світової війни і отримав назву «кайдзен». Останніми роками він знаходить все більше поширення і в західних країнах. Філософія кайдзен передбачає, що спосіб життя людини, будь то робота, суспільне або родинне життя, заслуговує на постійне поліпшення. Центральна ідея цього підходу полягає в тому, що без вдосконалення в організації не повинно проходити ні дня. Кайдзен включає велику частину унікальних японських підходів, які в даний час придбали світову популярність.

Кайдзен – це безперервний процес, в якому беруть участь всі співробітники організації, отже, менеджери будь-якого рівня займаються поліпшенням роботи організації в цілому на всіх напрямках.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ СВИНАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

СЕРГІЙ КОБЕРНЮК, старший викладач

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

За недавніми оцінками, у 2014 році в Україні було вироблено близько 790 тис. т свинини, що забезпечує внутрішні потреби приблизно на 83%. Поголів'я свиней на кінець року становило 8,1 млн. тварин, з яких 3,81 млн. (47%) утримують в сільськогосподарських підприємствах і 4,31 млн. (53%) – в особистих селянських господарствах. Не зважаючи на те, що порівняно з 2013 роком вітчизняні господарства збільшили обсяги виробництва м'яса в забійній вазі на 4 % (з 765 до 790 тис. т), а рентабельність на 5,7 % (з 0,3 % до 6%), ринок свинини залишається дефіцитним. Протягом 2012-2014 рр. спостерігається суттєве скорочення імпорту свинини – з 273 до 115 тис.т. Подальше зростання галузі напряму залежить від наповнення внутрішнього ринку та використання експортного потенціалу.

Відкриття ринку Європейського союзу може надати широкі можливості для вітчизняного свинарства. Перспективи з'являються як у реалізації первинної сировини, так і у експорті продуктів переробки. Високомаржинальною нішею українських підприємств вбачається м'ясопереробка органічного походження. Головними стримуючими чинниками на шляху до європейського ринку є неготовність більшості господарств до проходження сертифікації контрольними органами країн ЄС, висока порівняно з європейською собівартість виробництва, високі ставки за банківськими кредитами, низькі обсяги м'ясопереробки. За рівнем модернізації виробництва вже сьогодні багато вітчизняних підприємств відповідають найжорсткішим європейським стандартам, а от сфера переробки м'яса свиней значно поступається виробникам.

Україна експортує свинину переважно на ринки Молдови та Російської Федерації. При цьому поки не може експортувати свинину та живих свиней до Європейського Союзу. Імпорт свинини здійснюється з Бразилії, Німеччини та США. З огляду на ненадійність російського ринку у нинішній політичній ситуації Україна заінтересована у вивченні можливостей виходу на ринок ЄС. Незважаючи на те, що ціни на яловичину та м'ясо птиці в Україні нижчі за середні в ЄС, свинина, навпаки, коштує тут дорожче. Прогнозують, що така ситуація збережеться впродовж кількох наступних років. На цьому етапі для українського свинарства важливо не лише забезпечити належний стан здоров'я і благополуччя свиней та відповідність вимогам щодо безпечності харчових продуктів, а й зменшити собівартість виробництва, інакше Україна не зможе вийти на європейський ринок і бути на ньому конкурентоспроможною.

Інтеграція до європейського ринкового середовища висуває підвищені вимоги не просто до виробничого процесу та продукції, а до менеджменту підприємств. Менеджмент свинарського підприємства визначається впорядкуванням системи процесів відтворення, годівлі, утримання, забою тварин, які дозволяють забезпечувати попит споживачів в м'ясній сировині та готовій продукції. До того ж велику роль відіграють управління фінансовими ресурсами, маркетингом, взаємодія з партнерами і державними органами тощо. Кожен з визначених процесів має свої особливості, способи реалізації, ресурсне забезпечення, але максимально ефективно їх поєднання і функціонування, в першу чергу, залежить від компетентності, досвіду, відповідальності керівників і персоналу.

21 березня 2014 року Україна підписала політичну частину Договору про асоціацію з Європейським Союзом, згідно з якою Україна мусить здійснити дерегуляцію певних видів господарської діяльності, вжити заходів на підтримку торгівлі та гармонізувати національне законодавство з певних питань із законодавством ЄС. Адаптація менеджменту українських свинарів до умов ведення бізнесу в ЄС неможлива без подолання нормативних бар'єрів, гармонізації стосунків ринкових суб'єктів на міждержавному рівні. Спочатку мають бути чітко визначеними «правила гри», а вже потім розпочинатися сама «гра».

Асоціація свинарів України звернулася до програми США в Україні «АгроІнвест» із проханням надати допомогу в приведенні законодавчої та нормативної бази України, яка регулює галузь свинарства, у відповідність з міжнародними стандартами і стандартами ЄС.

У рамках виконання завдань першого компоненту проекту «АгроІнвест» під назвою «Сприяння формуванню стабільної та орієнтованої на ринок аграрної політики» до України було запрошено міжнародного експерта для допомоги у формуванні прозорішої та дієвішої нормативної бази, її приведення у відповідність до вимог ЄС за трьома основними напрямками:

- 1) ветеринарно-санітарні правила роботи свиноферм;
- 2) дозвільна документація на перевезення тварин;
- 3) правила ввезення свиней з інших країн.

Чинні вимоги до встановлення санітарно-захисних зон є застарілими і становлять значну проблему для більшості свиноферм, які змушені, фактично, ці вимоги порушувати. Тому в Україні є нагальна потреба у розробці сучасної методології встановлення санітарно-захисних зон і ветеринарних розривів з урахуванням різноманітних чинників, зокрема типу виробництва (репродуктор, відгодівельник чи ферма замкнутого циклу),

чисельність поголів'я, особливості системи гноєвидалення (його утилізації в частині викидів та захисту довкілля).

Відповідно до чинних вимог, дозвільну документацію потрібно одержувати на перевезення свиней до місця забою, перевезення свиней з однієї свиноферми на іншу та перевезення свиней з одного виробничого майданчика на інший (в іншому районі або в іншій області) в межах однієї ферми або, у разі продажу, на іншу ферму. В Україні немає єдиного тлумачення існуючої нормативної бази та розуміння того, як такі системи функціонують у країнах з добре розвиненим свинарством. На цьому етапі для України вкрай важливо зробити дозвільну систему перевезення свиней зручною, зрозумілою та некорумпованою.

Великою мірою господарську діяльність свиноферм стримують складні й незрозумілі вимоги в таких сферах діяльності:

- проведення лабораторних аналізів для всіх тварин, яких ввозять в Україну з інших країн (як племінних, так і товарних), причому двічі: спочатку у країні походження, а тоді в Україні одразу після ввезення тварин (очевидно, що цей аналіз є зайвим);
- відрядження державного ветеринара (інспектора) до ферми-постачальника для перевірки кожної партії свиней;
- одержання дозволу Державної ветеринарно-санітарної служби на кожну партію свиней, яких ввозять в Україну.

Існуючий порядок має бути спрощений, наскільки це можливо, не зашкоджуючи інтересам безпечності харчових продуктів та контролю безпеки.

Крім питань перегляду санітарних зон свиноферм, перевезення та ввезення в Україну свиней, вирішення потребують й інші важливі питання:

- необхідність розробки нових стандартів класифікації туш свиней;
- удосконалення регулювання роботи племінних господарств;
- покращення якості і надійності даних (аналізу) ринку та інформації про витрати на боротьбу з інфекційними хворобами ;
- необхідність формування стратегії розвитку свинарства;
- переробка туш загиблих тварин у побічні продукти та матеріали специфічного ризику з точки зору правил ЄС стосовно побічних продуктів тваринного походження.

Свинарство України має великий потенціал і продовжує розвиватися. Попит на свинину створює можливості як для збільшення обсягів виробництва в Україні, так і для її експорту. Подальший розвиток галузі вимагає налагодження співпраці з владою, у тому числі для вирішення важливих питань санітарно-захисних зон, благополуччя тварин та охорони довкілля. У ситуації, коли зміни у законодавстві відбуваються повільно, галузь має сама розширити своє представництво, ініціювати роботу з розробки стратегії, класифікації ферм, забезпечення біобезпеки, впровадження належних ветеринарних практик і стандартів з метою якнайшвидшої адаптації до значно вищих вимог світових ринків і ринків країн ЄС. На менеджмент підприємств покладається відповідальне завдання трансформації виробничо-збутових процесів відповідно до нових вищих вимог і створення ефективного господарського механізму, який забезпечить високі показники якості продукції, підвищить економічну ефективність і конкурентоздатність діяльності в цілому.

ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ – СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ЕЛЬВІРА ЛИМОНОВА, старший викладач

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

Одним з сучасних напрямків інвестиційного менеджменту є угоди злиття і поглинання (ЗіП). Всі процеси ЗіП компаній, що спостерігалися протягом ХХ століття, можна розділити на п'ять етапів, кожний з яких має свої особливості:

1 етап – злиття у 1897-1904 рр., який характеризується тим що на початку етапу у більшості галузях панували чисті монополії, тобто підприємства що виробляли унікальну продукцію. Основу об'єднань становили горизонтально інтегровані компанії. Відмінною рисою більшості злиттів у цей період був їх множинний характер – у 75% від загальної кількості злиттів було залучено не менш 5 компаній, а іноді об'єднувалися кілька сотень фірм.

2 етап – злиття у 1916-1929 рр. На цьому етапі панують не монополії, а олігополістичні об'єднання. Це пов'язано з дією антимонопольного законодавства у США, а також європейських країнах. Для цього етапу характерні вертикальні злиття і диверсифікація.

3 етап – злиття у 1965-1970-х роках. Для цього періоду характерні злиття компаній, що зайняті у різних видах виробничої діяльності, тобто злиттів конгломератного типу. Якщо порівняти з попереднім етапом, то число конгломератних злиттів зросло приблизно на 35% , кількість горизонтальних злиттів скоротилося на 27 %. Виною цього стало жорстке антимонопольне законодавство, що обмежило горизонтальну і вертикальну інтеграцію.

4 етап – злиття у 80-х роках. Цей етап характеризується збільшенням ворожих поглинань. Але у зв'язку з пом'якшенням антимонопольної політики, для цього періоду характерні горизонтальні злиття. Питома вага злиттів конгломератного типу навпаки скоротилася. Більш того, створення нових об'єднань супроводжувалося руйнуванням раніше створених конгломератів.

5 етап – злиття з другої половини 90-х років – до кінця ХХ століття. Для цього періоду характерними стають горизонтально інтегровані злиття компаній. Також спостерігається об'єднання транснаціональних корпорацій, тобто створення стратегічних альянсів. Величезний розмах отримали злиття і поглинання у фінансовій сфері.

Статистичні дані свідчать, що реалізація ЗіП-стратегій в вартісному вимірі набула надзвичайних темпів, особливо. у передкризовий період. Зокрема, тільки за 2003 – 2007 рр. вартість трансграничних ЗіП зросла в 5 разів з 200 до 1000 млрд дол. Але світова фінансово-економічна криза спричинила значний спад процесу злиття і поглинання. Так, у 2009 р., їх вартість знизилася майже до рівня 2003 р. За період з 2009-2012 рр. динаміка ЗіП характеризується стрибкоподібним характером, але все ж, не досягає значень, що були досягнуті в передкризовий період розвитку світової економіки.

Слід зазначити, що зниження вартості проектів ЗіП у різних секторах економіки відбувалося нерівномірно. Загальний спад протягом 2011 – 2012 рр. склав близько 45%.

Секторні відмінності виглядають наступним чином: у первинному секторі економіки спостерігається найбільш негативна динаміка – вартість угод знизилась на 66%, у сфері послуг – 42%, у виробничому секторі – 33%. Найбільше зниження вартості угод злиттів та поглинань у первинному секторі переважно спричинено спадом гірничодобувної та нафтової промисловості, на які припадає левина частка прямих іноземних інвестицій.

Інша особливість, що стосується вартості ЗіП, пов'язана з міжнародною експансією державних підприємств, переважно за рахунок фірм, розташованих в країнах, що розвиваються, і мають на меті збільшити свої стратегічні активи. Більша частина інвестицій, що здійснюється державними інвестиційними фондами через пряме іноземне інвестування, спрямовується на сектор послуг (70%), особливо фінансовий сектор, нерухомість, будівництво, комунальні послуги. Фінансова сфера залишається найбільш популярною для інвестування, що здійснюється державними інвестиційними фондами. За період 2003 – 2012 рр. в цю сферу було залучено більш, ніж 21 млрд дол. кумулятивних потоків. Для сектора комунальних послуг характерне зростання кумулятивних потоків з 2011 по 2012 рр. на 26%, найбільша частка цих відсотків припадає на електрико-, газо- та водопостачання. В секторі нерухомості це значення досягнуло 44% за цей же період, а в сфері транспорту, складського господарства та промислової комунікацій стрибок відбувся на 81%, з 6 до 11 млрд дол. Ці тренди в нефінансових секторах можуть означати зміну в стратегічному менеджменті щодо інвестування [1].

Структура ЗіП, здійснених приватними інвестиційними компаніями, набула змін протягом передкризового та посткризового періодів. Найбільших змін зазнала динаміка інвестиційних процесів у гірничодобувній та нафтовій промисловості. Якщо протягом 2005 – 2007 рр. частка інвестицій у ці сектори промисловості була найменшою та складала близько 2%, у кризовий період вона зросла до 7,2%, а в період незначного поживлення світової економіки її частка була максимальною та складала біля 8,3%. Також в кризовий період зросли інвестиції в сектор харчової промисловості, тютюну та напоїв, які склали 13,5% на відміну від передкризового показника – 3,6%. Починаючи з 2009 р., їх частка не перевищувала 4% у загальній структурі ЗіП, здійснених приватними інвестиційними компаніями. В передкризовий, кризовий та посткризовий періоди сфера фінансів характеризувалась наступними відсотковими частками: 13,5 (2005 - 2007 рр.) 3,6 (2008 - 2009 рр.) та 5,5 - 7,3% (2010 - 2012 рр.) відповідно [2].

У 2012 р. вартість транскордонних угод на ринку ЗіП впала на 41%, досягнувши найнижчого рівня з 2009 р., що багато в чому було обумовлено зниженням активності з боку компаній розвинених держав.

У багатьох європейських країнах, транскордонний рівень продажів на ринку ЗіП значно знизився в порівнянні з рівнем 2011 р. ТНК багатьох розвинених країн, зокрема, Австралії, Франції, Люксембургу, Португалії та Сполученого королівства були змушені продати значну частину своїх активів за кордон у 2012 г. Так, наприклад, ВР продала ряд своїх активів в Мексиканській затоці США на суму 5,6 млрд дол, а Нідерландська ING Groep продала свій американський підрозділ. Навпаки, вартість покупок, здійснених ТНК країн, що розвиваються в 2012 р. склала 115 млрд дол, досягнувши рекордно високої частки (37%) у загальній вартості покупок на світовому ринку ЗіП [2].

Дослідники зазначають, що діяльність ТНК в Україні переважно пов'язана з придбанням стратегічних активів. На відміну від ТНК, що здійснювали великі первинні інвес-

тиції, зокрема, Coca-Cola, Panasonic, Sony, на сьогоднішній день ТНК, що діють на території України, схильні здебільшого реалізовувати стратегії ЗіП [3] (табл. 1).

Таблиця 1

Вартість трансграничних ЗіП проектів в Україні, млн дол.

Чистий продаж							Чиста покупка						
2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
261	1816	5933	147	322	1400	434	23	260	972	-	40	103	276

Своєрідним поштовхом до розвитку ринку капіталу було придбання у 2005 році корпорацією Mittal Steel, українського підприємства «Криворозсталь» та Райфайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ – Акціонерного поштово-пенсійного банку «Аваль» [4]. В той же час максимальний розвиток ринку злиття і поглинання було зафіксовано у 2007 році (рис. 1).

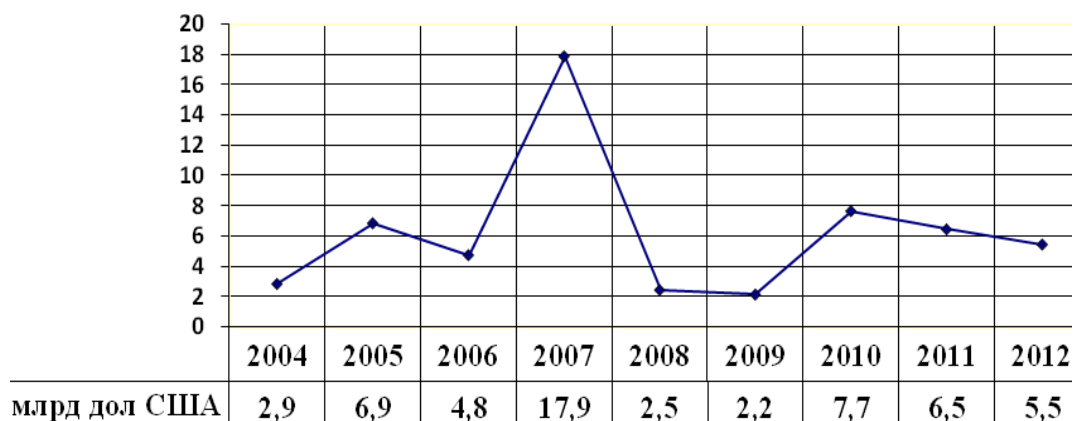

Рис.1. Обсяги угод на ринку ЗіП України [4]

Проведений аналіз свідчить про те, що процес ЗіП на сьогоднішній день є тенденцією, яка може сприяти розвитку нових та укріпленню вже існуючих конкурентних переваг транснаціональних компаній. Розгляд сучасних тенденцій в динаміці процесів ЗіП дозволяє формувати відповідні сучасному стану світової економіки та кон'юнктури стратегії розвитку ТНК.

Список використаних джерел:

1. World Investment Report 2012 [Електронний ресурс]. – Geneva : UNCTAD.– Article Stable URL: www.unctad.org/wir, вільний . – Назва з екрану, англ.
2. World Investment Report 2013: The Shift Towards Services [Електронний ресурс]. – Geneva : UNCTAD.– Article Stable URL: www.unctad.org/wir, вільний. – Назва з екрану, англ.
3. Вовк С. Тенденции современного инвестирования: ТНК / Светлана Вовк // Журнал европейской экономики. – 2012. – Т. 11. – № 3. – С. 286-308.
4. Кузьменко С.С. Особливості формування сутності ТНК/ С.С. Кузьменко, А.Т. Ісмаїлова. - Наукове товариство Івана Кушніра. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=40100/>, вільний. – Заголовок з екрану, укр.

РЕГІОНАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

АНАСТАСІЯ ПУГАЧ, здобувач

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Регіональне регулювання аграрної сфери економіки зводиться до наступних основних напрямків впливу з боку держави: врахування регіональної специфіки та ризиків, ціноутворення, бюджетна і податкова політика, кредитна система, регулювання ринку продовольства, страхування виробничої діяльності, регулювання соціальної сфери, матеріально-технічного забезпечення. В останні роки залишається актуальним питання про еквівалентність обміну, ціновий паритет. Це основоположний принцип економіки, тим більше ринкової. В її умовах механізм ціноутворення покликаний забезпечити: об'єктивний облік суспільно-необхідних витрат праці і засобів на всіх етапах просування продукції, нормативів рентабельності, прибутку тощо, оцінку кон'юнктури ринку, створення умов для конкуренції, при якій товаровиробники були б зацікавлені виробляти дешевшу продукцію високої якості, а посередники-підприємці в переробних галузях і торгівлі – збільшити масу прибутку за рахунок зниження ціни товару, а не підвищуючи її, як в даний час [6, С. 247-256].

Провідна роль у всій системі регіонального управління в країнах з розвинутою ринковою економікою належить підтриманню рівня цін і цінової рівноваги. Розбалансування цінового механізму призводить до руйнівних наслідків, про що свідчить набутий досвід в Україні. Ціноутворення в умовах ринкової економіки є ключовою ланкою економічного механізму господарювання. Без відповідної системи цін і механізмів їх утворення, що забезпечують еквівалентний обмін, дотримання вимог закону вартості та інших економічних законів, збалансованості попиту та пропозиції, формування та функціонування ринкових відносин неможливо. Тому проблема вдосконалення ціноутворення на всіх етапах ринкового господарювання має ключове значення.

Відзначимо, що кінець минулого сторіччя супроводжувався глобальними трансформаціями в політичній, економічній, науково-технічній, аграрній сферах. Глобалізація і породжувані нею процеси піддають випробуванню на міцність і адаптивність, традиційні моделі поведінки, спосіб життя і основи світогляду, а також цінності, орієнтації, пріоритети всіх верств населення. В планетарному масштабі глобалізаційні процеси розділили світ на дві частини: прибічників цього процесу та його противників. Прихильники глобалізаційних процесів наголошують, що вона дає нові можливості більш ефективного розміщення та вільного доступу до світових мобільних ресурсів і загальне зростання світового виробництва та доходу [5].

Глобалізація володіє значними резервами підвищення ефективності регіонального управління сільськогосподарського виробництва завдяки поглибленню територіального поділу праці, збільшенню економіки за рахунок зниження витрат, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі і передачі технологій. Економія на масштабах сільськогосподарського виробництва потенційно може призвести до скорочення витрат і зниження цін, і відповідно, до стійкого економічного розвитку.

Негативні сторони глобалізації пов'язані з нерівномірним розподілом зростання світового доходу між різними країнами. Має місце економічна, фінансова та політична

експансія розвинених країн. Відбувається поглиблення диференціації між країнами за економічним розвитком. Спостерігаються тенденції до зникнення національних самобутностей народів та етносів, переміщення великих мас населення, уніфікація споживання та нав'язування його стереотипів. [2, С. 245-256].

Для деяких країн глобалізація створила такі можливості, про які не могло йтися декілька років тому. Але вона створила і нові небезпеки для багатьох інших країн. Від глобалізації, насамперед, виграють багаті люди, корпорації та країни, експортери капіталу, технологій, міжнародні та глобальні монополії. Програють же країни з односторонньою, недостатньо розвинутою економікою, слабкою інфраструктурою, дрібні підприємці, некваліфіковані працівники, немобільні спеціальні верстви населення. Небезпека глобалізації цілком слушно пов'язується з негативним впливом на національну культуру, духовність. А ці процеси чинять безпосередній вплив на економіку [1, С. 56-68].

Очевидний той факт, що глобалізація торкається всіх аспектів соціально-економічного життя практично всіх країн світу і що цей процес об'єктивний і незворотний. Все більшої актуальності набуває вже не стільки з'ясування можливих наслідків глобалізації для світової спільноти в цілому, скільки розробка конструктивної економічної політики окремих країн і суб'єктів господарювання по відношенню і в межах активної глобальної економіки, що формується.

Є незаперечним той факт, що саме глобалізація – процес, який долає територіальні й економічні кордони країн, – створює можливість для вироблення національно орієнтованих зовнішньоекономічних стратегій в рамках нових реальностей. Збереження конкурентоспроможності національних економік в умовах глобалізації вимагає, виходячи з цього, не стільки формування зовнішнього іміджу країни (її образу в очах населення і підприємств інших країн), скільки збереження привабливості для власних громадян і бізнесу, оскільки спроби відповідати зовнішнім стандартам неминуче ведуть до втрати унікальності країни і пов'язаних з нею конкурентних переваг.

Спираючись на важливість набуття Україною належного місця в міжнародній економіці, можна відзначити актуальність питань інтеграції України за такими стратегічними напрямками як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва і партнерства у світовій економіці [4].

Видатні економісти минулої епохи К. Маркс та Д. Кейнс кожний зі своєї позиції намагалися «цивілізувати» капіталізм. В епоху глобалізації провідні економісти сучасності вважають за необхідне вивільнити стихію капіталізму. Так, зокрема А. Гроув розробив модель глобалізованого капіталізму. Відповідно до неї швидка трансформація економік відбувається за рахунок активних інновацій. В епоху поширення глобалізаційних та інтеграційних процесів зможуть вижити лише ті країни, які ресурси та капітал вивільнені від руйнації неефективних компаній, спрямовують на інноваційні проекти.

За рейтингами міжнародних економічних організацій та опитувань Україна за рівнем конкурентоспроможності посідає одне з останніх місць. Курсом уряду на лібералізацію зовнішніх відносин не було реалізовано конкурентні переваги країни. Доцільність лібералізації зовнішньоекономічних відносин мала б бути досліджена на перших етапах

відкриття кордонів, оскільки далеко не однакові умови та розбіжності обумовлюють суттєву різницю між економічними системами України від високорозвинених країн. Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття вітчизняної економіки. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 135-е місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку. Про це свідчить досить низький ВВП на душу населення, недостатнє впровадження новітніх технологій у всіх галузях та видах діяльності [3].

Через не достатню конкурентоспроможність занепадають цілі галузі, які можуть переробляти сировину, а деякі функціонуючі галузі не повністю використовують свої виробничі потужності. Враховуючи реальні проблеми, що стоять перед нами, досить сміливими виглядають цілком конкретні терміни, визначені для інтеграції України в європейське співтовариство. Адже поки немає навіть загальноовизнаних національних лідерів, обізнаних теорією і, головне, практикою ринкових відносин в умовах пануючої в міжнародному середовищі жорсткої конкуренції, що володіють навиками культурного, етичного ведення бізнесу і знанням відповідних правил бізнес-комунікацій, процесів, що глибоко розуміють суть глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Алейнікова О.В. Особливості формування механізму державного регулювання аграрної галузі на сучасному етапі / О.В. Алейнікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №10. – С. 89-93.
2. Левченко Н.М. Державне регулювання розвитку АПК – об'єктивна потреба сьогодення / Н.М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №19 (жовт.). – С. 44-47.
3. Макаренко П.М. Економічні відносини в процесі виробництва та збуту зерна сільськогосподарськими підприємствами в регіоні / П.М. Макаренко, О.П. Левченко // Агросвіт. - 2008. - №9. - С. 14-18.
4. Мироненко Ю.П. Управління бюджетними коштами в АПК України / Ю.П. Мироненко // Вісник аграрної науки. – 2008. – № 10. – С. 70-72.
5. Соловйов І. О. Формування системи маркетингу в аграрній сфері економіки / І. О. Соловйов // Економіка АПК. – 2006. – № 2. – С. 103-109.
6. Трансформація господарського механізму в умовах економічної кризи: матеріали ІХ Всеукр. наук. конф. молодих учен. і студ., 15 – 17 квіт. 2010 р., Чернівці / Ред.: П.О. Нікіфоров; Б.Д. Сторощук; Чернів. нац. Ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2010. – 390 с.

РАЗРАБОТКА ЛОГИКО-СТРУКТУРНОЙ СХЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ ПРОЕКТОМ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИМ РАЗВИТИЕ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

ВИТАЛИЙ САВИНКИН, кандидат технических наук, заведующий кафедрой «Транспорт и машиностроение»

СЕРГЕЙ КОЛИСНЕЧЕНКО, магистр, старший преподаватель

Северо-Казахстанский государственный университет им. М. Козыбаева, Республика Казахстан

Одним из основных факторов успешной деятельности любой организации или научно-исследовательской группы, является качество результатов ее деятельности. Достичь необходимого уровня качества, удовлетворяющего требованиям всех заинтересованных сторон, можно с помощью созданной, внедренной и сертифицированной третьей стороной системы менеджмента качества (СМК). Для успеха данного предприятия разработка и реализация проекта должна быть выполнена на уровне, обеспечивающем технологичность процесса, возможность совершенствования разработки, реализации последующего менеджмента проекта и по возможности распространения результатов. Удовлетворить этим требованиям можно, используя для разработки проекта создания логико-структурного анализа (ЛСА). ЛСА был разработан Агентством международного развития США в конце 60-х годов и с тех пор активно используется при разработке и реализации проектов, в частности, в программе ЕС ТЕМПУС.

Рассмотрим роль логико-структурного подхода. Смысл постановки целей состоит в определении предмета нашего стремления (желаемая ситуация в будущем) для того, чтобы затем выработать план мероприятий для достижения каждой цели. Этот процесс носит название целевого планирования. Ясность целей позволяет четко определить конечную задачу для всей деятельности в рамках программы, а также провести оценку осуществимости проекта. В ходе осуществления проекта ведется его мониторинг, цель которого - установить, способствует ли ход выполнения проекта достижению поставленных перед ним целей. Если нет, принимаются меры по возвращению проекта в нужное русло. Этот процесс носит название целенаправленного управления проектом.

ЛСП состоит из аналитической фазы и фазы планирования.

Таблица 1

Логико-структурный подход к разработке проекта

Аналитическая фаза	Фаза планирования
Этап 1: Анализ заинтересованных сторон - идентификация групп, отдельных лиц и учреждений, интересы которых проект может затронуть, идентификация их основных ключевых проблем и ограничений и возможностей.	Этап 4: Выделение логики участия - определение составных частей проекта, проверка его внутренней логики, формулировка целей с точки зрения возможностей их измерения.
Этап 2: Анализ проблем - формулировка проблем, определение причинно-следственных связей и построение дерева проблем.	Этап 5: Указание допущений и факторов риска - выявление условий, могущих оказать отрицательное влияние на выполнение проекта и не поддающихся контролю со стороны менеджмента проекта.
Этап 3: Анализ целей - выведение целей из определенных проблем; определение отношений "средства достижения - конечный результат", объединение целей в группы и определение стратегии проекта.	Этап 6: Определение показателей - определение способов измерения прогресса, достигнутого в выполнении проекта; формулировка показателей; определение средств измерения.
	Этап 7: Составление графика мероприятий - установление последовательности и взаимозависимости мероприятий, указание их предполагаемой продолжительности; расстановка вех и распределение обязанностей.
	Этап 8: Составление плана расходов - указание требующихся ресурсов, разработка графика расходов, подготовка подробного бюджета.

Основным выходным продуктом ЛСП является логико-структурная матрица. По такой матрице излагается краткое содержание проекта, приводятся допущения, лежащие в основе его стратегии, а также указывается способ мониторинга проекта. В таблице 2 обобщенно представлены структура и содержание матрицы.

При разработке проекта «Разработка и внедрение энергоэффективной технологии восстановления лопаток сложной геометрии паровых и газовых турбин ТЭЦ высококонцентрированным источником плазменной энергии с адаптивной системой управления процессами» поставлена глобальная цель, определяющая задачи направленные на ее реализацию.

Цель проекта – создание конструктивно-технологического комплекса с адаптивной системой управления процессами для восстановления лопаток сложной геометрии паровых и газовых турбин ТЭЦ. Разработанные в проекте научно-обоснованные технологические решения обеспечат казахстанские ГЭС и ТЭЦ высокоэффективной и ресурсосберегающей технологией плазменного восстановления эрозийноизношенных лопаток паровых, газовых и гидротурбин. Повысить конкурентоспособность Казахстана на мировом рынке энергетики и машиностроения.

Таблица 2

Перечень поставленных задач, методы их реализации и ожидаемые результаты

№ пп	Перечень поставленных задач по проекту	Методы реализации	Ожидаемые результаты
1	2	3	4
1	Аналитические исследования по вопросу создания систем комплексной диагностики ресурса лопаток турбин и в области разработки энергоэффективных технологий и технологических комплексов восстановления энергетического оборудования плазменной энергией.	Литературный и патентный поиск. Обоснование оптимальных технологических и экономических характеристик плазменного восстановления лопаток турбин.	Аналитический обзор. Обоснование критериев оценки ресурса лопатки и энергоэффективности способа восстановления турбины ТЭЦ.
2	Анализ возможностей применения существующих систем диагностики турбин и современных технологий восстановления геометрических размеров и физико-механических свойств рабочих лопаток турбин.	Критический анализ. Метод причинно-следственной связи. Построение диаграммы Парето.	Рекомендации по практическому применению. Определение приоритетных задач по контрольно-диагностическому комплексу.
3	Разработка технических требований и технического задания на создание адаптивного конструкторско-технологического комплекса плазменного восстановления рабочих лопаток турбин ТЭЦ и ГЭС.	Определение объема требований к комплексу и возможностей их реализации. Оптимизация вариантов решений, установление принципов действия, размещение функциональных составных частей. Проведение экспериментальных исследований для уточнения технических требований и характеристик.	Технические требования и техническое задание

Продолжение таблицы 2

№ пп	Перечень поставленных задач по проекту	Методы реализации	Ожидаемые результаты
1	2	3	4
4	Разработка математической модели динамических процессов турбины ТЭЦ.	Исследование условий обеспечения долговечности лопаток турбин в агрессивной среде. Графоаналитический метод. Математическое моделирование.	Математическое описание динамических процессов. Алгоритмы управления, структурная схема технологического процесса восстановления проектной геометрии лопаток ТЭЦ.
5	Имитационное моделирование процессов	Детерминированный метод. Динамическое моделирование. Гипотетическое. Экспериментальные исследования реальной системы по ее имитационной модели	Логико-математическая модель исследуемого объекта
6	Разработка алгоритма восстановления лопаток турбин на технологическом комплексе	Аналитические метод, методы синтеза, алгоритмизация комплексов задач и отдельных задач, решаемых системами.	Алгоритмы, структура комплекса, методы измерения, оценки, передачи и обработки информации
7	Разработка конструкторско - технологического комплекса плазменного восстановления с адаптивным управлением	Разработка адаптивной системы управления. Разработка технических решений по комплексу. Имитационное и схемотехническое моделирование	Технические решения, принципиальные схемы, технологический процесс.
8	Разработка комплекта конструкторской документации на экспериментальный образец комплекса	Моделирование, конструирование, отработка технических решений на макетах. Экспериментальные исследования для конструктивных параметров комплекса.	Комплект конструкторской документации
9	Изготовление экспериментального образца комплекса	Изготовление экспериментальных образцов систем, входящих в состав комплекса	Экспериментальный образец. Акт готовности.
10	Производственные испытания экспериментального образца комплекса и восстановленной лопатки, корректировка конструкторской документации по результатам испытаний	Испытания комплекса и восстановленной лопатки в производственных условиях.	Протоколы испытаний экспериментального образца комплекса и восстановленной лопатки

Одним из наиболее существенных факторов успеха проекта являются поведение и потенциал участвующих в проекте организаций. Оценку уровня каждой из заинтересованных в проекте организаций можно проводить с помощью SWOT-анализа.

SWOT - анализ проекта

Сильные стороны	Слабые стороны
1.Наличие высококвалифицированных специалистов, имеющих практический опыт разработки конструкторской и технологической документации, опыт проектирования и создания комплексов плазменного восстановления лопаток паровых турбин, систем адаптивного контроля и защит. Наличие молодых ученых и специалистов, владеющих современными технологиями проектирования оборудования машиностроительного производства. 3. Наличие молодых специалистов в области разработки технологических процессов с применением высококонцентрированных источников плазменной энергии 4. Наличие молодых специалистов в области программных средств автоматизации. 5.Научно-технический задел по повышению надежности и долговечности энергетического оборудования высокотехнологичными методами, по многокомпонентным порошковым композициям. 6. Исполнители имеют опыт работы с пакетами программ (ППП) «AutoCAD Inventor», «Solid-Works», «Open GL», «КОМПАС 3D» и «ProEngineer». 7. Действующая инфраструктура, имеющая опыт практической реализации проектов в области восстановления и реновации.	1. Большая занятость преподавателей, участвующих в проекте в учебном процессе. 2. Частое отвлечение преподавателей и молодых специалистов на другие виды деятельности. 3. Невозможность обеспечить в рамках реализации проекта доходы молодых квалифицированных специалистов на уровне предложений частных фирм. 4. Отсутствие возможности длительных стажировок за рубежом по направлению «Плазменные технологии восстановления и упрочнения поверхностей».
Возможности во внешней среде	Угрозы внешней среды
1.Налаженные международные связи в области энергетического и машиностроительного производства с НПФ «Плазмацентр» (Санкт-Петербурга), ОмГТУ (Омск), НГТУ (Новосибирск), ТПУ (Томск). 2. Возможность привлечения ведущих ученых и специалистов в области плазменных технологий, машиностроения и систем автоматизации из ближнего зарубежья. 4. Возможности использования экспериментальной базы предприятий НПФ «Плазмацентр» (Санкт-Петербурга), ТОО «Ремплазма», заводом многопрофильного оборудования ТОО «ЗМО» (г.Петропавловск).	1.Прекращение финансирования проекта. 2. Изменения законодательства, не позволяющие оплачивать консультации зарубежных ученых и специалистов. 3. Отказ специалистов от участия в проекте по причине недостаточной мотивации. 4. Инфляционные процессы. 5. Форс- мажорные обстоятельства.

Успешное выполнение проекта и решение поставленных 10 задач, начиная от обзора и заканчивая эксплуатационными испытаниями, представлено в виде Диаграммы Ганта.

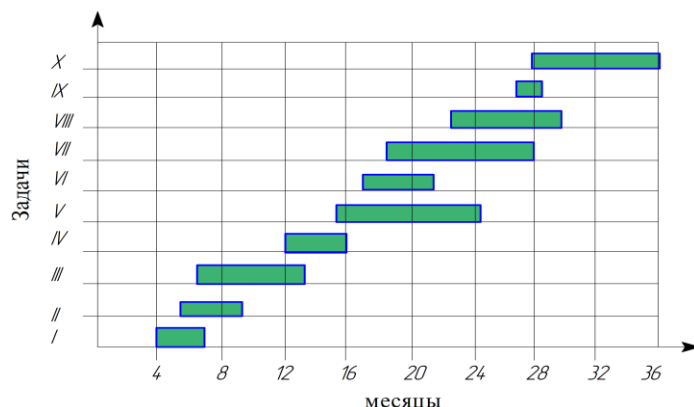

Рис. 1. Диаграмма Ганта

С целью качественной реализации проекта и адекватной оценки критических моментов с последующей корректировкой по тематике проекта налажено тесное сотрудничество с ведущими учеными в области технологий плазмы, автоматизации и управления технологическими процессами и производствами следующих вузов и предприятий: National Research Tomsk Polytechnic University (г.Томск), Омского ГТУ, ВТИ (г.Москва), Институт физики металла (г.Екатеринбург), ООО«ПЛАЗМАЦЕНТР» (Санкт-Петербург); проектирование и производство нестандартного оборудования ТОО«ЗМО» (г. Петропавловск).

Полученные результаты могут быть применены при обеспечении необходимого ресурса работы гидроагрегатов на республиканских ТЭЦ и ГЭС, в создании систем оценки и контроля качественных показателей, при разработке технического и технологического оборудования для восстановительного процесса с применением высококонцентрированных источников плазменной энергии. Внедрение разработанной технологии позволит производить восстановительные работы непосредственно на станциях.

ДЛЯ ЗАПИСЕЙ

[illegible]

ДЛЯ ЗАПИСЕЙ

[illegible]